

Vergaderjaar 1997–1998

19 637

Vluchtelingenbeleid

Nr. 286

¹ Samenstelling:

Leden: Beinema (CDA), Van der Linden (CDA), ondervoorzitter, Blaauw (VVD), Weisglas (VVD), Van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD), H. Vos (PvdA), Van Traa (PvdA), voorzitter, Verspaget (PvdA), Ybema (D66), Apostolou (PvdA), Van Middelkoop (GPV), Valk (PvdA), Sipkes (GroenLinks), Woltjer (PvdA), Hessing (VVD), Van den Bos (D66), Hoekema (D66), Marijnissen (SP), Verhagen (CDA), Roethof (D66), Rouvoet (RPF), Van den Doel (VVD), Meyer (groep-Nijpels), De Haan (CDA) en Visser-van Doorn (CDA).

Plv. leden: Leers (CDA), Bremmer (CDA), Korthals (VVD), Van der Stoel (VVD), Voûte-Droste (VVD), Van Nieuwenhoven (PvdA), Dijkma (PvdA), Lilipaly (PvdA), De Graaf (D66), Van Gijzel (PvdA), Van den Berg (SGP), Houda (PvdA), Rosenmöller (GroenLinks), Van Oven (PvdA), Hoogervorst (VVD), Dittrich (D66), Hillen (CDA), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Van Waning (D66), Leerkes (Unie 55+), Bolkestein (VVD), Hendriks, Bukman (CDA) en Gabor (CDA).

² Samenstelling:

Leden: V.A.M. van der Burg (CDA), voorzitter, Schutte (GPV), Korthals (VVD), Janmaat (CD), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van de Camp (CDA), Swildens-Rozendaal (PvdA), ondervoorzitter, M.M. van der Burg (PvdA), Scheltema-de Nie (D66), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA), Van Heemst (PvdA), Aiking-van Wageningen (groep-Nijpels), Rabbae (GroenLinks), Koekkoek (CDA), J.M. de Vries (VVD), Van Oven (PvdA), Van der Stoel (VVD), Dittrich (D66), Verhagen (CDA), De Graaf (D66), Rouvoet (RPF), B.M. de Vries (VVD), O.P.G. Vos (VVD) en Van Vliet (D66).

Plv. leden: Smits (CDA), Van den Berg (SGP), Van Blerck-Woerdman (VVD), Marijnissen (SP), Bremmer (CDA), Doelman-Pel (CDA), Van Traa (PvdA), Feenstra (PvdA), Bijleveld-Schouten (CDA), Rehwinkel (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), Apostolou (PvdA), Meyer (groep-Nijpels), Sipkes (GroenLinks), Biesheuvel (CDA), Rijpstra (VVD), Middel (PvdA), Passtoors (VVD), Van Boxtel (D66), Van der Heijden (CDA), Roethof (D66), Leerkes (Unie 55+), Van den Doel (VVD), Weisglas (VVD) en De Koning (D66).

VERSLAG VAN EEN HOORZITTING

Vastgesteld 10 november 1997

De vaste commissies voor Buitenlandse Zaken¹ en voor Justitie² hebben op 20 oktober 1997 een hoorzitting gehouden over **het ambtsbericht inzake Iran**.

Van het overleg brengen de commissies bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Traa

De voorzitter van de vaste commissie voor Justitie,
V. A. M. van der Burg

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Hommes

Stenografisch verslag van een hoorzitting van de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Justitie

Maandag 20 oktober 1997

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Van Traa

Aanwezig zijn 9 leden der Kamer, te weten: Van Traa, Sipkes, Verhagen, Van den Berg, Dittrich, Van de Camp, Rijpstra, Van Oven en Rouvoet.

De **voorzitter**: Goedemorgen. Mijn naam is Maarten van Traa en ik ben voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken. Zoals u allen bekend is, hebben wij vandaag een hoorzitting over de ambtsberichten ten aanzien van de situatie in Iran en de situatie in Iran zelf. Sommigen van u hebben gezegd dat er te weinig tijd is. Er is altijd te weinig tijd in dit leven. Daar moeten wij nu niet verder over delibereren. De tijd is zoals die er is. Wij hebben daarbij getracht, eenieder de mogelijkheid te geven om zijn of haar gezichtspunten uiteen te zetten en dat leidt tot de indeling zoals wij die hebben gemaakt. Ik moet daarbij zeggen dat wij aan de UNHCR hebben gevraagd om een vertegenwoordiger te sturen naar deze hoorzitting. Daarvan heeft men afgezien. Dat is toch jammer. Het hoofdbureau in Genève heeft echter geen toestemming gegeven aan de vertegenwoordiger van UNHCR in Nederland om hier aanwezig te zijn. In zekere zin geldt hetzelfde voor de heer Copithorn, de speciale afgezant ten aanzien van de mensenrechten in Iran. Die is heden verhinderd. Hij heeft wel geprobeerd om te komen. Ook hij vindt het niet juist dat een plaatsvervanger van hem een toelichting geeft op zijn rapport. Wat dat betreft zullen wij het met zijn rapport moeten doen. Wel zullen vanmiddag aanwezig zijn mevrouw Uppliyng, de vertegenwoordiger van de Zweedse overheid, en de heer

Schoppe uit de Bondsrepubliek Duitsland. Dit gezegd zijnde, stel ik de volgende werkwijze voor. Elk van de vertegenwoordigers van de aanwezige groepen of organisaties geeft een korte inleiding van een minuut of vijf, zes, waarin de belangrijkste punten die men wil opmerken ten aanzien van de situatie van Iraanse asielzoekers, de situatie in Iran en de kwaliteit van de ambtsberichten uiteengezet kunnen worden. Daarna hebben de leden van de commissies de mogelijkheid om u te bevragen.

Vereniging VluchtelingenWerk Nederland

De heer **Vermolen**: Voorzitter! Mijn naam is Nol Vermolen en ik ben lid van het dagelijks bestuur van de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland. Ik heb meegenomen mevrouw Wijn, beleidsmedewerker van de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland inzake de werkwijze van de groepen, de contacten tussen groepen en het landelijk beleid, en mevrouw Van der Linden, documentalist en maakster van de rapportage die aan de commissies is toege-stuurd. Voorzitter! Ik heb op de hoorzitting van vandaag een voorschotje genomen door u een stuk toe te sturen waarin wordt weergegeven wat wij willen zeggen. Ik neem dit stuk globaal door, echter niet nadat wij als vereniging u dank hebben gezegd voor het feit dat deze hoorzitting plaatsvindt, juist in een tijd dat er grote onzekerheid bestaat over een buitengewoon ingewikkeld probleem. In mijn betoog zult u niet veel horen over feiten. Dat is niet de plek van mijn organisatie. Ik hoop dat andere

sprekers van vandaag u daarover veel meer kunnen zeggen. Wij zijn als organisatie aangewezen op de feiten zoals die ons door anderen worden aangereikt. Dat is ook de insteek waarlangs wij u een aantal dingen willen voorleggen. Wij hebben in de zomer van dit jaar gezegd dat het misschien niet wijs is om in deze situatie te overwegen om mensen terug te laten keren naar een land als Iran. Dit hebben wij niet gezegd omdat wij de stelling betrekken dat de situatie daar zo gevaarlijk is dat dit voor iedereen onverantwoord zou zijn, maar omdat er een probleem is in de informatievoorziening, waardoor wij enerzijds wel weten dat er risico's bestaan in Iran, maar wij anderzijds niet goed kunnen inschatten wie het slachtoffer zullen worden van de risico's en hoe het staat met de vraag van de willekeur. Er zijn wat dat betreft twee problemen. Enerzijds is Iran een land dat extreem is in het ontbreken van bronnen. Daarmee bedoel ik te zeggen dat bijna elk land zo zijn internationale contacten heeft, ofwel langs de rechtstreekse diplomatieke lijn ofwel langs de lijn van mensenrechtenorganisaties, humanitaire organisaties en wat dies meer zij. In Iran is daar vrijwel geen sprake van. Het is zelfs zo dat de organisaties die daar wel de voeten aan de grond hebben gehad uiteindelijk de toegang is ontzegd. Ik noem daarbij het Rode Kruis. Amnesty International is nooit toegelaten. Mijnheer Copithorn mag er ook niet meer komen. Anderzijds maakt deze situatie dat de bronnen die er wel zijn heel zorgvuldig bekeken moeten worden inzake de vraag hoe de informatie tot stand komt. Het legt een extra

verplichting op organisaties om een scheiding te maken tussen feiten en meningen. Dat is juist bij de materie waar wij het vandaag over hebben vrijwel onmogelijk gebleken. Alle sprekers die u straks gaat horen over de feiten in de situatie inzake Iran zullen niet objectief zijn. Dat bedoel ik niet in de zin van integriteit, maar in de sfeer van eigen organisaties met een mandaat die vanuit dat mandaat feiten naar voren brengen. Dat geldt zo breed als het is, van de overheid tot zelf-organisaties en alles wat daar tussen zit. Dat betekent dat alles wat u aangeleverd wordt langs de lijn van het mandaat wordt gebracht. Dat nodigt uit tot een tussenstap, namelijk het schiften van de feiten uit hetgeen u aangeleverd wordt. Die feiten moeten uniform gemaakt worden in de zin dat duidelijk is via welke bronnen en langs welk onderwerp de informatie is verzameld. Zo komt men uiteindelijk tot één rapportage die een inzicht geeft in de feitelijke situatie rond de veiligheid in een land als Iran. Wij hebben in het verleden vaker een pleidooi gehouden voor een onafhankelijk orgaan. Ik kan mij voorstellen dat het de commissies niet meer mogelijk is om in de korte tijd die rest een dergelijk orgaan te ontwikkelen. Daarom wil ik u vragen om op de voorgestelde wijze met de aangeleverde feiten om te gaan. Ik vraag dus om hetgeen wordt aangeleverd naar de feiten toe te fileren. Neem de meningen weg en verzamel de feiten. Laat de feiten vervolgens beschouwen door een mensenrechtensdeskundige en laat daaruit een rapportage voortkomen, zodat wij weten wat de feiten zijn. U weet dat VluchtelingenWerk zich op het standpunt stelt dat men er nog niet is als men de feiten kent. Vervolgens moeten de feiten ingebracht worden in het asielbeleid. Daarbij moeten twee stappen worden gemaakt. Nederland kent een beleid van categorale bescherming met de VVTV, de Voorwaardelijke vergunning tot verblijf. Daarbij ontbreekt het sinds de totstandkoming van het wettelijk instrument aan criteria. Als men dit beleid serieus invulling wil geven en als men de discussies van de afgelopen twee, drie jaar op dit punt wil voorkomen, dan zullen er objectieerbare criteria moeten komen die duidelijkheid brengen bij vragen als: Waarom Algerije wel en waarom Irak

niet? Waarom Iran voor 1994 wel en Iran na 1994 niet?

De **voorzitter**: Wat bedoelt u met wel of niet?

De heer **Vermolen**: Ik doel daarbij op het wel of niet aanmerken van een land als een gebied waar de lat van de veiligheidssituatie zo hoog ligt dat men geen enkele asielzoeker naar dat land terugstuurt. Die invulling zult u dus moeten geven; pas dan kunnen de feiten worden beoordeeld. Mocht u of iemand anders tot de conclusie komen dat de lat niet zo hoog hoeft te liggen en dat er dus individueel teruggestuurd zou kunnen worden, dan zult u de feiten zo goed mogelijk moeten beoordelen en moeten afwegen of deze zo ernstig zijn dat sprake is van vervolging in de zin van het Vluchtelingenverdrag. Ten slotte ga ik nog even terug naar de geschiedenis. Het is bijna algemeen aanvaard dat de behandeling van Iraanse zaken in voorgaande jaren – de top lag in 1993/1994 – onvoldoende is geweest, omdat de impuls ontbrak om te komen tot een diepergaande beoordeling. Er werd in die periode gedoogd en er was sprake van een hoge werkdruk bij de uitvoerende organisatie, de IND, terwijl er ook op de rechtshulp een grote druk lag. Omdat de mensen op dat moment wel werden beschermd, vond het nadere onderzoek toen onvoldoende plaats. De afgelopen tijd is dat ook gebleken, want in die gevallen waarin mensen alsnog de aandacht van de uitvoerende organisatie konden afdwingen, heeft heel andere informatie ten grondslag gelegen aan de besluitvorming en is het ook gelukt om tot heel andere beslissingen te komen. Wij geven u dan ook in overweging om te pleiten voor heroverweging van deze zaken, op basis van de feitelijke problematiek.

De heer **Dittrich** (D66): Ik sluit aan bij uw stelling over een kwalitatief onvoldoende beoordeling van mensen die in 1993/1994 naar Nederland zijn gekomen. Geldt die stelling inderdaad voor al die zaken? Mensen die zijn afgewezen door de IND, kunnen daartegen een bezwaarschrift indienen waarna zij gehoord worden, terwijl zij ook nog in beroep kunnen gaan bij de rechter. Is nu uw stelling dat ook de

rechterlijke macht de zaken onvoldoende heeft beoordeeld?

De heer **Van den Berg** (SGP): In uw brief van 16 oktober schrijft u dat u over dit punt een uitgewerkt voorstel bij ons zult achterlaten. Ik ben daar zeer geïnteresseerd in. Punt is namelijk dat wij niet kunnen volstaan met het achterwege laten van uitzetting; er moet vervolgens wel iets gebeuren.

De heer **Vermolen**: Ik denk niet dat de rechterlijke toetsing rechtgezet heeft wat er mogelijk mis is gegaan. Ik geef daarmee geen oordeel over de rechterlijke toetsing, maar over de systematiek. Er zijn twee aspecten waardoor het voor de rechterlijke macht niet goed mogelijk is om de systematiek te herstellen: de rechter toetst alleen marginaal en ook de rechter moet de feiten beoordelen aan de hand van de beschikbare informatie over de veiligheidssituatie in het land van herkomst. De vraag is of die informatie zodanig afdoende is dat op basis daarvan een goede inschatting van de risico's kan worden gemaakt. Naar onze mening is dat niet het geval. Er is te weinig overeenstemming tussen de verschillende bronnen; ieder geeft er een eigen invulling aan. Pas als die invullingen op elkaar zijn afgestemd, kan een afdoende rechterlijke toetsing plaatsvinden. Het voorstel waar de heer Van den Berg op doelt, is u inderdaad nog niet in handen gegeven. Wij staan een projectvorm voor, hetgeen betekent dat er bij de uitvoerende organisatie menskracht vrijgemaakt moet worden voor dit project. Ditzelfde geldt dan uiteraard voor de rechtshulpverlening en de ondersteuning daarbij. Wij gaan er niet van uit dat iedere zaak automatisch herbeoordeeld moet worden. Volgens ons heeft de rechtshulpverlener tot taak om gemotiveerd aan te geven waarom een heroverweging zou moeten plaatsvinden. Het feit dat heroverweging wordt toegelaten, betekent dat de staatssecretaris het moet toestaan om zaken te heropenen zonder dat er een formeel nieuw verzoek is gedaan. In appellzaken kan aan het "grievensysteem" worden gedacht. Vervolgens moet bezien worden of er opnieuw gehoord moet worden, want er zijn zaken waarbij de feiten op zichzelf helder zijn, maar er zijn ook zaken waarbij dat niet het geval

is. Ten slotte moet bezwaar en beroep openstaan. De rol vanwege VluchtelingenWerk is daarbij vooral het inzichtelijk maken van de motieven waarom er een heroverweging zou moeten zijn.

De heer **Rijpstra** (VVD): U wilt dus een projectvorm voor de mensen die in 1993/1994 uit Iran zijn gekomen. Moet diezelfde vorm dan niet ook worden toegepast voor andere groepen asielzoekers die in een vergelijkbare situatie verkeren als de Iraniërs?

De heer **Vermolen**: Wij hebben het nu over Iran. Het zou mijns inziens levensgevaarlijk zijn om de situatie in het ene land te vergelijken met die in een ander land.

De heer **Rijpstra** (VVD): Nee, dat bedoel ik niet. Mijn vraag is of, als wij voor deze groep de door u bepleite werkwijze gaan toepassen, dan niet tevens andere groepen op grond van het gelijkheidsbeginsel kunnen stellen dat ook zij zo'n heroverweging behoren te krijgen.

De **voorzitter**: De vraag is dus of er in uw ogen, mijnheer Vermolen, heel veel projectgroepen moeten komen.

De heer **Vermolen**: Als u het in die neutraliteit stelt, met een zeker vertrouwen in de kwaliteit van de beoordelingen tot nu toe, zou ik willen uitgaan van het gelijkheidsbeginsel. Als dus ook voor andere groepen blijkt dat de beoordeling zodanig onvoldoende is geweest dat een heroverweging gerechtvaardigd is, zult u daar mijns inziens toe moeten overgaan.

De heer **Van Oven** (PvdA): Wie beoordeelt dit dan? Wilt u dan weer een aparte procedure instellen om vast te stellen of de beoordeling inderdaad "zodanig onvoldoende" is geweest?

De heer **Vermolen**: Het is niet aan mij om de instantie aan te wijzen die dit moet beoordelen. Volgens mij bent u nu al aan het herbeoordelen en hebt u dus als Kamer een bepaalde positie.

De **voorzitter**: Feiten en meningen scheiden wij nog even!

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Wij hebben van u een overzicht gekregen

met een onderlinge vergelijking van allerlei rapporten. Mij is echter opgevallen dat er, in tegenstelling tot wat vaak wordt gedaan in stukken van VluchtelingenWerk, deze keer geen vergelijking is gemaakt met de situatie in ons omringende landen. Vanmiddag horen wij zowel een vertegenwoordiger uit Zweden als uit Duitsland. Kunt u zeggen hoe de situatie daar is? Hoeveel mensen zijn daar daadwerkelijk uitgewezen?

De heer **Vermolen**: Wij hebben ons beperkt tot die bronnen die feiten melden. De stukken die ons uit andere landen bekend zijn, bevatten in het algemeen eindresultaten en politieke conclusies. De cijfers zijn ons wel bekend, maar ik ben op dit moment onvoldoende in staat om die te reproduceren. De UNHCR heeft onlangs een vergelijking gemaakt en uit een artikel in Trouw van vanmorgen blijkt dat volgens de cijfers van de UNHCR Nederland nogal onderaan de ladder staat waar het gaat om het beoordelen van zaken. In het algemeen – dat blijkt ook uit het ambtsbericht – zijn andere landen buitengewoon terughoudend met het terugsturen van uitgeprocedeerde asielzoekers naar Iran. Zweden vormt daarop een uitzondering; daar wordt percentage-gewijs op de gebruikelijke wijze verwijderd. In andere landen wordt echter een zo terughoudend beleid gevoerd dat het aantal verwijderingen per jaar soms op de vingers van twee handen te tellen is.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter! Ik zou aan de vertegenwoordigers van VluchtelingenWerk Nederland twee vragen willen stellen. U schrijft in uw stuk dat wij vandaag vooral een analyse moeten zien te maken over de mensenrechtensituatie in Iran. Hoe verklaart u dat de UNHCR een andere inschatting maakt dan u aangaande de terugzending van uitgeprocedeerde asielzoekers? Zijn er voorts concrete voorbeelden te geven van mensen die zijn teruggestuurd en vervolgens zijn vervolgd?

De heer **Rouvoet** (RPF): Ik heb een vraag betreffende het ambtsbericht zelf en de bronnen ervoor. U legt nogal veel nadruk op het feit dat het vooral een informatieprobleem is: waar haal je bronnen vandaan en waar wordt die informatie door

geschraagd? In uw reactie op het ambtsbericht – een summierere reactie hier en daar – komen wij nogal wat opmerkingen tegen in de zin van twijfels aan enkele van de meest belangrijke stellingen in het ambtsbericht: of er nu wel of niet gestabiliseerd is, de consolidatie, en of de repressie zou zijn afgenomen. Daar plaatst u een aantal forse kanttekeningen bij. Dat roept de vraag op of u ons kunt dienen met een indicatie van waar het, volgens u, aan schort in de informatievoorziening die aan het ambtsbericht ten grondslag heeft gelegen.

De heer **Van Oven** (PvdA): Ik begrijp uit uw inleiding dat u als VVN niet wilt pretenderen een finaal oordeel over de mensenrechtensituatie in Iran te hebben. U hebt een aantal punten naast elkaar gezet. Toch zou je juist van de VVN kunnen verwachten dat zij op een beperkt aantal punten wel tot een eigen oordeel komt. Om een voorbeeld daarvan te noemen: de invloed van de geheime dienst van Iran in Nederland, via de ambassade, op vluchtelingen. Als uw vereniging ergens praktische ervaring mee zou moeten hebben, dan is het wel daar. Zou u dat punt, dat u ook op blz. 11 van uw stuk beschrijft, maar dan op grond van de Nabard-rapportage, nader kunnen onderbouwen?

De heer **Vermolen**: Mijnheer de voorzitter! De heer Van de Camp vroeg waarom de UNHCR een ander standpunt zou hebben dan wij. Welnu, dan baseert hij zich op kennis die ik niet heb, want voorzover mij bekend, heeft de UNHCR zich over het algemeen juist niet willen uitlaten over de vraag of de terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar hun land van herkomst dusdanig gevaarlijk is, dat... Dat doet de UNHCR ook niet, omdat er verschillen zijn in nationale wetgeving en onze nationale wetgeving op juist dat punt afwijkt van menige wetgeving van andere landen. Wij hebben namelijk de VVTV, een verblijfstitel, en dat betreft iets anders dan een verwijderingsvraagstuk. Ik zal u onmiddellijk toegeven dat ze redelijk dicht bij elkaar zitten, maar juist doordat het een wettelijk instrument is geworden, is dat een onderscheid waarin de UNHCR nooit zal treden. De UNHCR heeft dus ook nooit een algemene uitspraak willen doen; dat

doet zij rond geen enkel land, tenzij zij concreet op een bepaald moment, in het kader van eigen projecten, aanleiding ziet om terughoudend te zijn. Ik noem het voorbeeld Angola, waar de UNHCR verantwoordelijk is voor de terugkeer van mensen uit de omliggende landen. Dan geeft zij zelf aan: wij vinden het nog niet verantwoord, gelet op de veiligheids-situatie – dat is nu ook de actuele situatie –, om die terugkeer te doen plaatsvinden. Maar dan doet zij het in dat kader.

De heer **Van de Camp** (CDA): Dat heeft de UNHCR – het gaat nu even om de feiten – niet gezegd ten aanzien van Iran.

De heer **Vermolen**: Dat klopt; omdat de UNHCR geen project heeft lopen, waarbij zij verantwoordelijk is voor de terugkeer van individuele asielzoekers. Daarom is het haar niet gegeven om die conclusie uit te dragen. Zij draagt het alleen maar uit, als er onder haar verantwoordelijkheid terugkeer plaatsvindt. De opmerkingen van de heer Rouvoet en de heer Van Oven betroffen de vraag: maak je jezelf er niet wat makkelijk van af door naar anderen te verwijzen? Nee, dat doe ik niet, omdat het een erkenning is van ieders deskundigheid. Wij hebben een organisatie die gericht is op de behartiging van belangen van individuele asielzoekers en maken daarbij gebruik van de bronnen die ons ten dienste staan. Wil je feiten zodanig verzamelen dat je een politiek verantwoorde conclusie kunt trekken, dan moet je daar expertise voor aantrekken, moet je daar een netwerk voor hebben en moet je daar de invulling aan geven. Wat op dit moment aan de hand is, is dat er documentatie voorligt die veelal de termen in zich heeft die de heer Rouvoet ook gebruikt: verbetering, stabilisatie, verandering; allemaal woorden die opvattingen zijn en geen feiten. Als ik als informatie krijg: er hebben in 1993 zoveel veroordelingen op dat feit plaatsgevonden en dat heeft tot die executie van strafmaat geleid, en in 1994 was dat aantal een X-aantal lager – dan kan ik beoordelen: het is lager en minder, en dan kan ik mijn eigen politieke oordeel daarover geven. Zolang ik die feiten niet ken en dus ook niet weet wat er onder ligt, kan ik zelfs het begrip “verbetering” niet invullen, want een bar slechte

situatie kan iets minder bar slecht worden en daarmee een verbetering zijn, maar nog niet zodanig dat je daarop beleid kunt voeren. In die zin hebben wij niet zo gek veel aan dergelijke conclusies, vooral omdat er geen verantwoording wordt afgelegd over die conclusies.

Als in een bron wordt aangegeven: wij komen tot die conclusie op basis van die en die feiten en dat is onze afweging – dan kan daarmee geleefd worden. Maar als het alleen maar als een kaal feit wordt gegeven, dan hebben wij daar een niet-toetsbare mening. Als dan betrouwbare bronnen als Amnesty en Human Rights Watch daarnaast worden gelegd, maar ook het State Department met haar rapportage, en die met andere uitlatingen in diezelfde sfeer komen, dan heb ik een probleem dat opgelost moet worden en dat alleen maar op te lossen is langs de lijn van feiten. Het gaat om het vaststellen van die feiten en het gaat om het vaststellen van de voortgang. Dat is onlosmakelijk met elkaar verbonden. Je moet komen tot een rapportage waarbij je feiten van meningen scheidt. De voorzitter heeft dit adagium al overgenomen. Wat je natuurlijk ook moet doen, is de voortgang laten plaatsvinden. U weet dat vele andere organisaties, in ieder geval in andere landen, dat ook doen door jaarlijkse rapportage op precies dezelfde punten te geven, waardoor het beeld van voortgang veel helderder wordt.

De heer **Rouvoet** (RPF): Dat is het formele antwoord; ik begrijp dat wel. Alleen volg ik in feite uw suggestie op om de organisaties die bij ons aan tafel zitten – u suggereert dat in uw brief van 9 september – te vragen waarom hun informatie afwijkt van die van het ambtsbericht. Die vraag leg ik u ook voor. Ik ben benieuwd of u iets verder wilt gaan en of u zicht hebt op de bronnen en het tekortschieten van de bronnen van het ambtsbericht.

De heer **Van Oven** (PvdA): Misschien kunt u mijn vraag over de ambassades nog beantwoorden.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter! Ik herinner aan mijn vraag over de vervolging van teruggekeerde asielzoekers.

De heer **Dittrich** (D66): Mijn laatste vraag zou deze zijn. Als er een

herbeoordeling zou plaatsvinden en dan alsnog wordt beoordeeld dat er geen reden is om een status te verlenen of een verblijfsvergunning, is VluchtelingenWerk dan van mening dat mensen uitgezet kunnen worden?

De heer **Rijpstra** (VVD): Mijn vraag betreft de bronnen die geraadpleegd worden. Ik proef uit uw antwoord dat u hetgeen in het ambtsbericht staat van het ministerie van Buitenlandse Zaken, namelijk dat bronnen als ook de UNHCR, Amnesty en Human Rights Watch geraadpleegd zijn, in twijfel trekt.

De heer **Vermolen**: Mijnheer de voorzitter! In antwoord op de heer Rouvoet kan ik niet concreter worden dan met de volgende opmerking. Als wij bronnen naast elkaar leggen, doen wij dat op basis van onderwerp. Wij rubriceren naar onderwerpen: wat hebben de verschillende bronnen daarover gezegd? Als die verschillende bronnen tot verschillende dingen concluderen – als de één zegt: er is op dat punt een verbetering, terwijl de ander op precies datzelfde punt zegt: er heeft stabilisatie of zelfs verslechtering plaatsgevonden – dan signaleren wij daarmee een probleem in de bebronning, een probleem dat wij terugleggen bij de politiek verantwoordelijken, in die zin dat daar duidelijkheid over moet komen. Zolang onduidelijkheid daarover bestaat, is er een probleem in zekerheid. Wij hebben het hier over het asielrecht en dat is en blijft toch altijd een inschatting van risico's, zodanig dat je tot verantwoorde besluitvorming kunt komen. Naar mijnheer Van Oven toe is mijn antwoord eigenlijk identiek. Wij zijn een Nederlandse organisatie en hebben daarom misschien iets meer zicht op de activiteiten van de Iraanse overheid in Nederland. Aan de andere kant zult u ook weten dat er in Nederland andere organisaties zijn – zelfs de BVD heeft zich daarmee beziggehouden – die op dat punt actief zijn: actief onderzoek doen en op basis daarvan ook veel meer de expertise hebben. Daardoor zal onze positie altijd zijn: het melden van problemen als deze en het teruggeven van deze problemen aan die organisatie die daarover kan rapporteren. Als u dus een inzicht wilt hebben in de activiteiten van de veiligheidsdienst uit Iran in Neder-

land, dan verwijs ik u naar de jaarverslagen van de BVD die daar ook uitgebreid rapportage over doen. Op de vraag van de heer Van de Camp over de vervolging kan ik klip en klaar zeggen dat wij daar geen antwoord op hebben. Er zijn geen signalen die zo bikkelhard zijn, dat ik kan zeggen dat het daar en daar is misgegaan. Er zijn signalen gekomen die u zelf uit de media heeft kunnen halen, van incidenten die zorg baren. Het belangrijkste probleem is dat wij steeds geen weg kunnen vinden om de problemen die gevreesd worden boven water te halen. Misschien is het wel historisch maar ik wil wat dat betreft nog eens op de woorden van staatssecretaris Patijn wijzen die hij sprak naar aanleiding van een incident in 1995. De Kamer vroeg hem toen hoe het met negen asielzoekers was gegaan die ons land waren uitgezet en die naar Iran waren teruggekeerd. Hij hief de handen ten hemel en zei: u vraagt mij om iets waaraan ik niet kan voldoen. Wij hebben het over een gigantisch land met heel veel inwoners en een heel kleine diplomatieke vertegenwoordiging. Vergeet niet dat er al heel lang diplomatieke sancties tegen dat land gaande zijn. Ik ben niet in staat u het antwoord daarop te geven, aldus de heer Patijn. Dat is exact een van de problemen waarmee wij hier te maken hebben. Mijn antwoord op de vraag van de heer Dittrich moet wel heel formeel zijn, want ik kan niet vooruitlopen op de feiten. Ik kan heel in het algemeen zeggen, dat VluchtelingenWerk van mening is dat als de situatie helder is en er dus verantwoorde conclusies kunnen worden getrokken, het recht zijn loop moet hebben. Daar wil ik het bij laten.

De **voorzitter**: Het recht moet zijn loop hebben. Ik dank u wel.

Stichting Prime

De **voorzitter**: Ik heet u van harte welkom en ik verzoek u om in de daarvoor beschikbare zes minuten kort uiteen te zetten wat u vindt dat er aan het beleid moet veranderen en uw commentaar te geven op het ambtsbericht. Misschien wilt u zichzelf voorstellen, want ik ken u niet, en ook het doel van uw stichting aangeven?

De heer **Pourri**: Mijn naam is Ahmed

Pourri. Ik ben woordvoerder van de organisatie Prime. Naast mij zit de heer Van Zundert die de voorzitter is van de organisatie Prime. Hij zal spreken over de juridische aspecten en over het rechtssysteem van Iran. Zelf zal ik over alle andere politieke aspecten van dit ambtsbericht het woord voeren en ik zal een analyse geven van dit ambtsbericht waarin ik ook onze kritiek tegen dit ambtsbericht naar voren breng. Mijn spreektijd is eigenlijk te kort maar ik zal proberen om zo snel mogelijk een paar belangrijke punten van dit ambtsbericht te vertellen. Dit ambtsbericht is niet neutraal. Het ministerie van Buitenlandse Zaken kan per definitie geen neutrale bron van informatie zijn omdat het de vertegenwoordiger is van het belang van dit land in het buitenland. Er zijn ook heel veel gevaren in Iran voor diplomaten uit Nederland of alle andere landen omdat er bepaalde wetten in Iran zijn. Als een Iraanse opposant in contact komt met een buitenlandse journalist of zomaar een persoon dan kan hij meteen beschuldigd worden van spionage. Dat is levensgevaarlijk voor de diplomaat maar ook voor de Iraniër. In ieder geval kunnen zij geen neutrale bron van informatie zijn. In dit ambtsbericht worden geen feiten vermeld maar er zijn meer dan genoeg beoordelingen. Ik vraag mij dan af wat belangrijker is. Wij moeten ons beperken tot het vermelden van feiten in Iran. Een ander groot gebrek van dit ambtsbericht is, dat het enorm vaag is en niet eenduidig. Men kan van alles interpreteren uit dit ambtsbericht. Ook zit dit ambtsbericht vol tegenstrijdigheden. Ik zal aan de hand van een paar voorbeelden laten zien dat dit ambtsbericht eigenlijk een mooie puzzel is voor iedereen die ermee wil werken. Hoe kunnen wij de losse stukken van die puzzel weer in elkaar zetten om een goed geheel te maken? Ik probeer dat vandaag te doen om zodoende een goed beeld te geven van de situatie van de mensenrechten in Iran. In dit ambtsbericht staat onjuiste informatie over de situatie van de mensenrechten in Iran. Er wordt bijvoorbeeld alleen gesproken over belangrijke Iraanse oppositie-groeperingen die in de tijd van de sjah aanwezig waren. Er wordt niets gezegd over talloze kleine groeperingen die zich verzetten tegen deze regering. Hoe moet men zich dat

voorstellen in deze situatie in Iran? Er zijn talloze volksoptstanden in verschillende steden geweest. Hoe kan er zo'n enorme ontevredenheid zijn zonder dat er een enkele spontane groepering is? In de tijd van de sjah zat de gevangenis vol met kleine organisaties die geen naam hadden en die helemaal niet bekend waren. In die tijd waren er twee organisaties beroemd: 1. Fedaiankhalk en 2. Mujaheddin. Al die andere duizenden politieke gevangenen in de tijd van de sjah hadden geen enkele beroemde organisatie achter zich. Het belangrijkste aspect van het verzet in deze tijd in Iran wordt nu juist gevormd door deze kleine groeperingen. Zij kunnen volksoptstanden begeleiden en er op verschillende momenten leiding aan geven. Daarover wordt niets gezegd in dit ambtsbericht. Men heeft geen inzicht in de mensenrechtensituatie in Iran noch in de oppositie in Iran. Dat is de reden waarom ik inzicht wil geven in de situatie in Iran alsmede in de monitoring. Een belangrijk punt is namelijk dat er in dit ambtsbericht valse informatie wordt gegeven over monitoring. Er wordt steeds in de media bericht dat er een uitstekend monitoringsysteem is, waarin iedereen moet geloven. Tegelijkertijd kon men zaterdag in de Volkskrant lezen dat een belangrijke IND-ambtenaar, de heer Van Krieken, heeft gezegd dat de monitoring er uitsluitend is voor pers en publiek. Maar het is onmogelijk om in Iran iemand te monitoren. Dat is een van onze belangrijkste stellingen. Ik weet namelijk hoe het Iraanse systeem is. De Nederlandse regering denkt: geen nieuws is goed nieuws. Maar dat geldt absoluut niet voor Iran. Voor Iran geldt: geen nieuws is juist slecht nieuws. In Iran is alleen goed nieuws goed nieuws. Als iemand in de problemen zit, dan zal hij het nooit durven om in contact te treden met een buitenlandse ambassade of buitenlandse ambtenaar. Een van de belangrijkste aspecten van dit ambtsbericht is het gebrek aan goede informatie. Waarom noem ik dit bericht een puzzelwerk? Ik geef een citaat van blz. 5 van het ambtsbericht. "Een belangrijk criterium vormt de onvoorwaardelijke trouw aan de geestelijke leider. In de Majlis vinden levendige debatten plaats waarin soms harde kritiek op de regering wordt uitgeoefend, zij het binnen de

marges die het regime toelaat." Hoe kan men in het ambtsbericht zoveel tegenstrijdigheden achter elkaar plaatsen? In de eerste plaats moet men onvoorwaardelijke trouw tonen aan de regering. Vervolgens kan men tegelijkertijd harde kritiek uitoefenen maar men moet dan wel binnen de marges blijven die zijn toegestaan. Wat moet ik nu geloven? Wat is er aan de hand? Enerzijds wordt in het ambtsbericht gezegd, dat er in Iran sprake is van een rechtsstaat en anderzijds dat als iemand in de oppositie zit, verboden materialen wil verspreiden of verboden bijeenkomsten wil organiseren, er niets met hem zal gebeuren volgens het ambtsbericht. Deze personen krijgen echter een gevangenisstraf variërend van twee dagen tot drie maanden, terwijl in het ambtsbericht wordt gesteld dat individuele, onafhankelijke en potentiële opposanten en intellectuelen doelwit van repressie zijn. Hoe kunnen wij dit geloven? Wat doet een individuele, onafhankelijke intellectueel in Iran? Zij proberen door middel van een symbolische taal een heel kleine groep duidelijk te maken hoe de situatie in Iran werkelijk is. Ik geef een voorbeeld: de zon is achter de wolken in ons land. De mensen moeten dan begrijpen, dat hiermee een dictatoriaal systeem wordt bedoeld. Dit soort mensen wordt in Iran opgepakt, of ze verdwijnen en worden geëxecuteerd. Volgens hetzelfde ambtsbericht gebeurt niets met daadwerkelijke, serieuze tegenstanders van Iran. Hoe kunnen wij dit soort tegenstrijdigheden in dit ambtsbericht met elkaar rijmen? Het ambtsbericht zit vol tegenstrijdigheden en ik hoop, dat er inzicht komt. Hoe de Iraanse regering werkt, zal ik nog kort toelichten. De Iraanse regering vraagt zich af, omdat zij zich in een zwakke positie bevindt, wie voor haar een potentieel gevaar vormt, wie potentiële tegenstanders zijn. Als dat nu intellectuelen zijn, dan verdwijnen deze mensen. In één klap pakken zij dan bijvoorbeeld 240 spionnen alleen in west-Azerbeidzjan op. Hoe is het mogelijk, dat dit soort dingen allemaal in Iran gebeurt? De Iraanse regering zal nooit voor een rechtbank bewijzen, dat iemand een strafbaar feit heeft gepleegd voordat zij iemand oppakt. Neen, zij analyseert en op grond van een vermoeden pakt zij mensen op. De heer Van Krieken heeft drie weken geleden tijdens een discussie in

Oegstgeest gezegd, dat Nederland zeker weet dat er niets zal gebeuren als iemand wordt teruggestuurd. Er is dus ook geen controlesysteem voor monitoring, voor fouten van de Nederlandse regering. Alleen de gevoelens van de IND-ambtenaren zijn genoeg om iemand naar Iran terug te sturen. Ik vind dat onverantwoordelijk.

De voorzitter: Mijnheer Van Zundert, wilt u daar nog iets aan toevoegen?

De heer Van Zundert: Ik zal dat heel kort houden, want ik heb een aantal dingen op schrift gesteld, die ik u zal uitreiken. De kern van de Iraanse vluchtelingenproblematiek is in de eerste plaats, dat er heel slecht naar hen wordt geluisterd. Dat is terug te vinden in de conclusies van het rapport van de Nationale ombudsman van december 1996. In de tweede plaats wordt er een heel wezenlijke bron van het ambtsbericht over het hoofd gezien en wel de duizenden vluchtelingendossiers in Nederland. Het lijkt alsof de IND die afschermt voor Buitenlandse Zaken.

De voorzitter: Voor de eventuele luisteraars meld ik even dat IND staat voor Immigratie- en Naturalisatiedienst. Deze dienst beoordeelt in eerste aanleg de asiolverzoeken.

De heer Van Zundert: Waar het om gaat, is dat de dossiers waarover het ministerie van Justitie beschikt blijkbaar niet naar Buitenlandse Zaken worden doorgespeeld. Zo staat bijvoorbeeld in het ambtsbericht, dat het niet bekend is dat in Iran de doodstraf wordt gegeven voor overspel. Intussen is alleen al uit mijn praktijk van advocaat bekend, dat twee cliënten wel een status van het ministerie van Justitie hebben gekregen vanwege dat feit. Dergelijke tegenstrijdigheden komen op grote schaal voor. Ik wil mij in deze korte inleiding even beperken tot de passages in het ambtsbericht over de rechtsstaat Iran. Dit onderwerp neemt een centrale plaats in en tegelijkertijd wordt er gesproken over een verbetering. Hoe men daarbij komt, weet ik niet, want Mr. Copithorne heeft in zijn verslag van 11 februari 1997 een verharding van de strafsancities in Iran geconstateerd. Wat betreft het nieuwe islamitische recht zou hij dat in een nader uit te

brengen rapport toelichten. Van Iran had hij echter begrepen, dat het stelsel versoepeld zou zijn. Wat zien we dan in het ambtsbericht? Er is niet gewacht op het nadere rapport van Copithorne, maar daarin wordt eigenlijk Iran geciteerd. Er wordt namelijk geconstateerd, dat het strafrecht in Iran versoepeld zou zijn.

De voorzitter: Over welke passage heeft u het nu?

De heer Van Zundert: Het gaat over het verbeteren van het gehele rechtsstelsel in Iran. Het is een centraal begrip in het ambtsbericht.

De voorzitter: Heeft u het dan over paragraaf 1.7?

De heer Van Zundert: Onder andere, maar ook over de conclusies. Een van mijn cliënten is een Iraans advocaat. Deze is door de Immigratie- en Naturalisatiedienst nooit doorgevraagd over zijn ervaringen met het Iraanse strafrechtstelsel. Ik vind dat merkwaardig voor een instelling, die zo weinig over het strafrechtstelsel weet. Een aantal punten, bijvoorbeeld over de onafhankelijke advocatuur in Iran, wordt zo rechtstreeks weerlegd. Zo wordt bijvoorbeeld in het ambtsbericht gesproken over een zekere overheidscontrole, omdat de voorzitter is benoemd. De voorzitter is echter niet zomaar benoemd; hij is lid van de raad der wachters in Iran. Dat is een van de hoogste instellingen die rechtstreeks onder de geestelijk leider valt en daarmee eigenlijk boven de regering staat. Advocaten krijgen van jaar tot jaar hun vergunning verlengd. Dat wil zeggen dat die vergunning dus ieder moment kan worden ingetrokken. Volgens het Algemeen Dagblad van 9 november 1996 is dat in september 1996 bij 140 advocaten gebeurd. Van de ene op de andere dag verloren zij hun vergunning. Een ander belangrijk punt is de rechterlijke macht. In het ambtsbericht is niet terug te vinden, dat sinds de islamitische revolutie bijna alle "echte" rechters hun baan hebben verloren, griffier zijn geworden en zijn vervangen door mullah-rechters. Deze geestelijke rechters vervullen bij de revolutionaire rechtbanken voor bijna 100% het strafrecht én het familierecht, waarbij de naleving van de islamiti-

sche normen een grote rol speelt. Als je beseft dat niet meer door deskundigen wordt rechtgesproken maar door geestelijken die de lijn van bovenaf doorzetten, moet je toch die garanties op schrift – waarbij ik overigens de nodige vraagtekens plaats – ernstig in twijfel trekken. In het ambtsbericht wordt in feite ook geconstateerd, dat hoger beroep in Iran geen resultaat heeft.

De landsadvocaat heeft naar aanleiding van het ambtsbericht van 1 mei 1996 op 25 september 1996 aan Buitenlandse Zaken een brief geschreven, welke brief in de februari-editie van Vluchtelingen-Werk is gepubliceerd. Daarin wordt gewezen op de discrepantie tussen de berichten over de revolutionaire rechtbanken in het ambtsbericht en die van het US-countryreport. Bijna wanhopig wordt om concrete voorbeelden gevraagd, waaruit de verbetering van de rechtsgang in Iran blijkt, met het oog op een eventueel nieuw uit te brengen ambtsbericht. In het nieuwe ambtsbericht zijn de opmerkingen en de vragen van de landsadvocaat echter niet beantwoord. Als er wel concrete voorbeelden van verbetering zouden zijn geweest, zouden deze ook zeker gemeld zijn. Kortom, ik vind dat er totaal geen sprake is van verbetering van de situatie in Iran.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Mijnheer Van Zundert, u zei dat advocaten vervangen kunnen worden. Zijn er ook gevallen bekend, waarin advocaten vervolgd worden, zoals Mohammad Assadi? Als u stelt dat de "echte" rechters griffier zijn geworden en zijn vervangen door de mullahs, hoe verhouden die rechtbanken zich dan tot de speciale rechtbank voor de geestelijkheid? Bestaat er een onderscheid? De bevoegdheden van de rechtbank voor de geestelijkheid zijn heel ruim omschreven. Is het inderdaad zoals Amnesty ons schrijft, dat daaronder meer en meer politieke activiteiten gaan vallen? Hoe verloopt daar de rechtsgang?

De heer **Rouvoet** (RPF): De kritiek van de heer Pourri richtte zich met name op de vaagheid, op het niet eenduidig zijn en op de tegenstrijdigheden van het ambtsbericht. In dat verband sprak hij over de kleinere oppositiepartijen. In het ambtsbericht staat, dat politieke activiteiten

waaronder het verspreiden van pamfletten en het deelnemen aan niet toegestane bijeenkomsten van illegale oppositiegroeperingen (er worden er verschillende genoemd) niet tot repressie aanleiding lijken te geven, zo zij al plaatsvinden. Ik zou graag een reactie op die passage willen en in het verlengde daarvan op wat gesteld wordt over de persvrijheid, waarbij een soortgelijke formulering wordt gebezigd. Er staat: "Kritiek wordt in zekere mate geaccepteerd, zolang geen twijfel wordt gewekt aan de loyaliteit aan de beginselen van de islamitische revolutie." Kunt u ons over die twee punten iets meer zeggen?

De heer **Van den Berg** (SGP): Ik zou aan de heer Van Zundert de vraag willen stellen, of hij vanuit zijn kennis van het Iraanse rechtssysteem wat meer kan zeggen over de bescherming van de godsdienstvrijheid in Iran en in het bijzonder over de positie van degenen die van de islam zijn afgefallen en overgegaan zijn tot het christendom. Hoe wordt dat beoordeeld? Welke rechtbanken doen dat en volgens welke procedures?

De heer **Van Oven** (PvdA): De heer Van Zundert heeft gezegd dat sedert 1986 alle rechterfuncties bezet zijn door griffiers. Als dat waar is, is dat een ontstellende ommissie in het ambtsbericht. Hoe komt hij aan die informatie?

De heer **Van de Camp** (CDA): Ik zou de vraag willen herhalen die ik ook aan de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland heb gesteld. Wat zijn de signalen bij Prime over de vervolging of bedreiging van teruggekeerde asielzoekers?

De heer **Rijpstra** (VVD): De heer Van Zundert doet de vrij stellige uitspraak dat er in Iran eigenlijk helemaal geen verbetering is opgetreden. Kan hij mij uitleggen – en misschien de heer Pourri ook – waarom er in 1997 zo weinig mensen naar Nederland zijn gekomen om asiel aan te vragen? Tot op dit moment zijn dat ruim 500 mensen. Dat is beduidend veel minder dan de jaren daarvoor.

De heer **Dittrich** (D66): Ik heb een vraag aan Ahmed Pourri van Prime. In het ambtsbericht staat op pagina 21, dat veel Iraniërs die in het

buitenland woonachtig zijn en geen geldig Iraans paspoort hebben, vrijwillig regelmatig zonder problemen terugkeren, voor vakantie of iets dergelijks. Is dat een juiste constatering in het ambtsbericht? En zo ja, zijn dit mensen die een A-status c.q. gezinshereniging hebben gekregen?

De heer **Pourri**: Ik begin met de beantwoording van de meest populaire vraag. Ook De Telegraaf heeft over dit punt geschreven. Wij moeten niet zo hard roepen over vakantiegevoelens die naar Iran gaan. Iedere woensdag gaat er een vliegtuig naar Iran. Wie zitten er in deze vliegtuigen? De Nederlandse regering weet precies wie er in deze vliegtuigen zitten. Jullie moeten met duidelijke gegevens komen over hoeveel vluchtelingen er in deze vliegtuigen zitten.

De **voorzitter**: De vraag was heel simpel. Denkt u dat het waar is, of denkt u dat het niet waar is?

De heer **Pourri**: Er zijn zeker vluchtelingen die teruggaan naar Iran. Wij moeten goed analyseren welke categorieën vluchtelingen teruggaan naar Iran. Er zijn mensen met A-status of gezinshereniging. Die kunnen normaal naar Iran teruggaan. Die mogen echter niet gerekend worden tot politieke vluchtelingen die teruggaan naar Iran. Verder zijn er mensen die bijvoorbeeld 10 of 12 jaar geleden naar Nederland gekomen zijn en de Nederlandse nationaliteit bezitten. Waarom zou iemand met de Nederlandse nationaliteit wel naar Spanje mogen gaan en niet naar Iran?

De heer **Dittrich** (D66): Omdat het misschien niet veilig is, maar blijktbaar kan het dan wel.

De heer **Pourri**: Ik zal een paar voorbeelden noemen. Een hoge Iraanse militaire functionaris bij de VN is twee jaar geleden vrijwillig teruggekeerd naar Iran. Nu is hij geëxecuteerd. Een belangrijke Iraanse schrijver is vier jaar geleden vrijwillig uit Frankrijk teruggekeerd naar Iran. Nu is zijn lijk gevonden in zijn huis. Hij is op een mysterieuze manier vermoord.

Er zijn heel veel van dergelijke incidenten. Ik kan een paar voorbeelden geven van Iraanse vluchtelingen die vanuit Nederland teruggekeerd zijn naar Iran. Een heeft de dag na aankomst zelfmoord gepleegd door vanaf de 18de etage naar beneden te springen. Een ander was drie maanden verdwenen en zit nu al twee jaar in de Evingevangenis. Nog een ander is in Iran verdwenen. Men heeft na drie maanden gezegd dat hij vermoord is. Ik ken de namen. Die kan ik u doorgeven.

De heer **Van Zundert**: Ik wil allereerst ingaan op de vraag van mevrouw Sipkes. Er zijn mij inderdaad andere voorbeelden bekend. In de provincie Azerbeidzjan zijn twee advocaten gearresteerd. Een daarvan is inmiddels terechtgesteld. De persoon die in het rapport van Amnesty wordt genoemd, zou eind augustus terechtgesteld zijn. Ik moet het antwoord schuldig blijven op de vraag over de verhouding tot de geestelijke rechtbanken. Ik heb de desbetreffende passage in het rapport van Amnesty gelezen. Het is inherent aan het hele systeem, dat niet duidelijk is hoe een en ander zich verhoudt. Het kan betekenen dat men voor de ene rechtbank wordt vrijgesproken en vervolgens voor de andere wordt gesleept.

De heer Van den Berg vroeg naar de godsdienstvrijheid. In de Iraanse grondwet wordt de godsdienstvrijheid erkend. Iedereen kent echter de praktijk. Mensen die van het islamitische geloof overgaan naar andere geloven, kunnen formeel ter dood worden veroordeeld. Dat gebeurt ook in de praktijk, vaak niet in de vorm van een proces maar door middel van aanslagen en dergelijke. De voorbeelden daarvan vindt u in het ambtsbericht en in internationale rapportages terzake. De heer Van Oven vroeg naar mijn bronnen voor mijn kennis over de verschuivingen in de rechterlijke macht. Ik heb daarover gesproken met een drietal vluchtelingen in Nederland. Een daarvan is ex-rechter en de andere twee zijn ex-advocaten.

De heer **Van Oven** (PvdA): Ik heb toch goed begrepen, dat u zegt dat alle rechters op die manier door mollah's zijn vervangen?

De heer **Van Zundert**: Niet alle rechters, een groot aantal met name

bij de revolutionaire rechtbanken en bij de familiekamers. Bij de handelszaken kom je de oude rechters nog wel tegen.

De heer **Van Oven** (PvdA): Kunt u een schatting geven van het aantal rechters dat op die manier is vervangen?

De heer **Van Zundert**: Een van mijn cliënten was advocaat in Teheran en die heeft gezegd, dat de rechterlijke macht in Teheran voor 70% uit mollah's bestaat.

De heer Rijpstra heeft gevraagd, waarom er in 1997 minder asielzoekers naar Nederland zijn gekomen. Dat heeft naar mijn mening voor een deel te maken met het Nederlandse beleid. Mensen krijgen een soort reisadvies. Toen hier sprake was van een gedoogstatus, gingen uiteraard meer mensen naar Nederland omdat zij zochten naar vrijheid.

De heer **Rijpstra** (VVD): Dat snap ik wel, maar in het ambtsbericht zegt de staatssecretaris: "Ik heb besloten het huidige beleid, van kracht sinds januari 1995, voort te zetten." Dan is het toch opmerkelijk dat het aantal instromers vanuit Iran in 1997 een enorme daling te zien geeft, terwijl het beleid in feite hetzelfde is?

De heer **Van Zundert**: Dat heeft te maken met het feit dat men op zoek gaat naar een land waar men veilig is. In 1997 komen er mensen binnen met dezelfde verontrustende verhalen. Een van mijn cliënten is een meisje van vijftien dat helemaal alleen in Iran leefde. Haar vader was vanwege een staking verdwenen, waarna vervolgens ook haar moeder en broer waren gearresteerd. De berichten over de slechte toestand van de Iraanse rechtsstaat worden steeds weer bevestigd door nieuwe vluchtelingen.

De heer **Pourri**: Men zegt wel eens dat in Iran minder mensen worden geëxecuteerd. Dat betekent niet meteen een verbetering van de mensenrechtensituatie ter plaatse. Ik vind dat oppervlakkig. Wij moeten inzicht hebben in de aard van de redenering. Nederland is niet het enige land waar Iraanse vluchtelingen naartoe komen. Het is nu moeilijk voor smokkelaars om iets voor Nederland te regelen. Er vluchten wel enorme aantallen

Iraaniërs naar Canada, de Verenigde Staten en andere landen. In Iran is niets verbeterd. Mensen zoeken een veilig land om heen te vluchten. Het nieuws van zelfmoordpogingen en andere problemen van Iraanse asielzoekers in Nederland heeft natuurlijk invloed op de aantrekkelijkheid van Nederland. Niemand komt hiernaartoe om zelfmoord te plegen. Mensen vluchten juist om hun leven te redden. Als men niet naar Nederland komt, betekent dat dus niet dat men niet wil vluchten.

De **voorzitter**: Wat is uw oordeel over wat er gebeurt met teruggestuurde asielzoekers?

De heer **Pourri**: Ik heb daarover nogal wat informatie gekregen. Monitoring in Iran is onmogelijk. Zelfs Amnesty International heeft er geen kantoor en voor monitoring moet men middelen hebben. In Iran zijn evenmin NGO's actief. Er zijn ook uit Nederland mensen teruggestuurd; er zijn mensen vermoord, er zijn mensen die "auto-ongelukken" hebben gehad, er zijn mensen in de gevangenis gezet. De teruggestuurde mensen zijn dus helemaal niet veilig. De Iraanse regering heeft geleerd dat het niet verstandig is om de mensen meteen op te pakken. Dat gebeurt pas na een zekere periode.

De heer **Dittrich** (D66): Zegt u nu dat mensen die door Nederland zijn teruggestuurd, in Iran de dood hebben gevonden?

De heer **Pourri**: Ja, dat heb ik van Iraanse gezinnen gehoord. Ik zal de namen doorgeven. Het beeld is niet volledig, omdat wij volkomen afhankelijk zijn van het toeval. Wij horen het alleen als iemand hier familie heeft. De realiteit is nog veel slechter dan wij denken.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw komst en de inlichtingen die u hebt gegeven.

Internationaal netwerk van lokale initiatieven voor asielzoekers (INLIA)

De heer **Van Tilborg**: Voorzitter! Ik ben directeur van de stichting INLIA, een dienstverlenend, coördinerend centrum voor een netwerk van 800 kerken in Europa, waarvan 200 in Nederland, die zich proberen in te

zetten voor asielzoekers in een noodsituatie. Als internationaal kerkelijk netwerk zijn wij veelal werkzaam ten behoeve van afgewezen asielzoekers van wie het vermoeden bestaat dat zij ten onrechte worden teruggezonden naar landen waar betrokkenen ernstig in de kwaliteit van hun bestaan worden bedreigd. Wij voelen ons geroepen om vandaag onze ernstige zorgen over het Nederlandse Iranbeleid aan u voor te leggen. De ons toebedeelde spreektijd beperkt ons in hetgeen wij u hier kunnen presenteren. Wij gaan ervan uit dat een aantal van de vandaag nog aan bod komende sprekers gedetailleerder op een aantal zaken zullen ingaan die wij dus niet dubbelop aan u hoeven voor te leggen. Ik zal mij beperken tot een aantal van onze zorgen. Allereerst moet mij van het hart dat wij teleurgesteld zijn over het gegeven dat een aantal organisaties hier vandaag niet aan het woord zal komen, terwijl het om uiterst deskundige organisaties gaat. Ik denk in het bijzonder aan de Verenigde Naties en het bureau van de heer Copithorne en aan Human Rights Watch. Ook de informatie van het US State Department en de Canadian Refugee Board zou zeer welkom zijn geweest. Deze informatie wijkt nogal eens af van de informatie van ons eigen ministerie van Buitenlandse Zaken. Laten wij uitgaan van het gegeven dat het huidige ambtsbericht een volstrekt goede weergave is van de feiten. Dan ligt nog altijd de vraag op tafel in hoeverre de 1300 thans afgewezen asielzoekers uit Iran tegen het licht zijn gehouden van de criteria van dat ambtsbericht. Deze mensen hebben indertijd een negatieve beschikking en beoordeling gekregen op basis van de toen bekende feiten en de toen geldende criteria. Met het nieuwe ambtsbericht en de feiten die vandaag ter tafel komen, pleit ik voor een nieuwe beoordeling van deze 1300 dossiers. Ter zijde maak ik een opmerking over de verwijderingsmethodiek. Er zou mondjesmaat en niet massaal worden verwijderd naar Iran. Dit doet ons vrezan dat jarenlang een risicovolle situatie gaat ontstaan. Je kunt mensen geen acht, negen jaar laten wachten met het gegeven dat zij uitgeprocedeerd zijn en misschien te zijner tijd in aanmerking zullen komen voor verwijdering. Dat lijkt

ons een inhumane aanpak. Het lijkt ons noodzakelijk om in het belang van alle betrokken partijen zo spoedig mogelijk duidelijkheid van de regering te krijgen. Wij doen hierbij dat verzoek. Er is gevraagd naar de situatie rond teruggestuurden. Dat is een van de zaken die in een hoorzitting als die van vandaag niet onbesproken mogen blijven. Wij hebben informatie van en over terugkeerders ontvangen. Variërend van weken tot maanden is sprake geweest van detentie, mishandelingen, betalingen van borgsommen voor voorwaardelijke invrijheidstelling, omkoping, etc. Ik geef een voorbeeld van mensen die thans nog in Nederland verblijven en die bereid zijn om u in alle vertrouwelijkheid te informeren over hetgeen hen is overkomen. Het gaat om een Armeens christelijk gezin, bestaande uit een man, een vrouw en een zoon. In eerste instantie zaten zij in Duitsland in de asielprocedure. Zij krijgen daar te horen dat zij de procedure hebben verloren en dat zij het land dienen te verlaten. Zij gaan naar Nederland, waarna terecht een Schengenclaim volgt. Het gezin wordt teruggestuurd naar Duitsland, waar het te horen krijgt dat het daar toch weg moet. Het gezin vertrekt uit Duitsland en gaat naar Polen. In Polen aangekomen worden zij aangehouden en op het vliegtuig naar Teheran gezet. Op de luchthaven in Teheran worden ze gearresteerd. Ruim vier maanden van geestelijke en lichamelijke mishandeling volgt. De enige manier om ze hieruit te bevrijden, was een forse financiële bijdrage om een voorwaardelijke invrijheidstelling te verkrijgen. Direct daarop vluchtten zij voor een tweede keer, dit maal rechtstreeks naar Nederland. In Nederland aangekomen volgt een tweede Schengenclaim bij Duitsland, ondanks het feit dat zij rechtstreeks naar Nederland waren gekomen naar aanleiding van de gebeurtenissen die hen in Iran waren overkomen. Een gesprek met de VS-vertegenwoordiging in Frankfurt leidt tot een onmiddellijke acceptatie van dit gezin door de VS. Terwijl zij vanuit Nederland opnieuw weggestuurd zouden zijn, laat de VS hen gelukkig onmiddellijk toe. Helaas is dit niet het enige voorbeeld van mensen die problemen krijgen bij hun terugkeer in Iran. Wij kunnen een aantal van dit soort zaken noemen. Deze mensen willen

vandaag niet publiekelijk bij naam genoemd worden. Zij zijn echter bereid, desnoods onder ede, te getuigen en de Kamer in vertrouwelijkheid hierover te informeren. Aan de zaken die ik hiervoor heb genoemd, ging in feite de opheffing van de gedoogdenregeling voor Iraanse asielzoekers vooraf. Deze werd mede veroorzaakt door een ambtsbericht van Buitenlandse Zaken, aangevuld met een monitoringsysteem, opgezet bij de Nederlandse ambassade in Teheran met het doel, vast te stellen of terugkeerders veilig waren na hun aankomst. Voorzitter! Uw Kamer vond het, wegens ontbrekende informatie, nodig om een nieuw ambtsbericht inzake Iran aan de regering te vragen. Uw Kamer heeft ook in de nacht van 26 op 27 juni van dit jaar in een motie van de drie regeringspartijen het monitoringsysteem als onvoldoende gekwalificeerd om op basis daarvan met zekerheid te kunnen zeggen of de terugkeer verantwoord is geweest. In dezelfde motie stelde uw Kamer echter ook dat "als enige aanwijzing voor de vraag of de gedwongen terugkeer verantwoord is geweest, het monitoringsysteem van de teruggekeerde asielzoeker kan dienen". Uw Kamer heeft het in diezelfde nacht ook nodig geacht, naar ons oordeel meer dan terecht, de regering te vragen een onafhankelijke commissie in te stellen die "op korte termijn voorstellen doet omtrent alle criteria waaraan algemene ambtsberichten dienen te voldoen, dit mede om in de ambtsberichten in de toekomst de feiten van de meningen te kunnen onderscheiden". Wij durven de gedachte en de hoop te hebben dat het verzoek van de Kamer aan de regering is ingegeven door onvrede en onduidelijkheden over de verstrengeling van feiten en meningen en het via onduidelijke bronnen totstandkomen van de huidige ambtsberichten. Wij kunnen ons in ieder geval niet aan de indruk onttrekken dat ook uw Kamer hiervoor goede redenen heeft gehad. Het komt ons voor dat wezenlijke criteria – ambtsberichten en monitoringsystemen – die mede hebben geleid tot het opheffen van het gedoogdenbeleid voor Iraanse asielzoekers, geen heldere, toetsbare criteria meer zijn op dit moment en op zijn minst aan twijfel onderhevig.

De inhoud van het huidige ambtsbericht staat nog ter discussie. Dat is een gegeven en gezien de hoorzitting mag dat ook zo worden gesteld. Wij vragen ons ten stelligste af of het een aanvaardbaar gegeven is, ook in de samenleving, het verwijderingsbeleid op dit moment nog voort te zetten. Het lijkt mij, mede gelet op wat ik zojuist heb gesteld, niet ondenkbaar dat er in de Iraanse gemeenschap en de Nederlandse samenleving ernstige beroering zal gaan ontstaan, indien er onvoldoende rekening wordt gehouden met de huidige commotie vanwege langdurige onzekerheden en onduidelijkheden inzake de situatie in Iran en het buitensporig grote aantal geslaagde pogingen en pogingen tot zelfdoding onder de Iraanse asielzoekers.

De heer Van de Camp (CDA): Voorzitter! Is er iets meer te zeggen over de groep vrouwen en kinderen onder de uitgeprocedeerde asielzoekers die op dit moment in Nederland wachten, respectievelijk de mensen uit die groep die zijn teruggekeerd? Uit de verschillende informatie die wij krijgen, blijkt dat de groep vrouwen en kinderen het nog moeilijker heeft dan de mannen. De heer Van Tilborg zegt informatie te hebben over de mensen die zijn teruggekeerd en vervolgens in moeilijkheden zijn gekomen. Daar staat tegenover, en wij moeten vandaag de feiten opzoeken, dat veel mensen vrijwillig zijn teruggekeerd. Is er iets meer te zeggen over het verschil in moeilijkheden tussen vrijwillig teruggekeerden en gedwongen teruggekeerden?

Mevrouw Sipkes (GroenLinks): De heer Van Tilborg zegt te beschikken over een aantal dossiers van mensen die zijn teruggekeerd naar Teheran, daar problemen hebben ondervonden en nu weer terug zijn in Nederland respectievelijk toegang tot de VS hebben gekregen. Om hoeveel mensen gaat het dan precies? Denkt de heer Van Tilborg, omdat INLIA nauw betrokken is bij terugkeer, dat enige vorm van monitoring, terugkeerbegeleiding richting Iran tot de mogelijkheden behoort? De heer Van Tilborg stelt verder dat het "mondjesmaat" verwijderen van mensen naar Iran bij 1300 mensen onmogelijk is, maar wat stelt hij dan voor?

De heer Rijpstra (VVD): Aansluitend bij mevrouw Sipkes, is ook mijn vraag aan de heer Van Tilborg of hij gelooft in monitoring. En zo ja, op welke wijze ziet hij dat dan?

De heer Dittrich (D66): Het gaat om 1300 aanvragen van mensen waarvan de heer Van Tilborg zegt dat zij opnieuw beoordeeld zouden moeten worden. Verbindt hij daar de conclusie aan dat de herbeoordeelden die bij de nieuwe beoordeling afgewezen worden en geen status krijgen, ook snel zouden moeten worden teruggestuurd? Of vindt hij dat de situatie in Iran dan toch zodanig is, dat zij moeten blijven?

De heer Rouvoet (RPF): Voorzitter! Kijkend naar de activiteiten van INLIA in de achterliggende periode, wil ik graag enkele vragen stellen over de godsdienstvrijheid. In het ambtsbericht wordt impliciet de stelling aangehangen dat degene die een niet-islamitische godsdienst aanhangt maar daar niet al te openlijk voor uitkomt, weinig repressie te duchten heeft. Is dat ook de informatie die de heer Van Tilborg heeft? En verder: in hoeverre geeft de informatie van de heer Van Tilborg aanleiding om te veronderstellen dat het aanhangen van een niet-islamitische godsdienst per definitie gelijkgeschakeld wordt aan contrarevolutionair? Dat zou namelijk consequenties kunnen hebben.

De heer Van Tilborg: De heer Van de Camp vroeg naar de vrouwen en kinderen onder de uitgeprocedeerde asielzoekers. Wij hebben onder een aantal van de uitgeprocedeerde gezinnen moeten vaststellen dat moeders en vooral oudste zonen ernstig in problemen verkeren. Wij hebben ervaren dat er veel ernstige psychische klachten zijn in de vorm van decompensatie. Men gaat door de touwen heen, doet zelfmoordpogingen. Deze zaken zijn moeilijk in de hand te houden, ook niet door crisisteams van artsen. De oudste zonen zien dat hun vader in een situatie verkeert die hij zelf niet meer in de hand heeft. Als kroonprins binnen de culturele gezinssituatie zoals die in Iran bestaat, is dat voor de oudste zoon veelal een onaanvaardbaar gegeven, waarmee hij niet kan omgaan. Mijn inschatting is dat vrouwen het moeilijker hebben, maar ik heb dit

niet als een hard gegeven. Dit heeft volgens mij te maken met het feit dat de vrouwen in een volstrekt afhankelijke positie verkeren, dat zij horen maar niet feitelijk weten, dat zij in afwachting zijn zonder kennis te hebben van. Het is een gevolg van het feit dat de zaken tussen man en vrouw slecht doorgesproken zijn. Onzekerheid is een van de meest pijnlijke situaties waarin iemand terecht kan komen. De vrouwen en kinderen verkeren meestal in een dergelijke situatie. Dat heeft geleid tot ernstige psychische klachten bij deze groep.

De heer Van de Camp vroeg naar de situatie van mensen die vrijwillig terugkeren en hij wilde weten wat het verschil is in motivatie. Het is voor mij moeilijk te beoordelen op grond waarvan mensen op vrijwillige basis terugkeren. Daar kunnen goede redenen voor zijn. Er zijn mensen die voor zichzelf menen niets te vrezen te hebben en op die grond menen te kunnen terugkeren, maar er kunnen ook andere gronden aanwezig zijn. In een uiterst vertrouwelijke zaak die wij voor het ministerie van Justitie en het ministerie van Buitenlandse Zaken hebben behandeld, moesten wij vaststellen dat er zo mogelijk enkele Iraanse asielzoekers met een A-status in Nederland operationeel waren voor de Iraanse geheime dienst. Ik ben zelf bij deze zaak betrokken geweest. Wij kwamen hierachter via een vertrouwelijke zaak die bij deze ministeries en bij mijn organisatie gezamenlijk speelde, waarvoor wij allerlei documenten hebben gekregen zonder dat de betrokkene in de procedure hoefde te komen. Wij hebben toen gesignaleerd dat op het moment dat bekend was dat de betrokken persoon contacten had met ons en de Nederlandse autoriteiten, de bedoelde Iraanse A-statushouders met de noorderzon vertrokken bleken te zijn. Dat is door de politie gecontroleerd; deze personen zijn dus vrijwillig teruggekeerd.

De voorzitter: U voert wederom zeer vertrouwelijke zaken op. Dat is op zichzelf interessant, maar het is nog beter dat u dan ook zegt om hoeveel mensen het gaat, wanneer deze zaak zich heeft voorgedaan en wat er naar uw kennis met deze mensen is gebeurd.

De heer Van Tilborg: De laatste zaak die ik noemde, betrof een vrouw met

kinderen. Zij stond met ons en met de beide ministeries in contact. Dit is te traceren bij de ministeries zelf.

De **voorzitter**: Eén keer?

De heer **Van Tilborg**: Dit is één keer voorgekomen, net zo goed als dat ik één keer heb meegemaakt dat iemand vrijwillig is teruggekeerd. Ik zeg alleen dat er bij de mensen een verschil is in motivatie om terug te keren die ik niet altijd kan beoordelen.

Er is een vraag gesteld over de aantallen mensen die in de problemen zijn gekomen na terugkeer. Wij hebben op dit moment vier dossiers die meer dan tien mensen betreffen die na hun terugkeer in de problemen zijn gekomen in Teheran.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Zijn deze vier dossiers ook weer door Justitie in behandeling genomen?

De heer **Van Tilborg**: Zij zijn door Justitie in behandeling genomen. In één zaak is er opnieuw een Schengenclaim gelegd omdat de betrokkenen eerder in Duitsland hadden gezeten. Bij de andere zaken zijn de dossiers in behandeling genomen, maar twee ervan zijn afgewezen en één is onbeantwoord gebleven.

Er werd gevraagd naar de mogelijkheden om terug te keren naar Teheran. Er zijn op dit moment geen terugkeerprojecten waar het particulier initiatief bij betrokken is. Die worden op dit moment ook niet voorbereid of ontwikkeld; zij staan bij het particulier initiatief niet ter discussie.

Hoe moet worden omgegaan met de mondjesmaat te verwijderen 1300 afgewezen asielzoekers? Ik denk dat zowel de overheid als de hulpverlening terzake met een dilemma zit. De overheid zou ervoor kunnen kiezen om chartervluchten in te zetten waarmee deze mensen snel te verwijderen zijn, maar dezelfde overheid roept doorlopend dat zij dit niet doet en dat er niet groepsgewijs, maar individueel en mondjesmaat wordt uitgezet. Dan is het een kwestie van het maken van een rekensom om te weten hoe lang wij met dit probleem bezig zijn. Eenieder kan dan tot de conclusie komen dat er onaanvaardbare situaties worden gecreëerd die echt niet te houden zijn. Mensen gaan daaraan kapot.

De heer Rijnstra heeft mij gevraagd in hoeverre ik geloof in het monitoringsysteem. Ik heb daar mijn twijfels over, zeker over de wijze waarop het op dit moment wordt uitgevoerd en zeker als het gaat om zeer grote landen met een beperkte mogelijkheid om Nederlands personeel in te zetten of om gebieden die ontoegankelijk zijn. Ik heb ernstige twijfels bij het monitoringsysteem. En als dat er is, dient het aan een aantal criteria te voldoen en dient de operationaliteit van zo'n systeem daadwerkelijk effectief te zijn, wil datgene wat onderzocht wordt, beoordeeld kunnen worden. Naar mijn mening is dat op dit moment in Teheran niet het geval.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Wij weten dat monitoring in Teheran op dit moment niet effectief is en wij weten natuurlijk ook dat er geen enkel particulier initiatief is ten aanzien van terugkeer naar Teheran. Maar is hantering van een dergelijk systeem volgens u wel mogelijk, op basis van andere ervaringen die u heeft?

De heer **Van Tilborg**: Ik heb nog geen uitvoering van een monitoringssysteem gezien van Nederland of van een ander land waarvan ik zou kunnen zeggen dat het effectief werkt.

De heer **Van de Camp** (CDA): Maar hoe verklaart u dan het feit dat er in 1996 121 mensen vrijwillig zijn teruggegaan via de Internationale organisatie voor migratie?

De heer **Van Tilborg**: Ik heb daar geen verklaring voor. Ik kan daar de redenen niet voor geven; dat zou u de betrokkenen moeten vragen. Ik heb zojuist gesteld dat ik niet kan waarnemen dat er ergens een monitoringsysteem is gehanteerd dat naar onze mening effectief is. Uw eigen Kamer heeft ook het Nederlandse systeem op dit moment niet voldoende effectief bevonden. De heer Dittrich vroeg wat er na een tweede beoordeling moet gebeuren. Ik kan niet vooruitlopen op de uitkomsten van deze hoorzitting, maar indien er op een gegeven moment naar verwachting criteria uit voort zullen vloeien, moeten mensen die afgewezen worden, niet jarenlang meer hoeven wachten op een mogelijke uitzetting. Dan zal de overheid concreet de verantwoorde-

lijkheid moeten nemen die zij dan heeft. Het laten bungelen aan een touwtje vind ik onaanvaardbaar en dat dreigt op dit moment te gebeuren.

De heer **Van Oven** (PvdA): Ik heb nog een vraag over de uitgezette uitgeprocedeerden. In het ambtsbericht wordt vermeld dat na 1 mei 1996 enkele tientallen Iraniërs naar hun land zijn verwijderd. U heeft het zojuist gehad over detentie, mishandeling, omkoping en dergelijke. Heb ik het juist dat u dat baseert op de vier dossiers die iets meer dan tien personen betreffen? Of heeft u aanvullende informatie? Is dat allemaal aan de IND en Justitie gecommuniceerd?

De heer **Van Tilborg**: Er zijn ons meer dan deze vier gevallen gemeld. Wij zijn zelf gaan zoeken naar wat er te traceren was en wij hebben er wij kunnen traceren. En het zal de Kamer niet onbekend zijn dat het ongeveer een onmogelijkheid is om dergelijke informatie in Iran te achterhalen, ook voor de Nederlandse ambassade, dus zeker voor ons, mede omdat een organisatie als Amnesty International absoluut niet kan functioneren in Iran. Het is dus moeilijk om al die zaken te traceren. Deze vier zaken hebben wij kunnen traceren omdat het ook mensen betrof die wederom hun land zijn ontvlucht. Het Nederlandse ministerie van Justitie is bekend met deze gegevens.

De **voorzitter**: Deze vier gevallen behoren tot de eerst uit Nederland verwijderde personen?

De heer **Van Tilborg**: Ja.

De heer **Van Oven** (PvdA): Was dat ook bekend voorafgaand aan het opstellen van het ambtsbericht, dus vóór 5 juni van dit jaar?

De heer **Van Tilborg**: Dat durf ik zo niet uit het blote hoofd te zeggen. Ik wil het voor u nakijken en het u toezenden.

De heer **Van Oven** (PvdA): Ik houd mij aanbevolen voor die informatie.

De heer **Van Tilborg**: De heer Rouvoet vroeg in hoeverre mensen in de problemen kunnen komen als zij niet al te openlijk een andere godsdienst dan de islam belijden. Ook bij de zaken die wij nu kennen,

dus de vier die wij hebben kunnen onderzoeken, is ons gebleken dat er in ieder geval twee families een christelijke achtergrond hebben. Gedurende de tijd van hun detentie, waarbij zij zowel geestelijk als lichamelijk zijn mishandeld, is men ook nadrukkelijk ingegaan op hun geloofsachtergrond en heeft men dat ook tegen de betrokkenen gebruikt tijdens de verhoren en de mishandeling. Ik denk dat deze personen moeilijk te betichten zijn van actieve geloofshandelingen: het betrof christenen, die op grond daarvan bij terugkeer op het vliegveld van Teheran zouden zijn gearresteerd. Maar tijdens de verhoren en mishandelingen is wel degelijk meermaals tegen hen gebruikt dat zij christenen waren; het werd dus gehanteerd als een gegeven dat tegen hen gebruikt zou mogen worden.

De heer Rouvoet vroeg voorts of het niet-moslim zijn gezien kan worden als contrarevolutionair. Uit de stukken van bijvoorbeeld de Canadian refugee board kan in elk geval opgemaakt worden dat deze organisatie ervan uitgaat dat andersgelovigen niet per definitie vervolgd zullen worden, maar wel degelijk in een discriminatoire positie komen te verkeren, ook in relatie tot de overheid. Uit de gegevens van de Canadian refugee board zou dit dus afgeleid kunnen worden, maar ik kan het niet bewijzen omdat ik daar geen stellige zekerheden over heb.

Vrouwen tegen uitzetting

De **voorzitter**: Ik heet u allemaal van harte welkom. U moet zelf maar uitmaken hoe u de tijd wilt verdelen over de verschillende sprekers, zodat iemand kort het woord tot ons voert en er ook nog tijd over is voor ons om u eventueel enige vragen te stellen.

Ik vraag u ook om eerst in het kort te zeggen hoe uw vereniging tot stand is gekomen. Ik zie dat er Nederlandse en Iraanse vrouwen lid van zijn en actief in zijn. Die informatie helpt ons een beetje om goed te kunnen beoordelen wat uw werk is.

Mevrouw **Van Baalen**: Ik ben nu in functie als lid van de delegatie van dertien vrouwen van het Iraanse parlement. Deze delegatie is door Vrouwen tegen uitzetting uitgenodigd, omdat deze vrouwen het best weten hoe de situatie in Iran voor

vrouwen is. Ik zal dadelijk uitleggen hoe Vrouwen tegen uitzetting tot stand is gekomen. Eerst zal mevrouw Parvin spreken namens de delegatie van vrouwen van het Iraanse parlement.

De **voorzitter**: Het Iraanse parlement in ballingschap?

Mevrouw **Van Baalen**: Nee, het echte parlement.

De **voorzitter**: Dan moet u mij uitleggen hoe dat zit.

Mevrouw **Van Baalen**: U zult het horen.

Mevrouw **Parvin**: Voorzitter! Wij, de vrouwen van het parlement van de islamitische republiek Iran, zijn hier vandaag gekomen om de Nederlandse regering te feliciteren met haar beslissing dat Iran een veilig land is voor mannen en voor vrouwen.

Wij zijn blij dat uw vertegenwoordigers eindelijk begrepen hebben wat de waarde is van de islamitische regels die mannen en vrouwen beschermen. Wij hopen dan ook van harte dat u de westerse opvattingen over mensenrechten zo snel mogelijk zult afschaffen en onze regels zult gaan uitvoeren.

Voorlopig zijn wij tevreden dat de Nederlandse regering tenminste gemerkt heeft hoe zeer wij ons inspannen om voor ons volk in het algemeen te zorgen en voor de vrouwen in het bijzonder. Met de vrouwen in Iran gaat het dankzij de groot-ayatollahs, de ayatollahs en de mullahs en hun wereldse vertegenwoordigers in de regering dan ook heel goed. Zij worden niet meer blootgesteld aan de openbare handtastelijkheden en de onbescheiden blikken van mannen. Door hun veiligheidskleding geven de vrouwen op hun beurt de bescherming waarop de mannen recht hebben, namelijk de bescherming tegen de verleiding, de verwording en uiteindelijk de hel.

De vrouwen van ons land zijn dankzij de initiatieven en de volharding van onze regering gered van de verschrikkingen van de gelijke rechten die in het Westen talloze slachtoffers maken. Onze vrouwen worden beschermd tegen overspel, beschermd tegen inkomsten die zij nergens voor nodig hebben, beschermd tegen beroepen die door

Allah voor mannen bedoeld zijn, beschermd tegen het soort onderwijs waarvoor hun biologie hen niet geschikt gemaakt heeft en zij worden beschermd tegen te veel zeggenschap over hun kinderen. Natuurlijk krijgen zij ook het kleinste deel van een erfenis. Onze wetgevers hebben in hun wijsheid al deze maatregelen van toepassing verklaard op alle vrouwen vanaf de leeftijd van negen jaar.

Wij zijn niet alleen op deze hoorzitting verschenen om de Nederlandse regering te bedanken. Wij hebben ook kritiek. Wij hebben in de eerste plaats kritiek op deze hoorzitting zelf, waar immers de vijanden en ondankbare lagen van ons volk de gelegenheid wordt gegeven tot leugens en laster over de mensenrechtensituatie in ons land. Wij hebben in de tweede plaats kritiek op de Nederlandse regering zelf en op haar laatste ambtsbericht over Iran. Wij vinden het beledigend dat u suggereert dat wij de islamitische regels die in onze wetboeken zijn geformuleerd niet serieus zouden uitvoeren. Als uw vertegenwoordigers en contacten niet alles kunnen zien of controleren, moet u een andere oplossing bedenken om te kunnen zien wat er allemaal gebeurt. Zo staan onze vrijwillige Hezbollahi'se broeders en zusters altijd en overal klaar om met zachte of harde hand vrouwen die met mannen praten of die niet netjes gekleed zijn tegen zichzelf te beschermen.

Onze strafwetten voorzien in geseling, geldboetes, gevangenisstraffen en stening van vrouwen vanaf negen jaar die nog niet begrepen hebben dat onze kleding- en gedragvoorschriften er zijn voor hun eigen bestwil. En die wetten zijn er niet voor niets.

In uw eigen samenleving kunt u zien tot wat voor morele verwording overspel leidt. Dacht u werkelijk dat wij dat kwaad niet met wortel en tak zouden kunnen en willen uitroeien? En wat is dan een betere manier dan stening, met niet te kleine steentjes want dat doet geen pijn en met niet te grote stenen want dan is de schuldige te gauw dood. Zoekt u maar eens op wat er met Zoleika Kardkhodai in Karadj is gebeurd. Zij werd op 27 juli gestenigd tot zij dood was.

Wetten zijn er om uitgevoerd te worden en als onze geestelijke machthebbers niet zouden willen dat

deze wetten uitgevoerd worden dan zouden zij wel andere wetten maken. Wilt u ons dus niet meer beledigen? Tot zover onze kritiek.

Nu nog een woord van dank. Wij zijn zeer blij dat u bereid bent om de Iraanse vrouwen en meisjes naar ons terug te sturen. Zij zouden immers in dit goddeloze Nederland een zondig bestaan opbouwen. U behoedt hen daarmee voor de hel. U kunt ervan verzekerd zijn dat wij goed voor ze zullen zorgen. Ik dank u.

De **voorzitter**: Iedereen heeft natuurlijk het recht om op een hoorzitting de beste manier te kiezen om ons in te lichten. Ik was nog zo naïef om te denken dat ik te maken had met het parlement in ballingschap. Dit is echter de vorm waarin u uw zienswijze naar voren wilt brengen. Dat zo gezegd zijnde, wil ik graag dat u toelicht wat u doet.

Mevrouw **Van Baalen**: Voorzitter! Ik ben Anneke van Baalen van Vrouwen tegen uitzetting. Wij zijn vorig jaar opgericht om de positie van vrouwelijke asielzoekers zichtbaar te maken. Het middel van de zichtbaarheid is een oud middel van de vrouwenbeweging. Het gaat er immers altijd om dat vrouwen onzichtbaar zijn, omdat wat hen overkomt niet als politiek wordt opgevat. Wij hebben daar een brief over geschreven. Wij maken een dubbel verwijt. Wij protesteren niet alleen tegen het ambtsbericht, maar ook tegen de conclusies die mevrouw Schmitz daaruit heeft getrokken. Wij hebben haar ook een brief geschreven. Wij hebben u daar een afschrift van gestuurd. Er is sprake van een heel vervelende situatie. Dit overkomt vrouwen vaak. Er is veel moeite gedaan bij mevrouw Schmitz, met een petitie en een gesprek. Er is jaren door feministische juristen gewerkt om meer aandacht te besteden aan de positie van asielzoeksters. Het ambtsbericht doet dit nu eindelijk ook en geeft zeer zinnige informatie. Een van de belangrijkste legitiematiegronden van het regime is immers om vrouwen hun rechten af te pakken en een situatie van totale rechteloosheid en beperking van bewegingsvrijheid in te stellen op grond van conservatieve krachten. Die informatie is in het ambtsbericht gegeven, terwijl ook is aangegeven dat, juist omdat de spanning tussen moderniseringsstendensen en

conservatisme steeds meer oploopt, de gedrags- en kledingvoorschriften zijn aangescherpt en de handhaving daarvan is verscherpt.

Mevrouw Schmitz heeft daar de onzes inziens wonderlijke conclusie uit getrokken dat genderspecifieke problemen van vrouwen, zoals problemen op de arbeidsmarkt en kledingvoorschriften, in het algemeen geen reden kunnen zijn voor het geven van een verblijfsstatus. Daarmee zijn alle inspanningen van feministische juristen en van vrouwelijke vluchtelingen in hun tegendeel omgeslagen. Immers, zoals het er staat zijn alle problemen die specifiek vrouwen kunnen overkomen, in het algemeen geen reden voor toelating. Kortom: alle moeite voor niets en een averechts resultaat.

In het ambtsbericht zelf is wel het een en ander gezegd over de structuur van het Iraanse regime en de verscherpingen van de laatste jaren, maar worden verder veel lichtzinnige mededelingen gedaan over de situatie op de arbeidsmarkt en op de universiteiten die verbeterd zou zijn. Niemand weet hoe men aan die mededelingen komt. Ze zijn nergens op gefundeerd, hooguit waarschijnlijk op mededelingen van het regime. Zelfs voor een amateuractiegroep als de onze zijn ze vrij gemakkelijk te weerleggen. Het is ons uiteraard niet mogelijk om in het halve uurtje dat ons is toegewezen, alle genderspecifieke problemen van vrouwen te behandelen, maar in januari hebben wij daar al een brief over geschreven aan de vaste commissie voor Justitie. Het gaat hier om bekende zaken als seksueel geweld, onzichtbare ondersteuning van verzetsbewegingen en geweld van mannen en andere familieleden, zaken die zeker voor vrouwen die in Nederland zijn en die sowieso als hoer beschouwd worden, buitengewoon bedreigend zijn. In onze schriftelijke reactie hebben wij deze zaken kort aangestipt. Wij willen vandaag alleen een zeer alledaags voorbeeld geven van de ellendige situatie waar veel Iraanse vrouwen in zitten.

De **voorzitter**: U mag zelf kiezen wat u het belangrijkste vindt om naar voren te brengen, maar het lijkt mij wel zinvol als er ook nog gelegenheid is voor de leden om u iets te vragen. Ik verzoek u daarom uw

inbreng tot enkele minuten te beperken.

Mevrouw **Rashidiasld**: Veel Iraanse vrouwen in Nederland hebben het volgende probleem. Zij zijn jaren geleden met hun man meegevlucht naar Nederland en hebben toen niet zelfstandig asiel aangevraagd. Zij dachten dat de politieke activiteiten van hun man belangrijker waren en waren bang dat zij hun familie en bekenden in gevaar zouden kunnen brengen. De asielaanvragen van hun mannen zijn nu definitief afgewezen en deze vrouwen worden bedreigd met uitzetting, samen met hun mannen en kinderen. Sommigen van die vrouwen proberen nu alsnog een zelfstandige verblijfsvergunning te krijgen, maar zij hebben weinig hoop dat dit goed afloopt, omdat zij vaak een minder centrale politieke rol hebben gespeeld dan hun man. Hoe veilig is Iran voor zulke vrouwen, als zij uitgewezen worden? Hun mannen zullen als landverraders worden behandeld. Zij kunnen worden vervolgd en in de gevangenis komen. De vrouwen kunnen twee dingen doen. Zij kunnen solidair zijn met hun man en dan worden zij ook vervolgd en kunnen zij in de gevangenis komen. Als zij met hun man in de gevangenis komen, raken zij ook hun kinderen kwijt. De tweede mogelijkheid is dat de vrouwen niet solidair zijn met hun man en voor zichzelf kiezen. Dan moeten zij zeggen dat hun mannen verraders zijn en dan kunnen zij van hen scheiden. Als zij scheiden, raken zij hun kinderen echter kwijt aan de vader van hun man. Verder worden gescheiden vrouwen behandeld als een paria. Ik ben één van die vrouwen en ben drie jaar en zeven maanden in Nederland. Ik heb één dochter van negen jaar. Wat moet ik doen?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): De toonzetting van het ambtsbericht is vrij optimistisch. Zo zijn er tegenwoordig zelfs vrouwelijke parlementsleden, dus waarom zouden wij ons nog druk maken over de positie van vrouwen in Iran? U hebt de kledingvoorschriften als een probleem voor vrouwen genoemd. Is dat dan het belangrijkste probleem? Het kleedt mooi af, zo zou je cynisch kunnen zeggen. Kunt u wat dieper ingaan op andere zaken, zoals juridische bepalingen, die negatief voor vrouwen zijn?

Zojuist is gezegd dat vrouwen die gescheiden zijn, hun kinderen niet meer mogen verzorgen, maar ik heb begrepen dat die vrouwen toch wel het recht hebben om iets voor hun kinderen te doen. Daarnaast komen er meer en meer geluiden over verkrachtingen van vrouwen in de gevangenis. Hebt u daar wat feitelijke gegevens over? Hoe is verder in het algemeen de positie van gescheiden vrouwen in Iran? Wat is de positie van vrouwen die in Nederland gescheiden zijn en weer teruggaan naar Iran?

De heer **Rouvoet** (RPF): Het ambtsbericht zegt dat het beeld van de islamitische revolutie in het Westen vooral wordt bepaald door de positie van de vrouw. Vervolgens wordt ook op die positie ingegaan. Het trof mij dat in het ambtsbericht van 1 mei 1996 over de kledingvoorschriften wordt gezegd, dat overtreding daarvan in de meeste gevallen wordt afgedaan met een waarschuwing of een geldboete. Dat vind ik in het meest recente ambtsbericht niet meer terug; daarin is veel meer sprake van gevangenisstraf en boetes. Kunt u zeggen hoe het nu volgens uw informatie toegaat bij overtreding van kledingvoorschriften?

De heer **Dittrich** (D66): In het ambtsbericht wordt op blz. 13 gezegd dat bij overspel minimaal vier getuigen nodig zijn om tot strafvervolgning over te kunnen gaan. Dat is bijna nooit het geval en daarom is van een daadwerkelijke strafvervolgning in de praktijk geen sprake, aldus verder het ambtsbericht. Daaraan wordt toegevoegd: "Er zijn dezerzijds geen gevallen bekend van steniging op grond van het plegen van overspel." Hoe is uw informatie hierover? In andere rapporten worden hier andersluidende mededelingen over gedaan.

Mevrouw **Karimi**: Ik wil eerst iets zeggen over de toonzetting van het ambtsbericht als het gaat over de positie van vrouwen. Het ambtsbericht gebruikt steeds termen als "het recht op zelfrespect zou zijn ontzegd" of "in principe is de familierechtelijke positie van de vrouw slecht". Daardoor lijkt het erop alsof dit in de praktijk lang niet altijd het geval zou zijn. Ik merk nadrukkelijk op dat dit wel degelijk het geval is. Het recht op zelfrespect

is de vrouwen na de islamitische revolutie in Iran ontzegd en zeker in het kader van het familierecht, de strafwetgeving en het burgerlijk recht is de situatie van vrouwen zeer slecht.

De slechte positie van vrouwen in de islamitische republiek van Iran is in feite één van de pijlers van het regime. Door middel van onderdrukking van vrouwen brengt het regime tot uitdrukking wat het fundamentalisme is en wat de grondgedachten van het regime zijn. Als het slecht gaat in Iran, bijvoorbeeld omdat er oorlog is of omdat het economisch slecht loopt, worden de kledingvoorschriften nauwlettender gehandhaafd en wordt veel strenger gelet op de positie van vrouwen, bijvoorbeeld als zij op straat komen. Als het weer beter gaat, wordt ook de vrouwen weer iets meer ruimte gegund. Het is dus heel duidelijk hoe het met vrouwen gaat. De positie van vrouwen is ondergeschikt aan de algemene situatie van het regime: hoe zeker zit dit in het zadel? Zit het goed in het zadel, dan kan het zeggen: laat maar, de vrouwen mogen een beetje meedoen. Zit het slecht, dan wordt alles weer teruggenomen. Wat betreft de eerste vraag, inzake het positief zijn van het ambtsbericht, luidt het antwoord dan ook dat je dit in dat perspectief moet plaatsen.

Het karakter van het Iraanse regime komt in het Westen het duidelijkst naar voren via de onderdrukking van de vrouw, respectievelijk de positie van vrouwen. Dat zegt het ambtsbericht zelf ook. In Iran probeert men met cosmetische ingrepen daar een beetje verandering in aan te brengen. Als we dan de feiten naast elkaar leggen zoals die hier naar voren gebracht zijn, met betrekking tot vrouwen in het parlement, de aantallen vrouwen aan de universiteiten of bijvoorbeeld het feit dat er een aantal gouvernementele organisaties zijn die zich bezighouden met de positie van vrouwen – dan is dat allemaal in het kader van het regime. Met andere woorden: het verandert niets fundamenteels. De betreffende vrouwen zijn dan ook allemaal echtgenoten, dochters of zusters van bijvoorbeeld een Rafsanjani, enz. Dáár kun je verder komen, maar als je kijkt naar de gehele bevolking en hoe het zit met de vrouwen in het algemeen, dan zijn de mogelijkheden die vrouwen

hebben gewoonweg heel erg beperkt.

Wat betreft de juridische bepalingen is het heel duidelijk. Ik heb het strafwetboek en het burgerlijk wetboek bij me. Ik kan letterlijk de wetten voorlezen, als u dat wilt.

De **voorzitter**: Misschien kunt u specifiek de strafbepaling noemen waarnaar gevraagd is: op kledingvoorschriften, enz.

Mevrouw **Karimi**: Ja, dat is 72 zweepslagen, voorzitter. In het wetboek staat dat als een vrouw zonder gepaste kleding – wat gepaste kleding is, wordt niet uitgelegd; het is vrij willekeurig wat gepaste kleding is – op straat loopt, zij een straf van 72 zweepslagen krijgt. Dat is één. Het tweede is de positie van vrouwen in het familierecht. Daarbij worden vrouwen van negen jaar als volwassen gezien. Dat betekent dat je als negenjarig meisje mag trouwen. Dat staat in een tijdschrift uit Iran; daar wordt gezegd dat het huwelijk van meisjes van negen jaar toegestaan is. Wat hier staat in het ambtsbericht, dat het niet meer gepropageerd wordt of niet meer toegestaan is, is gewoonweg onjuist.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Maar komt het daadwerkelijk nog voor dat negenjarige meisjes uitgehuwelijkt worden en dat het huwelijk ook geëffectueerd wordt?

Mevrouw **Karimi**: Ja. Het is hier al gezegd dat Iran een heel groot land is; het heeft een heel groot platteland. Wij hebben de meeste informatie over de grote steden, maar van het platteland weten wij veel minder. Daar heb je deze situaties veel schrijnender en veel erger. Daarbij komt dat het huwelijksrecht ook gebaseerd is op tijdelijkheid: je kunt tijdelijke huwelijken sluiten. Dat is een soort wettig toegestane, islamitisch toegestane prostitutie, waarbij je voor een korte tijd kunt trouwen. Je maakt dan afspraken in de zin dat voor een half uur, een uur of tien dagen een meisje of vrouw gaat trouwen met een andere man. Dat gebeurt ook dagelijks in Iran. Het is dus niet zo dat het alleen maar theoretisch is; het gebeurt ook daadwerkelijk. Over de juridische bepalingen gesproken, is er ook nog de situatie van voogdij krijgen. De vrouwen

hebben voogdijrecht over hun kinderen totdat de zonen twee jaar zijn en de meisjes zeven. Daarna hebben zij verder geen zeggenschap meer over hun eigen kinderen. Dat is voor heel veel alleenstaande vrouwen die met hun kinderen gevlucht zijn, een van de redenen geweest dat zij nu in Nederland zitten. Immers, hun kinderen zouden weggenomen worden door hun man of door de familieleden van de man. Dan is er het strafrecht. Gevraagd werd of steniging voorkomt. Er is het voorbeeld genoemd van Zoleika, de vrouw die inderdaad gestenigd is. Je moet het ook zo zien – dat is weer een algemene opmerking – dat het regime in Iran niet eens de eigen wetten respecteert. Was het maar zo dat je kunt zeggen: wij hebben een houvast aan hun eigen wetboek – maar dat is niet het geval. Het geval is dat het in Iran heel erg willekeurig wordt besloten; de willekeurigheid staat op de agenda. Het kan vandaag zo geïnterpreteerd worden en de volgende dag kan de wet op een andere manier geïnterpreteerd worden.

Het tweede is dat je verschillende organen hebt die beslissen. Zo heb je de Hezbollah en de Sepah Pasdaran, en je hebt de comités – je hebt allerlei staten in de staat en iedereen houdt zich eigenlijk vooral met het gedrag van vrouwen bezig. Als het gaat om het gedrag van vrouwen, heeft iedereen bevoegdheid en heeft iedereen wat te zeggen en wat te melden. Dat maakt het ook moeilijk. Zelfs met het wetboek in de hand kun je daar niet op vertrouwen in die zin, dat je kunt zeggen: met het wetboek in de hand kan ik mijn recht halen. Zo kunnen ook op een gegeven moment die vier mensen, bijvoorbeeld als Pasdaran, in een huis binnenvallen, waar man en vrouw samen zijn, niet per se in een onprettige situatie – of juist wel in een prettige situatie. Dan wordt gezegd: die vier heren die daar binnengelopen zijn, hebben het gezien. Die zijn de getuigen. Het is dus niet zo moeilijk om de wet uit te leggen in eigen belang en op de manier waarop men dat wil. Verkrachtingen in de gevangenschappen zijn niets nieuws. Van het begin af, toen het regime begonnen is, waren verkrachtingen een van de martelingen, een van de instrumenten, om vrouwen tot spreken te brengen of om de mannen tot spreken te brengen, als zij de vrouwen waren

van de politiek actieven. Dat is een bekende situatie in Iran: in het gedachtegoed van de machthebbers geldt dat, als je maagd bent en wordt geëxecuteerd, je in het paradijs komt. Om te voorkomen dat je in het paradijs komt als maagd, word je verkracht. Dat is een heel bekend islamitisch fenomeen. Dan wat betreft gescheiden vrouwen in Iran en gescheiden vrouwen hier. Vrouwen in Iran hebben als probleem dat je, ten eerste, zelf geen scheiding kunt aanvragen. Daar zijn heel veel beperkingen. Je kunt niet het initiatief nemen om scheiding aan te vragen. De scheiding kan door je man aangevraagd worden. Voorts heeft, sociaal-cultureel gezien, de gescheiden vrouw minder te zeggen en is minder waard. Wat hier gezegd wordt, namelijk dat de gescheiden vrouwen een baan krijgen en gemakkelijk een sociaal leven kunnen voeren – ik weet niet waar zij dat vandaag hebben gehaald. Waarschijnlijk zijn het de dames die binnen de Nederlandse ambassade werken, maar volgens mij gaat het niet verder dan dat. Dan de gescheiden vrouwen hier. Heel veel vrouwen zijn samen met hun gezin gevlucht. Zij komen dan hier in een moeilijke situatie, waarin er grote druk op die mensen komt: jarenlang in een AZC verblijven. Dat betekent een heel hoge druk op die vrouwen en mannen, op die gezinnen. Wat je ziet, is dat de mannen hun positie kwijtraken als gezinshoofd: dat alles valt weg. Het betekent dat vrouwen niet meer kunnen volstaan met die situatie; er komen dan heel vaak scheidingen voor. Als je gescheiden bent en teruggaat naar Iran, kun je heel veel problemen verwachten als gescheiden vrouw. Voorts is er de positie van de kinderen: wie heeft de zeggenschap over de kinderen? Dat is volgens het Nederlandse recht hier uitgesproken, maar wat gebeurt er als je naar Iran teruggaat? Hiermee ben ik door de vragen heen, voorzitter.

De heer **Rouvoet** (RPF): Ik heb nog een korte concrete vraag. U zegt dat voor de overtreding van kledingvoorschriften in de strafwet heel concreet staat dat men 72 zweepslagen krijgt. Het ambtsbericht zegt dat er behalve een geldboete over andere straffen zoals het opleggen van zweepslagen in dat artikel niets

staat. Kunt u ons het betreffende artikel geven?

Mevrouw **Karimi**: Ik kan u dat artikel geven.

De heer **Van Oven** (PvdA): In uw voorbericht meldt u dat 26.000 gevallen van overtreding van de kledingvoorschriften voor de rechtbank zijn gebracht. Wat is het resultaat daarvan geweest?

Mevrouw **Karimi**: Zij hebben of zweepslagen gekregen of zij zijn in de gevangenis gekomen. Dat zijn de uitspraken geweest. Bij herhaling, dus als het drie keer is gebeurd, kan dit zelfs leiden tot executie.

Mevrouw **Van Baalen**: Het bericht over de aantallen ging alleen over Teheran in een bepaalde korte tijd – het stond in een Iraanse krant – maar daarin werd niet vermeld hoe het verder is gegaan. Nogmaals, wij hebben daar geen kantoor.

De heer **Van Oven** (PvdA): Het zou kunnen dat u eventueel uit andere bronnen daarover informatie had.

Mevrouw **Karimi**: Nee.

De **voorzitter**: Wij krijgen van u nog een artikel. Mag ik u...

Mevrouw **Van Baalen**: Mag ik nog twee kleine dingen hieraan toevoegen?

De **voorzitter**: Nog één.

Mevrouw **Van Baalen**: De tekst van de parlementariërs is voor een groot deel authentiek. In 1994 is in Teheran een juristenconferentie gehouden over mensenrechten met Duitse en Iraanse juristen. Daar hebben twee vrouwelijke parlementariërs gesproken en wij hebben verschillende zinnen die zij uitspraken letterlijk kunnen overnemen.

Mevrouw **Karimi**: Voorzitter! Mag ik ook nog iets toevoegen? De nadruk wordt gelegd op de kledingvoorschriften en wat daarover wordt gezegd is zeker waar en het is ook belangrijk dat het gebeurt. Maar als wij over genderspecifieke situaties praten en over de vluchtredenen dan gaat dat veel verder. Het is een uitingsvorm van de politieke overtuiging. Het gaat dan niet alleen om problemen die men

krijgt vanwege het al dan niet dragen van een sluier. Door te vluchten uit je dat je tegen het regime, het systeem, bent. Een tweede punt is dat heel veel vrouwen naar Nederland zijn gekomen die een vrij sterk verhaal hadden maar die dat niet hebben verteld. Zij deden dat soms niet vanwege loyaliteit. Man en vrouw moeten beiden hun verhaal vertellen en daar zit soms allerlei informatie in die zij aan de Nederlandse regering geven. Soms hebben zij niet het vertrouwen dat die verhalen ook hier blijven. Daarom zijn heel veel vrouwen niet ondersteund en vaak is ook niet tegen hen gezegd dat zij hun eigen verhaal moesten vertellen. Voor de vervolperiode waarin het om uitgeprocedeerden gaat, is het heel erg belangrijk dat die vrouwen de mogelijkheid krijgen om, niet in een of twee uren maar om gedurende uren hun eigen verhaal te vertellen. Zij moeten duidelijk kunnen maken waarom zij gevlucht zijn.

Mevrouw **Van Baalen**: En dat zij zich daarbij zo veilig voelen dat zij zich niet verplicht voelen om hun familie in Iran te beschermen en deze veiligheidskleding aan te houden. Daar gaat het om. Er moet een situatie van veiligheid worden geschapen.

De **voorzitter**: Ik wil u hartelijk bedanken.

Open Doors

De **voorzitter**: Namens de organisatie Open Doors Nederland zal de heer Rentier spreken, voorzitter van de Vluchtelingenraad van christelijke organisaties.

Wij gaan met u proberen om iets van de tijd weer goed te maken. Wilt u in het kort de specifieke kenmerken van de organisatie waarvoor u komt geven en wilt u een korte uiteenzetting geven van de positie van Iraniërs met een andere godsdienst dan de islam, want ik begrijp dat u zich daar specifiek mee bezighoudt?

De heer **Rentier**: Voorzitter! Ik spreek hier inderdaad als voorzitter van het Vluchtelingenberaad. Dat is een overlegplatform van verschillende christelijke organisaties die op de een of andere wijze te maken hebben met vluchtelingen in ons land en daarbuiten. De belangrijkste daarvan is Open Doors. De heer Van

Eyle is vanwege bezoek in het buitenland niet in staat om hier te zijn, vandaar dat ik hem vervang. Aan het Vluchtelingenberaad nemen verder onder andere deel: ZOA-vluchtelingen zorg, Stichting Evangelie & Moslims, GAVE, een deel van de Evangelische Alliantie. Ik zal proberen om, zoals u vraagt, wat op de tijd in te lopen. De volledige tekst van wat ik wil bijdragen, heeft u zojuist ontvangen. Ik dank u voor de uitnodiging om dit naar voren te mogen brengen. Als interkerkelijke organisaties zijn wij ernstig bezorgd over de mensenrechtensituatie in Iran. Zonder iets af te doen aan wat andere gehoorde hierover naar voren hebben gebracht, willen wij met name aandacht vragen voor een specifieke groep, namelijk de christenen in Iran. Ik wil het dan vooral hebben over de consequenties die het heeft voor hen die als christen naar Iran zouden moeten terugkeren in geval van uitzetting. Uit herhaalde bezoeken en intensieve contacten met christenen in Iran blijkt helaas dat er in Iran onverminderd sprake is van schending van fundamentele rechten op godsdienstvrijheid. Naast algemene discriminatie die veel christenen als religieuze minderheid moeten ondergaan op het gebied van scholing, beroepsmogelijkheden en de uitoefening van openbare functies, is er nog steeds sprake van tal van belemmeringen in de uitoefening van godsdienst, intimidatie, bedreiging, gevangenneming, mishandeling en in sommige gevallen ook marteling. Ook voor christelijke etnische minderheden die vanouds meer beschermd worden door de overheid, zoals Armeniërs en Assyriërs, is in Iran feitelijk alleen godsdienstvrijheid in zoverre zij zich houden aan vergaande inperkingen van de godsdienstvrijheid. Sinds 1988 zijn diverse kerken gesloten door de overheid, evenals het Bijbelgenootschap. Daarmee is ook de vrijheid van drukpers in het geding gekomen. In 1993 zijn alle kerken onder druk gezet om een verklaring te tekenen dat ze godsdienstvrijheid genieten, dat zij hun geloof niet met anderen delen en dat zij geen niet-christenen toelaten tijdens de kerkdiensten. Bijzondere repressie is er voor bekeerlingen uit de islam en voor christenen die met moslims spreken over het evangelie. Zoals het ambtsbericht van de minister van

Buitenlandse Zaken van 5 juni en de samenvatting in de brief van de staatssecretaris van Justitie van 18 juni aangeven, staat op afvalligheid van de islam volgens de in Iran geldende Sjarie'a de doodstraf. Anders dan in het ambtsbericht wordt gesteld, wordt dit in de rechtspraak wel degelijk gehanteerd, zoals in de rechtszaak van ds. Dibaj bleek, evenals bij de executie van ds. Soodman in 1990, beiden bekeerlingen uit de islam. Zij zijn helaas niet de enigen. Behalve hen zijn ook in 1979 de predikanten Sayyali en Bahram Deghani-Tafti vermoord. Ds. Soodman is veroordeeld tot de doodstraf en in 1990 door ophanging in de gevangenis van Mashad ter dood gebracht. In 1983 is de voorganger Mehdi Dibaj gevangengenomen en na negen jaar gevangenschap en marteling is hij in december 1993 ter dood veroordeeld. Na een storm van protest uit het Westen werd ds. Dibaj eerst nog vrijgelaten, echter zonder dat zijn veroordeling was ingetrokken. Ds. Haik Hovsepian-Mehr, voorzitter van de Nationale Raad van Protestante kerken, die de protesten tegen zijn veroordeling had geleid, werd enkele weken daarna vermoord en na enkele maanden werd ds. Dibaj alsnog om het leven gebracht. Een zesde voorganger, ds. Mikaelian, die Hovsepian na diens dood als voorzitter was opgevolgd, werd in dezelfde maand eveneens vermoord. Vorig jaar werd op 28 september 1996 een zevende voorganger vermoord, namelijk ds. Mohammed Bagher Yoesefi, in het noorden van Iran. Naast deze moorden zijn verschillende christenen, met name zij die een moslimachtergrond hebben maar ook anderen, herhaaldelijk opgepakt door de overheid, verhoord en voor kortere of langere tijd gevangengezet. Dit gaat tot op dit moment door. De laatste jaren is er zelfs sprake van toenemende druk op christenen. Er zijn helaas geen signalen dat dit de komende tijd zal afnemen. We zijn blij dat dit ook bekend is geraakt bij de minister van Buitenlandse Zaken. Wel dient men zich te realiseren, dat uit angst voor represaillemaatregelen christenen in Iran de meeste religieuze intolerantie en schendingen van de godsdienstvrijheid niet zonder meer in de openbaarheid willen brengen, zeker niet naar officiële instanties als ambassades. De Nederlandse

ambassade heeft tegenover de heer Van Eyle van Open Doors en Kamerlid Leerling in 1994 en tegenover ondergetekende in 1996 beaamd dat het voor hen buitengewoon moeilijk is om betrouwbare informatie over vervolging en discriminatie van christenen in Iran te verkrijgen. Zij is daarvoor dan ook afhankelijk van mensenrechtenorganisaties die in een vertrouwensrelatie staan tot de Iraanse kerken, zoals Open Doors. Of de Nederlandse ambassade dan ook in staat zal zijn om te controleren of christen-asielzoekers bij terugkeer naar Iran gevrijwaard worden van intimidatie, bedreiging, strafvervolging of andere maatregelen omdat zij christen zijn of zijn geworden, moet dan ook ernstig betwijfeld worden.

Bijzonder speelt de vraag of moslims die in ons land christen geworden zijn bij afwijzing van hun asiel-aanvraag ondanks dit feit veilig naar Iran terug kunnen. Inmiddels is in een aantal gevallen uitspraak gedaan, waarmee ook een helder beeld wordt gegeven over de wijze waarop het ambtsbericht in de praktijk wordt toegepast. Dat heeft bij ons tot verontrusting geleid. Zo wordt in de uitspraak in een zaak van 11 september 1997 door Justitie gesteld dat "niet aannemelijk is dat de autoriteiten in Iran op de hoogte kunnen zijn of kunnen geraken dat betrokkene zich hier te lande heeft bekeerd van de islam tot het christendom". Deze veronderstelde onkunde van de Iraanse autoriteiten moet echter sterk betwijfeld worden. Ons zijn gevallen bekend van bekeerlingen in ons land die door de Iraanse autoriteiten onder druk gezet werden doordat na hun overgang tot het christelijke geloof hun ouders in Iran werden opgepakt en gevangen werden gezet. Het is voor veel Iraniërs in ons land een ervaringsgegeven dat de Iraanse overheid wel degelijk bekend is met hun reilen en zeilen. De uitspraak van de Duitse rechtbank in de zaak van de vier vermoorde Koerden is hier een duidelijk voorbeeld van.

De voorzitter: Welke rechtbank bedoelt u?

De heer Rentier: De zaak Mykonos, inderdaad die, die al genoemd werd. In dezelfde uitspraak van 11 september in Nederland van een asielzoeker die christen geworden

was, schrijft Justitie tevens dat wordt "overwogen dat indien betrokkene in zijn land van herkomst geen bekendheid geeft aan zijn nieuwe geloofsovertuiging hij bij terugkeer in Iran geen problemen heeft te verwachten". Deze zinsnede bevreemdt ons zeer. In de eerste plaats suggereert de Nederlandse overheid hiermee te accepteren, dat mensen gedwongen worden om geen bekendheid aan hun geloof te geven. Uitkomen voor iemands geloof behoort echter tot de fundamentele rechten van de vrijheid van godsdienst, waarvan geacht mag worden dat dit door de Nederlandse overheid gerespecteerd wordt. Tevens geeft deze zinsnede blijk van onkunde over de gang van zaken in veel moslimlanden en met name Iran. Bij tal van gelegenheden wordt in Iran door de overheid nadrukkelijk naar de godsdienstige overtuiging gevraagd. Daarnaast zijn er tal van openbare sociale en religieuze gebouwen waarbij onmiddellijk duidelijk wordt of iemand moslim of christen is. Christenen kunnen niet zonder hun geloof te verloochenen de schijn ophouden dat zij moslim zijn. Dit mag zeker door de Nederlandse overheid niet van hen verwacht worden. Op basis van bovengenoemde gegevens stellen wij dat het terugzenden van Iraanse christenen die in ons land asiel hebben aangevraagd ernstige risico's voor hen inhoudt. Met name geldt dit voor hen die hier of in Iran vanuit de islam zijn overgegaan tot het christelijke geloof of die in Iran bekeerlingen praktisch of geestelijk ondersteund hebben.

De voorzitter: Ik stel voor, dat we nu onze vragen stellen. We beginnen met de heer Dittrich.

De heer Dittrich (D66): Mijnheer Rentier, is het u bekend of er veel christenen zijn bij de asielzoekers uit Iran en, zo ja, hoe beoordelen de IND en de rechter hun asielverzoek als zij als grond hebben aangevoerd dat zij christen waren in Iran?

De heer Van de Camp (CDA): Voorzitter! Het is mij in de stukken opgevallen, dat de mensen die "vanuit hun familie" christen zijn in Iran anders worden behandeld dan mensen die zich bekeerd hebben. Mijnheer Rentier, kunt u daarvoor redenen geven? U analyseert het wel

maar mij is nog niet geheel duidelijk waarom men blijkbaar bijzondere aandacht heeft voor bekeerlingen. Hoe is het met de christenen onder de uitgeprocedeerde asielzoekers? U zult het toch met mij eens zijn dat de betreffende dominees en voorgangers waarschijnlijk een A-status hadden gekregen als zij gevlucht zouden zijn?

De voorzitter: Dat zullen wij helaas niet weten!

De heer Van Oven (PvdA): Is de beschikking van 15 oktober in uw ogen een standaardbeschikking of is dit in een individueel geval vastgesteld? Is het bij die beschikking gebleven of is er beroep tegen ingesteld en, zo ja, wat is het resultaat daarvan?

De heer Van den Berg (SGP): Kunt u via uw contacten met de kerkelijke lijnen iets zeggen over de ontwikkelingen in de laatste jaren, in die zin dat inderdaad in het ambtsbericht gesteld is dat de situatie weliswaar ernstig is maar toch ook verbeterd en dat formeel wettelijk toch wel sprake is van enige godsdienstvrijheid? Mijn informatie is geheel anders, maar misschien kunt u daar iets over zeggen.

U schetst ook een aantal gevallen waarin voorgangers zijn vermoord. Vaak is het niet de rechtbank die bepaalde oordelen uitspreekt – zeker ten aanzien van bekeerlingen – maar worden mensen op een andere wijze vermoord of ondervinden repressie. Hebt u aanwijzingen, dat staatsorganen daar rechtstreeks achter zitten of daarin gemengd zijn? Met andere woorden: welke krachten zijn daar werkzaam? Zijn dat islamitische geloofsgemeenschappen of is het de Iraanse Veiligheidsdienst? Wat is de rol van de overheid daarin?

De heer Rouvoet (RPF): Voorzitter! De heer Rentier heeft gesproken over afvalligheid en hoe daarop gereageerd wordt. Hij heeft aannemelijk willen maken dat er sprake is van repressie en toegenomen repressie. Mijn formele vraag is of hem, behalve toegenomen repressie, gevallen bekend zijn waarin de doodstraf om reden van afvalligheid is opgelegd. Mijnheer Rentier, u stelde dat de mensen niet veel problemen te duchten hebben als zij er niet te openlijk voor uitkomen. Hoe

verhoudt zich dat tot wetgeving uit 1993, waarin sprake zou zijn van de vereiste om de godsdienstige binding vermeld te hebben op identiteitskaarten?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): In het ambtsbericht wordt gesteld, dat bekeringsactiviteiten bestraft kunnen worden. Hoe ver gaan bekeringsactiviteiten? Is dat ook het in het openbaar je geloof belijden? U maakt melding van het feit, dat u contact hebt gehad met het ministerie van Buitenlandse Zaken en dat BZ heeft toegegeven dat het lastig is om informatie te krijgen. Volgens het ambtsbericht is er geen sprake van doodstraf in verband met afvalligheid van de islam. U sprak over 1993 en merkte op dat de doodstraf is opgelegd. Als u over latere jaren spreekt, gebruikt u de term "vermoord". Is dat een waardeoordeel over de doodstraf, of gebeurde dat niet van staatswege? Als de doodstraf inderdaad is opgelegd en uitgevoerd, vraag ik mij af hoe zich dat verhoudt tot het ambtsbericht. Ik neem aan dat u door Buitenlandse Zaken gehoord bent, of op een of andere manier betrokken bent geraakt bij de opstelling van dit ambtsbericht? Indien dit niet zo is, hoor ik dat graag.

De heer **Rentier**: De heer Dittrich heeft gevraagd hoeveel asielzoekers naar ons land gekomen zijn en hoe het gegaan is met hun asielverzoeken. Wij zijn vanmorgen met name hierheen gekomen om in te gaan op het ambtsbericht. Wij zijn, in tegenstelling bijvoorbeeld tot INLIA, niet direct bij de rechtspraak betrokken. Wij hebben daarover dan ook geen gegevens. Die zijn ongetwijfeld bij het ministerie zelf te verkrijgen.

De heer **Dittrich** (D66): Het zou heel goed kunnen, dat mensen als reden voor hun vlucht uit Iran opgeven het feit dat zij christen zijn en dat zij dus wel een status hebben gekregen en niet teruggestuurd zijn of worden.

De heer **Rentier**: Dat is mogelijk, maar dat is ons niet bekend. Wij komen herhaaldelijk mensen tegen waaraan dat geweigerd wordt. Het aantal christenen dat uit Iran hierheen vlucht, is heel gering. Wij zijn ook de laatsten om mensen daartoe te stimuleren. Het is bekend dat Amerika christenen wel

accepteert omdat zij vervolgd worden in Iran. Er zijn dan ook heel veel mensen die vanuit Nederland migreren naar Amerika. Ik heb verschillende mensen hierin begeleid.

Over de situatie in Nederland weet ik geen aantallen. Met name Assyrische en Armeense christenen zijn geweigerd. Er werd namelijk in het ambtsbericht gezegd, dat deze mensen meer vrijheid hadden. De heer Van de Camp vroeg naar het verschil in aandacht voor bekeerlingen en Armeense en Assyrische christenen. De Armeense en Assyrische christenen vormen een etnische, duidelijk afgegrensde eenheid. Zij zijn van mening dat zij derhalve weinig bedreiging vormen voor het islamitische regime in Teheran. Men probeert dan ook het structureel tot die groep te beperken en wil niet dat andere Iraniërs betrokken worden bij de diensten van deze groep.

Het is voor heel veel moslims in Iran ontzettend moeilijk om christen te worden. In de toespraken van Khamenei komt herhaaldelijk tot uitdrukking dat hij dit beschouwt als een aantasting van de islamitische staten. Hij verbindt politiek met godsdienst en in zijn ogen worden moslims in Iran door westerse invloeden christenen gemaakt. Vervolgens heeft de heer Van de Camp gevraagd, of de voorgangers het gered zouden hebben als zij tijdig hierheen waren gevlucht. Ik heb in Iran gesproken met de weduwen van deze voorgangers. Ik heb de getuigenissen gehoord die deze voorgangers hebben afgelegd. Het is een duidelijke keuze geweest om hun geloofsgenoten niet in de steek te laten. Gelukkig stimuleren de huidige voorgangers nog steeds alle christenen in Iran om daar te blijven zolang het enigszins mogelijk is. Mochten zij echter wel hierheen willen komen, dan hoop ik dat zij een status krijgen. Daarvoor willen wij hier pleiten.

Gelukkig is de beschikking van 11 september geen standaard. Wij hopen dan ook dat deze zinsnede geen standaard wordt, mijnheer Van Oven. Wij hebben die nu twee keer gehoord. Het is een zeer recente uitspraak. De afloop is ons nog niet bekend.

Wij zijn blij, mijnheer Van den Berg, dat in het ambtsbericht wordt gemeld dat er sprake is van toenemende repressie tegenover

christelijke gemeenten en personen die verdacht worden van bekeringsactiviteiten. Over de andere groep wordt niet zoveel gezegd. Onze informatie geeft ons aanleiding te veronderstellen dat het de laatste jaren in ieder geval niet afneemt. Er zijn geluiden dat het inderdaad toeneemt, maar dat moet de tijd leren. Nu het regime ziet dat kerken in de belangstelling komen van grote delen van de bevolking, nemen de druk en de controle op kerken en hun voorgangers toe. Dat hebben wij vorig jaar zelf kunnen constateren tijdens een bezoek aan dat land. De heer Van den Berg en mevrouw Sipkes vroegen nog naar de wijze waarop de predikanten zijn vermoord. Inderdaad hebben de laatste moorden op voorgangers niet plaatsgevonden door executie na uitspraak van een rechtbank. Wij hebben de indruk dat na het internationale protest van 1993 het Iraanse regime bewust ervoor kiest de voorgangers niet op die manier ter dood te brengen. De condities waarin de predikanten zijn aangetroffen en het feit dat de autoriteiten de families niet toestaan de lichamen te inspecteren, doet ons echter vermoeden dat de overheid hierbij op enigerlei wijze betrokken is. Wij wijzen er bovendien op, dat op dit moment mensen gevangen zitten op basis van de wet op geloofsafval. Het gaat daarbij niet om gevallen waarin de doodstraf is uitgesproken. De heer Rouvoet verwees naar mijn opmerking over afvalligheid waarop de doodstraf staat. Ik heb twee gevallen met name genoemd. Daarbij is duidelijk vonnis gesproken, dat vonnis is ook geëffectueerd. Dat is een duidelijke tegenspraak met het ambtsbericht. Soodman en Dibaj zijn nadrukkelijk op basis van de wet op geloofsafval veroordeeld. Dat is nooit teruggetrokken. Dit zijn duidelijke voorbeelden. Op dit moment zitten er mensen gevangen op basis van hetzelfde artikel. Het is inderdaad vanaf 1993 verplicht op de identiteitsbewijzen aan te geven of iemand moslim dan wel christen is. Dit wordt gebruikt om bij bezoekers van kerkdiensten te controleren, of zij vanaf hun geboorte christen zijn. Indien dit niet het geval is, worden zij gehoord of geweerd uit de kerkdiensten. Mevrouw Sipkes vroeg om welke bekeringsactiviteiten het gaat. Wij moeten daarbij niet denken aan bepaalde acties zoals die soms in

Nederland plaatsvinden. Dergelijke openbare uitdragingen van het geloof zijn in Iran absoluut niet mogelijk. Iemand komt bijvoorbeeld naar een kerk en vraagt een bijbel. Het feit dat een voorganger of kerkleden een niet-christen van geboorte een bijbel geeft, heeft in veel gevallen geleid tot ondervraging of gevangenschap. Het gaat daarbij om het feit dat voorgangers bereid zijn om belangstellenden bij een kerkdienst individueel te spreken en uitleg te geven over het christelijk geloof. Aan dit soort zaken moet u denken. De voorgangers laten uit angst voor de inlichtingendienst de aanvrager verwoorden dat hij dat zelf écht wil. In Iran wordt niemand ongewild benaderd over het christelijk geloof. Het gaat om situaties waarin inwoners van Iran zelf aan christenen vragen om een bijbel of om uitleg over het geloof. Dat is kennelijk voldoende reden tot vervolging. Wij hebben geen contact gehad met Buitenlandse Zaken maar met de ambassade in Teheran. Wij hebben verschillende keren onze documenten via advocaten van christenen als gegevens ingebracht bij individuele gevallen. Wij zijn nooit door Justitie of Buitenlandse Zaken gehoord als deskundigen op het gebied van godsdienstvrijheid in Iran.

De **voorzitter**: Ik dank u hartelijk voor uw informatie.

Amnesty International

De **voorzitter**: Ik vraag de vertegenwoordigers om vooral in te gaan op mogelijke verbetering van het ambtsbericht en de consequenties daarvan.

Mevrouw **Catz**: Voorzitter! Ik ga in op de problemen die leven rond de beoordeling van Iraanse asielzoekers, waarbij het ambtsbericht een belangrijke, maar niet de enige rol speelt. Heel in het kort leg ik een doorsneezaak van een Iraanse asielzoeker voor. Wij hebben heel uitgebreid met de uitgeprocedeerde Iraniër gesproken. Laten we hem hier Mohammed noemen. Hij heeft een ongeveer vijftienjarige betrokkenheid bij de Mujaheddin. Op negentienjarige leeftijd is hij begonnen met het verspreiden van pamfletten. Toen hij in dienst zat, is hij een keer vastgezet. In 1984 werden er bij de familie huiszoekingen verricht. Ook

andere familieleden waren actief voor de Mujaheddin. Mohammed werd gedurende twee weken ernstig gemarteld. Later was hij betrokken bij een demonstratie, bij welke gelegenheid hij samen met zijn zuster werd gearresteerd. Ook toen werd hij gemarteld. Hij zette zijn activiteiten een jaar op een laag pitje, waarna hij contactpersoon voor een drukkerij werd. Hij verzorgde het afleveren van het drukwerk, onder andere pamfletten, voor de Mujaheddin. Na een jaar, na zeven keer afleveren van drukwerk, zag hij dat de drukkerij was omsingeld. Het bleek dat een aantal mensen van de drukkerij was gearresteerd. Uit angst dat zijn naam zou worden genoemd, besloot hij te vluchten naar Nederland.

Ik vertel dit doorsnee verhaal, opdat ik aan de hand ervan twee punten naar voren kan brengen. Het blijkt dat het verhaal van deze mijnheer in het nader gehoor slechts twee kantjes besloeg, waarvan een half kantje over de reisroute. Eigenlijk werd hem uitsluitend gevraagd naar de gebeurtenissen rond de drukkerij. Met wat voor koffertje nam hij de spullen mee? Hoe laat gebeurde het precies? De beslisser die op basis van dit zeer summier verhaal een begin van een inschatting moest maken, had geen enkel beeld van wat Mohammed in het verleden had meegemaakt. Juist dat beeld is het belangrijkste om een inschatting te kunnen maken. Immers, het beoordelen van een asielverzoek is het inschatten van risico's die iemand in de toekomst kan lopen. Het is het voorspellen van de toekomst. Op basis van dit heel marginale nader gehoor wees ook de rechter de zaak af. Pas daarna kwam Mohammed bij ons en wij spraken gedurende ongeveer vijftien uur met hem. Wij kregen een heel volledig beeld van hem en zijn familie. Een arts van Amnesty onderzocht hem en wij kwamen tot het beeld dat hij ons de waarheid vertelde. Wij hadden geen enkele reden om daaraan te twijfelen. Wat riskeert Mohammed als hij teruggaat? Wij kennen het hele verhaal, wij kennen de inkadering in de familiesituatie. Mensen die verdacht worden van betrokkenheid bij de Mujaheddin – daarover is iedereen het eens, ook het ministerie van Buitenlandse Zaken – lopen bij terugkeer gevaar. Hoe zit dat nu bij Mohammed? Hebben de mensen van

de drukkerij zijn naam genoemd? Bestaat er een dossier van hem, vanwege zijn eerdere detenties? Doet het ertoe dat zijn broer erkend is als vluchteling in Zweden? Doet het ertoe dat andere familieleden betrokken zijn geweest bij de Mujaheddin? Dit soort dingen is niet te checken. Wij kunnen dat niet, Buitenlandse Zaken kan dat niet, niemand kan dat. Dat dwingt ons tot het maken van een inschatting. Loopt deze man gevaar of niet? Wij weten het niet, maar alle informatie bij elkaar genomen, is er beslist een risico. Wij denken dat je dat risico niet mag nemen, en dat hij dan ook niet zou mogen worden teruggestuurd naar Iran. Wij hebben in het afgelopen jaar een paar honderd dossiers van asielzoekers gezien waarbij wij het niet wisten. Een klein aantal van deze mensen hebben wij zelf gesproken. Er zit vaak een veel uitgebreider verhaal achter dan in het nader gehoor staat. In sommige gevallen zijn wij naar Justitie gegaan en heeft betrokkene alsnog de C- of A-status gekregen. Het ambtsbericht speelt een belangrijke rol, omdat het enigszins een richtlijn biedt voor het beoordelen van asielzaken. Er moet een poging worden gedaan om wat er bekend is, helder op papier te zetten. Ook wat niet bekend is, moet worden vermeld. Uiteindelijk is er over Iran heel veel meer niet bekend dan wel bekend. Amnesty mag het land niet in, maar ontvangt wel berichten van mensen die ons weten te vinden, met name op dingen die onder ons mandaat vallen. Ook Buitenlandse Zaken heeft enig inzicht, maar uiteindelijk is er heel weinig bekend. Het lijkt wel eens vergeten te worden dat bij de beoordeling van asielverzoeken het relaas van de asielzoeker zelf de allerbelangrijkste bron van informatie is. Het is de eerste bron van informatie die voor de beoordeling van belang is. Ook de UNHCR heeft daar in het verleden wel eens op gewezen. Rapportages over mensenrechtenschendingen, ambtsberichten en rapportages van ons zijn belangrijk, maar uiteindelijk niet meer dan een hulpmiddel om een inschatting te maken van de risico's in een individuele zaak. Een goede beoordeling kan alleen plaatsvinden op basis van een werkelijk goed en volledig beeld van hetgeen iemand heeft meegemaakt. Als een relaas dan geen aankno-

pingspunten biedt, kan uitzetting volgen.

Dit brengt mij op de volgende aanbevelingen. In juni is een motie aangenomen waarin werd gevraagd om duidelijkheid over de criteria van ambtsberichten. Wij vinden dat belangrijk en hebben er nog niet veel over gehoord. Het is voorstelbaar dat de commissie mensenrechten ressorterend onder de Adviesraad Internationale Vraagstukken, daarvoor de geëigende instantie is. Zij heeft zich hier in het verleden namelijk ook mee beziggehouden. Daarnaast is het belangrijk dat de informatie die er in de wereld is, inzichtelijk onder elkaar wordt gezet. Een onafhankelijk documentatiecentrum zou daarin een belangrijke rol kunnen spelen. Buitenlandse Zaken zegt vaak dat informatie uit verschillende bronnen wordt meegenomen en inzichtelijk wordt gemaakt. Ik denk dat dat niet helemaal waar is. Je kunt je zelfs afvragen of Buitenlandse Zaken wel de meest geëigende instantie is om dat te doen.

Er zijn grote aantallen Iraniërs uitgeprocedeerd. Bij een aantal van hen is het verhaal niet goed boven tafel gekomen. Wij steunen de aanbeveling van VluchtelingenWerk om serieus te zoeken naar een wijze om de uitgeprocedeerde zaken te heroverwegen. Daarbij moet met name goed worden gekeken naar de achterliggende verhalen. Te veel mensen zijn in het verleden gek gemaakt door onzekerheid en onzorgvuldige besluitvorming. Mijn laatste aanbeveling valt misschien een beetje buiten het bestek van deze hoorzitting. Het is bijzonder noodzakelijk om ons te herbezinnen op de kwaliteit van het begin van de procedure. Het fundament waarop de hele procedure rust is het nader gehoor. Investeren daarin is besparen op onnodig procederen. Er kan mee worden voorkomen dat er nieuwe procedures of semi-procedures moeten worden doorlopen nadat iemand uitgeprocedeerd is. Het is opmerkelijk dat wij in Nederland spreken van "de verwijderbaarheid van uitgeprocedeerde asielzoekers". Dat laat zien dat er iets merkwaardigs aan de hand is. Het is toch juist de asielprocedure die moet aangeven of iemand verwijderbaar is of niet?

De heer **Dittrich** (D66): Voorzitter! Er

is niet gesproken over individuele ambtsberichten. De asielzoeker doet in de procedure zijn verhaal. Vaak lezen wij dat via de ambassade in Iran navraag wordt gedaan om vervolgens een inschatting te kunnen maken of het verhaal klopt. U zegt dat je sommige dingen toch niet kunt achterhalen. Moet ik daaruit opmaken dat u weinig fiducia hebt in het nut van een check vanuit de ambassade in Teheran?

Mevrouw Catz, uw laatste aanbeveling is om de zaken op een goede manier opnieuw te bekijken. Maar als die herbeoordeling goed en zorgvuldig heeft plaatsgehad en er vervolgens geconcludeerd wordt dat sommige mensen wel maar anderen geen recht hebben op een verblijf in Nederland, onderschrijft u dan als Amnesty International dat de mensen die geen recht hebben op verblijf in Nederland, teruggestuurd kunnen worden?

De heer **Rijpstra** (VVD): Mevrouw Catz, om welke zaken gaat het precies? Gaat het om alle zaken? Of heeft u specifiek de twee jaren waarover we al eerder gesproken hebben voor ogen? Hoe verloopt op dit moment het overleg tussen Amnesty International en het ministerie van Buitenlandse Zaken over de totstandkoming van ambtsberichten en het uitwisselen van informatie?

De **voorzitter**: Wanneer u het heeft over "heroverwegen", geldt dit dan voor alle 1300 uitgeprocedeerde asielzoekers?

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de vraag van de heer Rijpstra over de contacten tussen Amnesty International en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Er is bij Amnesty International kritiek op het ambtsbericht. Kunt u daar wat nader over zeggen, mevrouw Catz? U zei ook dat er zeer veel twijfel is over de veiligheid in Iran en daaraan gekoppeld de positie van de asielzoeker. Werkt deze twijfel in alle gevallen ten nadele van de asielzoeker uit? Ik maak uit uw opmerkingen op dat u vindt dat er bij twijfel in feite een statusverlening aan de orde is. Maar misschien percipieer ik het verkeerd en zegt u juist, dat de IND bij twijfel juist vaak kiest voor een negatieve beschikking.

Het is me verder opgevallen dat u in uw commentaar veelvoudig termen bezigt als "zouden hebben plaatsgevonden", "is onze indruk", "de indruk wordt gevestigd dat". U spreekt met een juridische voorzichtigheid. Zijn de signalen, ondanks het feit dat u daar geen kantoor hebt, zo vaag dat u dit taalgebruik moet bezigen? Want bij expliciete schending van de mensenrechten kunt u dat ook expliciet opschrijven.

De heer **Van Oven** (PvdA): Ik sluit mij op dit punt aan bij wat de heer Van de Camp zei. U heeft daar als Amnesty International geen kantoor, maar u heeft ongetwijfeld een bepaalde bronnenmethodiek. Een term als "zou" is natuurlijk niet voor niets gekozen. Hetzelfde geldt voor de buitengerechtigde executies, waarvan u als Amnesty International zegt "het bestaan van zo'n beleid, gericht op het uitvoeren van buitengerechtigde executies, blijkt uit vele voorbeelden in de afgelopen jaren van 'mogelijke' buitengerechtigde executies van Iraniërs zowel in Iran als daarbuiten". U laat daar blijkbaar nog een marge open. Kunt u dat iets verder onderbouwen? U heeft verder een heel interessant stuk meegegeven over de speciale rechtbanken. Wat is in de praktijk het bereik van deze speciale rechtbanken voor de geestelijkheid? Wat komt er van het daadwerkelijke toezicht van de leider terecht? Misschien kunt u hierbij in dit verband de opmerking betrekken die eerder vandaag is gemaakt, namelijk dat 70% van de rechters in Teheran door mollah's zou zijn vervangen sinds 1986. Tot slot een opmerking over een specifiek punt, namelijk de doodstraf die zou worden opgelegd aan spionnen, moharebs. In het ambtsbericht wordt gezegd dat de doodstraf een mogelijkheid is als maximumstraf, terwijl in uw stuk te lezen valt dat het gaat om een automatisme, een verplichte straf in geval iemand als mohareb beschouwd wordt.

De heer **Van den Berg** (SGP): Mevrouw Catz, u hebt naast het wijzen op de noodzaak van het verbeteren van het ambtsbericht waar u suggesties voor hebt gedaan, aandacht gevraagd voor de kwaliteit van het begin van de procedure. U hebt gezegd dat investeren in het verhoor later besparen op procedures betekent. Is deze opmerking

specifiek gebaseerd op uw ervaring met Iraanse asielzoekers? Of vindt u in het algemeen als Amnesty International dat de kwaliteit van het begin van onze procedure te wensen overlaat, vergeleken met situaties in andere landen die u kent?

De heer **Rouvoet** (RPF): Mevrouw Catz wijst op het belang van het relaas van de vluchteling zelf. Mij bereiken steeds meer signalen dat daar nu juist een probleem bestaat. Bij het eerste verhoor is men zeer voorzichtig, mede ter bescherming van familie en vrienden in Iran. In tweede instantie zou dit tegen de asielzoeker zelf getuigen, omdat er in tweede instantie andere informatie over tafel komt en het verhaal "dus" rammelt. Vormt dat niet een groot probleem bij het taxeren van de precieze situatie van de vluchteling? Hoe kijkt u daartegenaan? Ik zou ook graag uw reactie willen vragen op een term die ik aantrof in een van de wat oudere rapporten over Iran, namelijk "1994, the year of assassinations" van Middle-East Concern. Ik vond daar ter typering van de situatie met betrekking tot de godsdienstvrijheid in Iran de term "religious apartheid". Zou u vanuit uw kennis op die kwalificatie willen reageren?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik sluit me aan bij de vragen naar de betrokkenheid van Amnesty International bij de opstelling van dit ambtsbericht. Ik wil ook graag weten hoe het de vorige keer ging. Toen was er ook kritiek vanuit Amnesty International op het ambtsbericht. Hoe verlopen de contacten tussen het departement en Amnesty International? Ik ben ook erg benieuwd naar uw bronnen. U heeft aangegeven dat de onafhankelijkheid van de rechter in het geding is en dat vaak de openbare aanklager en de rechter dezelfde persoon zijn. Kunt u hier wat concreter over zijn? In hoeveel gevallen heeft u dat signaleerd en daar berichten over ontvangen?

Mevrouw **Catz**: Ik begin met de vraag van de heer Dittrich naar de individuele ambtsberichten. In sommige gevallen zal een ambassade iets kunnen natrekken, maar in zijn algemeenheid kun je stellen dat Buitenlandse Zaken evenals wij heel veel dingen niet weet. Ik heb stellig de indruk dat er bij Buitenlandse

Zaken meer bekend is over de zaken in Iran die niet met vervolgingskwesties of politieke zaken te maken hebben, zoals bijvoorbeeld de afhandeling van verkeersovertredingen. Het is voor iedereen heel moeilijk om informatie te verkrijgen op het gebied van de schending van de mensenrechten. Dat wil niet zeggen dat Buitenlandse Zaken in sommige gevallen niet in staat is om te kijken of een bepaald adres bestaat en of daar mensen hebben gewoond. De vraag doet zich alleen voor of dat altijd de meest handige manier is. Het is gezien de tijdsinvestering en de kosten misschien efficiënter om vier uur extra te horen en zo een goed beeld te krijgen van een verhaal van iemand, waardoor het niet nodig is om na te gaan of iemand op een bepaald adres heeft gewoond of bepaalde advocaten heeft gesproken die bekend zijn. Het is belangrijker om een verhaal te checken op de consistentie en de logica dan je te verlaten op de inhoud van individuele ambtsberichten. Nadat de contactambtenaar uitvoerig met iemand heeft gesproken, moet de horende instantie in beginsel in staat zijn om een verhaal te beoordelen. In vele gevallen kun je dus niets met individuele ambtsberichten en zijn ze uiteindelijk niet nodig. De heer Dittrich vraagt of je een asielzoeker kunt uitzetten, als je zijn asielzaak goed bekeken hebt. Ik denk van wel. Je moet vertrouwen op je eigen beslissingen. Op het moment dat je een risico-inschatting maakt en van mening bent dat iemand geen risico loopt, kun je hem uitzetten. Je ziet op dit moment dat daar speling in zit. We weten allemaal dat, ook al heeft de regering besloten dat bepaalde mensen uitzetbaar zijn, Justitie daar niet op vertrouwt en een volgende check verricht om te kijken of iemand echt weg kan. Daaruit blijkt dus al dat we op dit moment besluiten nemen waar we zelf niet op vertrouwen. Als je echt goed hoort en nadenkt, dan zul je soms concluderen dat er mensen zijn die echt weg kunnen. De heer Rijpstra vroeg in dat verband of wij vinden dat alle zaken zich lenen voor herbeoordeling. In beginsel wel, maar in de praktijk niet. Wij krijgen zaken, ook van uitgeprocedeerden, aangedragen door rechtshulpverleners, advocaten of groepen voor vluchtelingenwerk. Je ziet vrij goed of die hulpverleners

van wanten weten en met een gedegen verhaal komen. In een aantal gevallen denken wij dat er iets aan de hand is, bijvoorbeeld dat het nader gehoor slecht is, dat er fouten zijn gemaakt of dat mensen een advocaat hebben getroffen die er eerlijk gezegd met de pet naar heeft gegooid. Dat is jammer voor de asielzoeker, maar het mag hem of haar niet de das omdoen. Naar mijn mening moet de overheid besluiten tot een herbeoordeling wanneer zij een dossier van een hulpverlener krijgt aangereikt waarvan zij in goed gemoed kan aannemen dat het naar eer en geweten is opgesteld en aanleiding geeft tot een herbeoordeling. Dat zal niet bij alle 1300 dossiers het geval zijn en hoeveel het er wel zijn, kan ik niet precies voorspellen. Het zal er een gedeelte van zijn.

De heer **Van Oven** (PvdA): Dit betekent dus dat de besluitvorming over de vraag of een dossier al of niet opnieuw wordt beoordeeld, bij de rechtshulp wordt gelegd?

Mevrouw **Catz**: De besluitvorming niet, of in zekere zin wel. Er zitten natuurlijk meer van die elementen in de Nederlandse procedures, bijvoorbeeld in de AC-procedure: de "zwaarwegend-adviesprocedure". Uiteindelijk ligt er in Nederland een grote verantwoordelijkheid bij de rechtshulpverlening. Daarover zou je overigens kritisch kunnen oordelen, maar de feitelijke situatie is wel dat de rechtshulpverlening wordt gevraagd om fair mee te spelen en geen zaken voor de rechter te brengen waarvan zij zelf niet de zin inziet. Naar mijn mening draagt de rechtshulpverlening deze taak gemiddeld goed. Ik heb dan ook geen reden om aan te nemen dat zij dat bij een traject van herbeoordeling niet evenzeer in goed vertrouwen op zich zou kunnen nemen.

De heer **Van de Camp** (CDA): In mijn ogen is dit ontzettend belangrijk. Kunnen wij van de rechtshulpverlening vragen dat zij zegt: die wel en die niet?

Mevrouw **Catz**: Ik deel uw zorg heel erg, maar het is in Nederland helaas zo dat in de allereerste fase van de procedure is verankerd dat aan advocaten wordt gevraagd om een zaak door te zetten dan wel naar te

leggen. Dat is eigenlijk nog veel zwaarder dan de wijze waarop wij proberen om sommige uitgeprocedeerden te redden. Er werd een vraag gesteld over ons overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zoals u weet heeft er vorig jaar een algemeen gesprek plaatsgevonden tussen de staatssecretarissen van Justitie en Buitenlandse Zaken, Vluchtelingen-Werk en Amnesty, mede naar aanleiding van al het tumult rond het toenmalige ambtsbericht inzake Iran. Dit leidde tot de afspraak dat wij wat vaker zouden overleggen. Buitenlandse Zaken heeft voorts een begin gemaakt met het in de ambtsberichten onderbrengen van onderwerpen in afzonderlijke rubrieken. Dat vinden wij een goede ontwikkeling, maar uiteindelijk komt het neer op hetgeen precies wordt opgeschreven onder die rubrieken. Wij hebben verder geen betrokkenheid bij de totstandkoming van de ambtsberichten. Er is ooit gediscussieerd over de vraag of wij bij een voorfase betrokken zouden moeten zijn, maar dat is niet het geval. Er is ook veel af te dingen op de vraag of dat wel het geval zou moeten zijn. Daarmee is eigenlijk het hele verhaal verteld: wij hebben wel regelmatig contact met Buitenlandse Zaken, maar niet over de vraag hoe een ambtsbericht eruitziet, eruit zal zien of moet zien. Dat wordt ons ook niet gevraagd. Vandaar dat u onze commentaren achteraf krijgt.

Mevrouw Sipkes (GroenLinks): Waarom zegt u dat het de vraag is of het wenselijk is om vooraf betrokken te zijn bij de opstelling van het ambtsbericht?

Mevrouw Catz: Je kunt je afvragen waaruit zo'n rol bestaat. Als je vooraf betrokken bent – dat is dus niet aan de orde, maar ik heb daar wel gedachten over – moet je ervoor zorgen dat duidelijk blijft wat wiens verantwoordelijkheid is. Ik kan mij voorstellen dat wij op verzoek van Buitenlandse Zaken de informatie die wij hebben, ook al is dat soms niet erg veel, zouden kunnen overleggen, zij het altijd in openbaarheid. Achteraf geven wij dan aan wat wij aan Buitenlandse Zaken hebben geleverd en wat het ministerie daarvan heeft meegenomen. Naar mijn mening is het voor iedereen onwenselijk dat wij in het traject van Buitenlandse Zaken een rol zouden

spelen en daarin verweven zouden raken. Ik zie echter geen enkel bezwaar tegen het op hun verzoek leveren van informatie, die wij vervolgens openbaar maken.

De voorzitter: Ik zie dat mevrouw Sipkes nog een vraag wil stellen, maar volgens mij is het wel duidelijk: Amnesty wil niet te veel verantwoordelijkheid nemen door van tevoren te spreken met Buitenlandse Zaken over de inhoud van het ambtsbericht. Is dat zo?

Mevrouw Catz: Zo iets. Wij willen in openbaarheid informatie leveren aan iedereen die daarom vraagt, dus ook aan Buitenlandse Zaken. De heer Van de Camp vroeg of wij het idee hadden dat de IND "geen twijfel" hanteert. In beginsel wel. Justitie zegt in beginsel dat bij twijfel niet moet worden uitgezet. Maar op het moment waarop wordt geconstateerd dat de beoordeling van asiolverzoeken door een gebrekkig beeld van de achtergrond van een verhaal in zichzelf ook gebrekkig wordt, kom je daar nauwelijks meer aan toe. In het verhaal van onze mijnheer Mohammed werd gezegd: ik ben een paar keer naar een drukkerij gegaan en toen hoorde ik dat hij omsingeld werd; einde verhaal. Dan heeft de IND wellicht geen twijfel omdat er alleen eens een keer iets met een drukkerij is geweest. Doordat er onvoldoende wordt geïnvesteerd in het verhaal, kom je dus eigenlijk niet aan een risico-inschatting toe. Dit laat onverlet dat, ook als een verhaal uiteindelijk duidelijk is, het voorspellen van de toekomst een uiterst moeilijk vak is. Het gaat om het maken van een risico-inschatting, en wie zal met zekerheid kunnen voorspellen wat er zal gebeuren met mensen? Ik niet, u niet, niemand. De twist over de twijfel is wat zo moeilijk is aan de beoordeling van een asiolverzoek. De spijker werd op de kop geslagen met de constatering dat wij altijd zeer voorzichtig schrijven, overigens niet alleen over Iran, maar ook over andere landen. Wij zijn afhankelijk van alles wat men onze organisatie vertelt. Ons hoofdkantoor in Londen heeft een researchafdeling en daar worden berichten ontvangen. De regel is dat er berichten worden gepubliceerd als deze afdeling die van meerdere, van elkaar onafhankelijke bronnen heeft ontvangen. Maar

het blijft waar dat wij het van horen zeggen hebben; het komt natuurlijk niet erg vaak voor dat wij ernaast staan in de gevangenis of bij processen. Daardoor hebben wij geleerd om als handelsmerk, als taal altijd voorzichtigheid in te bouwen, waarbij wij hopen dat de lezers weten dat wij geen berichten publiceren als wij slechts één keer iets heel vaag van iemand hebben gehoord, maar als informatie zodanig tot ons is gekomen dat wij denken dat het waar is. Maar zeker weten doen wij het niet. Dit is in alle landen terug te vinden, behalve daar waar sprake is van een evidentie aan waarheid, bijvoorbeeld wanneer zaken uitgebreid in de krant verschijnen en wanneer u ook zeker weet dat zij waar zijn omdat er geen enkele twijfel meer over is. De heer Van Oven stelde een vraag over de speciale rechtbanken en over de precieze gang van zaken in de praktijk. Hij raakt hiermee aan een van de dingen waarover ook onze informatie onvolledig is. Hetgeen wij in de brief hebben geschreven, geeft de informatie weer die ons hoofdkantoor in Londen heeft ontvangen. Wij hebben heel uitgebreid met Londen gecorrespondeerd bij het opstellen van deze brief. Wij hebben ook heel vaak aan hen gevraagd om precieze gegevens te verstrekken en om aan te geven wat zij meer wisten. Zij gaven echter aan dat zij niet zo ontzettend veel precieze details wisten. Als ons wordt gevraagd om voorbeelden te geven of te melden wanneer iets precies gebeurde, dan blijkt dat wij weinig weten. Misschien moet u vanmiddag hetzelfde aan de vertegenwoordiger van Buitenlandse Zaken voorleggen, maar eerlijk gezegd denk ik dat dit voor het ministerie ook geldt.

De heer Van Oven (PvdA): De mededeling over de vervanging van 70% van de rechters door mullahs kan dus ook niet door u bevestigd worden?

Mevrouw Catz: Die 70% niet. De rechtbanken voor de geestelijkheid staan wel onder vrij strikte controle, maar ik wil mij niet wagen aan percentages bij de revolutionaire rechtbanken. De vraag van de heer Van den Berg heb ik al min of meer meegenomen.

De heer Van den Berg (SGP): Het ging mij om uw algemene oordeel

over het begin van de procedure en daar heeft u nog niet over gesproken.

Mevrouw **Catz**: Nu is het onderwerp Iran aan de orde, maar ik meen in zijn algemeenheid, dus ook voor asielzoekers uit andere landen, dat voor de gehele eerste fase geldt dat een goed nader gehoor en een goed verhaal iedereen het leven makkelijk maakt. Het gaat dus om een algemene oproep.

De heer **Van den Berg** (SGP): Het gebeurt dus in uw ogen ook in bredere zin onvoldoende?

Mevrouw **Catz**: Ja, het gebeurt onvoldoende. De heer Rouvoet vroeg zich af of mensen bij het eerste gehoor weinig willen vertellen, omdat zij angstig zijn om mensen in gevaar te brengen. Heel belangrijk daarbij is hun voorbereiding op een eerste nader gehoor. In de praktijk is te zien dat er geen ruimte voor is. Formeel is die ruimte er wel, maar feitelijk niet. Bovendien vult iedereen het anders in. Dit punt is eigenlijk wegbezuinigd in de 24 uur van de AC-procedure. De gelegenheid moet worden genomen om mensen te vertellen wat belangrijk is. Het is belangrijk om misschien wel 20 jaar terug in de tijd te gaan en je te realiseren wat er is gebeurd. Ik sla even een klein zijpad in. Ik weet dat het mensen verboden is om aantekeningen mee te nemen naar het nader gehoor, omdat dit reden kan zijn om te denken dat mensen het verhaal zelf niet kunnen vertellen. Als eenieder van u zijn levensverhaal moet vertellen, zal hij of zij in het half uurtje daarvoor ook een papiertje pakken en kort onder elkaar zetten wat niet vergeten mag worden. Dat zijn dingen die niet worden toegestaan. Er is dus heel veel af te dingen op de wijze waarop mensen in de gelegenheid worden gesteld om hun verhaal in eerste instantie te vertellen. De huiverigheid en twijfel moeten zo veel mogelijk weggenomen.

Wat heb ik overgeslagen?

De **voorzitter**: Niets, denk ik.

De heer **Van Oven** (PvdA): Ik heb een vraag gesteld over de doodstraf voor de moharebs.

Mevrouw **Catz**: Ik heb op mijn papier de godsdienstvrijheid en de

“religious apartheid” staan. Wij hebben daar niet zo heel erg veel informatie over. Er is vandaag al heel veel over tafel gegaan. Een aantal dingen heeft mij wel aan het denken gezet, bijvoorbeeld de zin in de beschikking die zojuist door de vertegenwoordiger van Open Doers Nederland is voorgelezen. Het gaat er dan om, ervoor te zorgen dat de overheid er niet achter komt. Het ging in dit geval over een bekering. Je kunt de redenering ook andersom hanteren. Justitie denkt dat als de overheid ervan op de hoogte is, er kennelijk ook dingen misgaan.

De heer **Rouvoet** (RPF): Ik doelde eigenlijk op de signalen die ons bereiken over de vormgeving van het systeem, met verplichte vermeldingen van “religious minority” op winkels en restaurants. Daar heb ik de term “religious apartheid” bij gebezigd gezien. Ik vraag daar een reactie op van mevrouw Catz als vertegenwoordiger van een mensenrechtenorganisatie.

Mevrouw **Catz**: Wij zijn wel een mensenrechtenorganisatie, maar ons mandaat richt zich met name op mensen in gevangenissen en op martelingen en de doodstraf. Ik wil mij daar niet helemaal achter verschuilen. Ik kan u daarover echter niet van nadere informatie voorzien.

De **voorzitter**: Ik wil u graag een ding vragen. U sprak net over het eerste gehoor en het nader gehoor. Een element is daarbij vandaag nog niet ter sprake gekomen. In ieder geval Justitie meent dat veel van de verhalen van asielzoekers georganiseerd worden door de reisorganisaties of de smokkelorganisaties. Zonder een reisorganisatie komt men ook nauwelijks in Nederland. Is het uw indruk dat juist door het feit dat Justitie meent dat het vaak gaat om verhalen die georganiseerd zijn door de reisorganisaties ook het gehoor moeilijker wordt?

Mevrouw **Catz**: Dat weet ik niet helemaal. Ik kan mij wel voorstellen dat als Justitie dit meent, de enige manier om achter de waarheid te komen is om heel uitgebreid met iemand te spreken en andere vragen te stellen dan waar de betrokkene op gebriefd is. Zo komt men erachter wat het eigen verhaal is. Bovendien, ook als iemand met een malafide reisorganisatie of via boeven hier

naartoe komt, betekent dat niet dat hij of zij geen vluchteling is.

De vergadering wordt van 13.10 uur tot 13.45 uur geschorst.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

De **voorzitter**: Aan degenen die vanmorgen aan de hoorzitting hebben deelgenomen, heb ik steeds gevraagd of zij behoefte hadden om vooraf nog kort hun gezichtspunt uiteen te zetten. Wij zijn blij dat nu de heer Siblesz is willen komen. Hij is op het ministerie van Buitenlandse Zaken, als directeur Personenverkeer, Migratie en Consulaire Zaken, ambtelijk verantwoordelijk voor het vaststellen van het ambtsbericht. Uiteraard wordt dit bericht uiteindelijk verzonden onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Buitenlandse Zaken, die vanmiddag gerepresenteerd is door de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. Dit onderwerp hoort ook tot de portefeuille van de staatssecretaris en hij stelt het op prijs om vanmiddag aanwezig te zijn. Wij kunnen dat volstrekt billijken. Het lijkt mij overigens niet noodzakelijk dat hij eerst uiteenzet hoe een ambtsbericht tot stand komt. Beter lijkt het mij om nu direct de leden in de gelegenheid te stellen om vragen te stellen, mede naar aanleiding van hetgeen vanmorgen naar voren is gekomen. Ik stel mij voor dat, waar het om feitelijke vragen gaat, het de heer Siblesz is die daarop antwoordt. Hij houdt natuurlijk het recht om het woord aan de staatssecretaris door te geven. De staatssecretaris heeft trouwens altijd het recht om in de Kamer het woord te voeren.

Staatssecretaris **Patijn**: Voorzitter! Wij hebben inderdaad geen behoefte om inleidende verklaringen af te leggen, dus op dat punt kan ik u accommoderen. Het kabinet staat op het standpunt dat het verkeer tussen regering en Staten-Generaal verloopt via bewindspersonen. Ik zal dan ook samen met de heer Siblesz naar beste weten de vragen beantwoorden.

De **voorzitter**: Ik weet dat niet alleen het kabinet, maar zelfs de regering van mening is dat het verkeer met de Kamer via bewindspersonen verloopt. Ik meen echter dat de heer Siblesz heel wel op feitelijke vragen

kan antwoorden. Laten wij dat maar in goed overleg oplossen.

De heer **Dittrich** (D66): Voorzitter! In het ambtsbericht staat dat het in belangrijke mate gestoeld is op de rapportage van de Nederlandse ambassade in Teheran. Is het voor het ambassadepersoneel wel mogelijk om in contact te komen met oppositionele groeperingen? Vanmorgen hebben wij gehoord dat veel oppositiegroeperingen niet duidelijk in het ambtsbericht zijn vermeld. Is het mogelijk om de waarheid van die mensen boven tafel te krijgen?

In het ambtsbericht is eigenlijk niets vermeld over de activiteiten van de Hezbollah-beweging, terwijl in andere rapporten valt te lezen dat deze beweging, als een soort aanhanger van het regime, allerlei activiteiten buiten de wet om pleegt. Hoe moet dan de passage over het rechtssysteem worden gelezen? Op blz. 21 van het ambtsbericht wordt gezegd dat vrij veel Iraniërs die naar Nederland of andere West-Europese landen zijn gekomen, terugkeren naar Iran zodra zij een vergunning tot verblijf of een buitenlands paspoort hebben verkregen. Daar is geen bronvermelding bij genoemd en zoals het in het ambtsbericht staat, is het ook weinig concreet. Om de steeds maar voortdurende discussie hierover eens tot een einde te brengen, hoor ik graag om welke mensen het gaat. Zijn dat mensen met een A-status of mensen met een Nederlands paspoort? Gaat het om mensen die in het kader van gezinshereniging naar Nederland zijn gekomen? Hebben zij inderdaad niets te vrezen? Als zij terugkeren naar Iran, worden zij dan door de overheid benaderd om informatie te geven over Iraniërs die in Nederland verblijven of in Nederland nog een procedure volgen? Zo ja, levert dat voor Iraniërs die nog een procedure volgen, dan niet een extra druk op?

De heer **Rijpstra** (VVD): Voorzitter! Ik zal graag eerst horen hoe het overleg is geregeld, voorzover het er is, tussen de Nederlandse ambassade in Teheran en de Iraanse autoriteiten. Vindt verder ook overleg plaats met de Iraanse ambassade in Den Haag en, zo ja, op welke wijze? Is er ook overleg over de totstandkoming van bepaalde berichtgeving? Merkt men

dat een bepaalde dialoog met Iran mogelijk is?

Ik kan mij voorstellen dat er bij bepaalde bronnen het probleem is dat mensen niet in de openbaarheid willen komen. Hoe wordt daarmee omgegaan en welke controle-mogelijkheden heeft de Kamer dan? Hoe staat het met een aanpak in Europees verband? Of moeten wij eerst streven naar bilaterale overeenkomsten met Duitsland en België over het uniformeren van ambtsberichten? Is dat haalbaar? Hoe lopen ten slotte de contacten met organisaties als Vluchtelingen-Werk en Amnesty International?

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter! In de eerste plaats heb ik de vraag hoe het ministerie van Buitenlandse Zaken omgaat met de kritiek op het ambtsbericht. Wij zijn hier vandaag bijeen om de mensenrechtensituatie in Iran te inventariseren en te beoordelen en na 5 juni is er het nodige gepubliceerd, zoals een zeer uitgebreide brief van Amnesty International. Leidt dat nog tot een aangepast ambtsbericht of een nadere brief van de staatssecretaris van Justitie? Mijn tweede vraag ligt in het verlengde van hetgeen collega Rijpstra vroeg. Kan iets méér gezegd worden over aard en omvang van de vertrouwelijke bronnen? Om hoeveel informanten gaat het en waar bevinden die zich? Voornamelijk in Iran? Berust het ambtsbericht vooral op een literatuurstudie, of op veldwerk? Hoe verloopt de procedure met betrekking tot het raadplegen van vertrouwelijke bronnen?

De heer **Van Oven** (PvdA): Ook ik zou het interessant vinden om een beeld te krijgen van het aandeel dat de ambassade heeft bij het opstellen van een ambtsbericht en van het netwerk dat de ambassade daarbij gebruikt. Hoe betrouwbaar zijn die bronnen? Verder wijs ik op noot 20 op blz. 12 van het ambtsbericht, waar staat dat politieke tegenstanders vaak op basis van commune delicten worden vervolgd. Er wordt verder gezegd: "Onderzoek blijkt geen uitsluitel te kunnen geven over de juistheid van deze veronderstelling. Overigens valt niet uit te sluiten dat bijvoorbeeld leden van de MKO zich ook inderdaad schuldig maken aan drugssmokkel." MKO staat daarbij

voor Mujaheddin-e Khalq, een oppositionele organisatie.

Wat de terugkeer betreft, zal ik graag horen of inderdaad na drie dagen het contact met uitgeprocedeerden die zijn uitgezet, verloren raakt. Ik vraag dat ook met het oog op noot 35 van het ambtsbericht over potentiële moeilijkheden die deserteurs en dienstweigeraars zouden kunnen ondervinden. In die noot wordt gesteld dat geen vervolging van deze mensen plaatsvindt en dat deze informatie afkomstig is van door de ambassade geraadpleegde vertrouwelijke bronnen, waaronder individuele dienstweigeraars en deserteurs. Bevinden zich daar nu ook uitgeprocedeerden onder? Zo ja, dan bestaat er dus kennelijk een langer contact met een aantal van hen dan die drie dagen. Meer in het algemeen gesproken heb ik de vraag of er aan de motie van de Kamer van juni van dit jaar, ingediend door mijn collegae Dittrich en Rijpstra en mijzelf, daadwerkelijk uitvoering kan worden gegeven, in die zin dat de uitgeprocedeerden die zijn teruggekeerd, langer in de gaten worden gehouden.

De **voorzitter**: Dat betrof de motie om te monitoren, namelijk om te kijken wat er in het land van herkomst gebeurt met de mensen die terug zijn gestuurd.

De heer **Rouvoet** (RPF): Voorzitter! Ook wat mij betreft graag nog wat meer helderheid over het verhaal van de bronnen; daar heb ik al vragen over gesteld. Vanmorgen zijn een paar keer termen gevallen als: de uitgestrektheid van het land en de ontoegankelijkheid van delen van het land. Maar ook de beperkte capaciteit van bijvoorbeeld de kant van de ambassade om daarvoor mensen in te zetten, zou een beperking zijn. Aan de staatssecretaris, respectievelijk aan de heer Siblesz, de vraag in hoeverre dat ook als zodanig wordt ervaren en of zij niettemin de indruk hebben dat de conclusie getrokken kan worden zoals die wordt getrokken. Zijn dat, ook in hun waarneming, belemmerende factoren? Immers, zij zijn er toch direct bij betrokken. Hoe reageren zij voorts op het feit dat een aantal keren in het ambtsbericht wordt gesteld: "er zijn ons geen gevallen bekend van" – in verschillende gevallen wordt die formulering gebruikt – terwijl in deze

hoorzitting over exact diezelfde onderwerpen de concrete gevallen bij wijze van spreken om de oren vliegen en direct te presenteren zijn? Dat moet hen ook aan het denken zetten. In ieder geval zet het mij aan het denken. Hoe kan het nu dat in het ambtsbericht staat: op geloofsafval staat niet de doodstraf of wordt niet uitgesproken, terwijl er hier uit de losse pols zo twee voorbeelden komen? Het gaat mij om dat type voorbeelden dat zich niet verdraagt met de heel stellige beweringen in het ambtsbericht. Dat maakt mij wat ongerust. Ik wil graag een reactie daarop hebben.

Mijn derde punt betreft de monitoring. Heel concreet heb ik de vraag hoe het zit met de beschikbare capaciteit voor die monitoring. Graag verkrijg ik een toelichting op de formulering aan het eind van het ambtsbericht, waar wordt gesteld dat in ieder geval de aankomst op de luchthaven door de Nederlandse ambassade wordt gadeslagen en dat tevens in de meeste gevallen een bezoek aan het huisadres achteraf plaatsheeft, ongeveer drie dagen na aankomst. Daar komt dan de conclusie achteraan: geen van de verwijderde Iraniërs heeft na terugkeer problemen ondervonden van de zijde van de autoriteiten. Die conclusie gaat een eigen leven leiden. Mijn vraag is: is dat een conclusie die je trekt op basis van die driedagentermijn? Zo nee, wat wordt er dan nog gedaan na die drie dagen om tot die conclusie te kunnen komen?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Direct hierop aansluitend heb ik de volgende vraag aan de heer Siblesz. Er zijn vanmorgen voorbeelden genoemd van mensen die wel moeilijkheden ondervonden – dus na die drie dagen. Wat vindt hij daarvan? Vervolgens waren er ook een aantal andere voorbeelden vanmorgen, als we kijken naar de positie van vrouwen. Aan de ene kant wordt van de zijde van het ministerie gezegd: steniging komt bijna niet meer voor en hetzelfde zou gelden voor wat betreft bestraffing van overtreding van kledingvoorschriften, enz. Wij hebben hier vanmorgen andere geluiden over gehoord, namelijk dat het wel strafbaar is. Ook waren er geluiden die aangaven dat je niet echt kunt zeggen: die of die rechtbank of dat en dat wetboek handelt over de

positie van vrouwen; zo is het overal, binnen de gehele Iraanse rechtspraak. Dat staat ook weer haaks op het ambtsbericht.

Als we het hebben over het procesrecht, wijs ik erop dat Amnesty International in haar reactie nadrukkelijk heeft gezegd, dat de onafhankelijkheid van de rechter in het geding is, omdat hij aanklager en rechter tegelijkertijd kan zijn. Heeft het ministerie daar ook geluiden over vernomen? Hoe vaak komt dit precies voor?

Vervolgens wordt in het ambtsbericht gezegd dat vonnissen waarin zware straffen zijn opgelegd zonder dat er een raadsman aanwezig is geweest, herroepen kunnen worden. Zijn er concrete aanwijzingen hoe vaak dat voorkomt? Ik zal de desbetreffende pagina zo meteen aan de staatssecretaris opgeven, maar het gaat mij hier meer om de concrete dingen.

Kijken wij nu niet direct naar het ambtsbericht, maar naar de jaarverslagen van de BVD over 1995 en 1996, dan zien we dat daarin nog steeds melding wordt gemaakt van activiteiten van de Iraanse veiligheidsdienst in Nederland. Er wordt voorts gezegd dat er contact is tussen de Binnenlandse veiligheidsdienst en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Mijn vraag is: zijn die contacten er en in hoeverre maakt het ministerie nadrukkelijk gebruik van de bevindingen van de BVD bij de opstelling van de ambtsberichten?

De heer **Siblesz**: Voorzitter! Het lijkt mij het makkelijkst, als ik de vragen beantwoord zoals ze gesteld zijn en ook in de volgorde waarin ze gesteld zijn.

De heer **Dittrich** heeft gevraagd naar de mate waarin de rapportage van de ambassade ten grondslag ligt aan de bevindingen van het ambtsbericht. In feite is dat – het blijkt al uit blz. 1 van het ambtsbericht – in overgrote mate het geval. Dat is ook de verklaring waarom wij, afgezien van een aantal verwijzingen naar de VN-rapporteur Copithorne, niet bij elke bewering bij wijze van spreken de vindplaats hebben aangegeven: in algemene zin zijn deze bevindingen en conclusies gebaseerd op onderzoek door de ambassade. In aansluiting daarop was er de vraag van de heer **Dittrich** – overigens ook gesteld door een aantal van zijn collegae – naar de

omvang van de bronnen die de ambassade kan raadplegen en naar de mate van betrouwbaarheid. Ik moet zeggen dat ik mij, zeker ook naar aanleiding van deze hoorzitting, nog weer eens heb verdiept in wat de ambassade en de mensen die daar met dit onderwerp bezig zijn, aan contacten hebben. Ik ben daarvan onder de indruk: het gaat om contacten met de oppositie, met de juridische wereld, met de vrouwenbeweging, met religieuze gemeenschappen. Deze contacten zijn intensief en zo ze al niet rechtstreeks door onze ambassade worden onderhouden, dan in ieder geval door ambassades van landen die in vergelijkbare zin met deze vraag bezig zijn. De informatie wordt uitgewisseld en wordt geleverd. Ik ben daarvan onder de indruk; het bezwaar is alleen dat het heel erg lastig is, zo niet onmogelijk, om daarover in het openbaar iets te zeggen. Zodra aan de hand van dat soort uitspraken duidelijk wordt wie de bronnen zijn, moet je ten minste aannemen, gelet op de omstandigheden in Iran, dat die bronnen opdrogen en dat de ambassade in de onmogelijkheid komt te verkeren dat onderzoek te verrichten.

De tweede vraag in dezen betrof het ontbreken van informatie over het optreden van de Hezbollah-beweging, over de activiteiten buiten elk wettelijk kader om. Dat is een juiste constatering; dit in vergelijking met bijvoorbeeld de informatie van Amnesty International. Ik vraag mij af wat dat voor gevolgen zou moeten hebben voor de algemene bevindingen. De algemene bevindingen, zoals het ambtsbericht die weergeeft, zijn dat een aantal categorieën van personen duidelijk tot de risicogroep moeten worden gerekend. Of dat vanwege de overheid of anderszins is, is dan minder belangrijk.

De heer **Dittrich** (D66): Het geeft toch een klimaat van angst aan en de gevolgen daarvan.

De heer **Siblesz**: Niettemin is er de vraag – dat brengt mij op een ander punt – wat wij doen met informatie van Amnesty en vergelijkbare organisaties. Amnesty en VluchtelingenWerk hebben een staande uitnodiging om hun informatie aan ons voor te leggen. Zij zijn om die reden ook op de hoogte van de kalender waarmee ambtsberichten worden voorbereid. Het eerstvol-

gende ambtsbericht voor Iran is voorzien vóór het eind van dit jaar. Wij zullen zeker deze informatie van Amnesty meenemen en eventueel ook andere informatie, waarmee die organisatie en ook Vluchtelingen-Werk komen. Dat berust op afspraken die gemaakt zijn, een aantal maanden geleden; daar maken wij graag gebruik van. Op dat punt is het heel goed mogelijk dat het volgende ambtsbericht die op het eerste gezicht bestaande lacune zou moeten opvullen. Wat betreft het punt van de terugkeer vrees ik, dat ik daar heel weinig concreets over kan zeggen. Er wordt vastgesteld dat er grote aantallen mensen met een status van enigerlei aard naar Iran reizen, niet alleen vanuit Nederland, maar ook vanuit andere landen. Bekend is dat in die gevallen mensen ook bijvoorbeeld procedures aanspannen om hun destijds geconfisqueerde eigendom terug te krijgen. Over details van wat, vanuit Nederland gezien, de status van deze mensen is en over de aantallen, beschikken wij niet en nog veel minder kunnen wij een antwoord geven op de vraag of zij problemen hebben ondervonden. Wij stellen vast dat het gebeurt; de omvang is heel moeilijk vast te stellen.

De **voorzitter**: Hoe stelt u dat dan vast?

De heer **Siblesz**: Dat wordt geconstateerd door de ambassades die bijvoorbeeld worden geconfronteerd met mensen die weer een visum vragen voor Nederland. Nogmaals, dit levert niet de informatie op om het fenomeen heel scherp in beeld te brengen.

De heer **Dittrich** (D66): Maar zijn u wel feiten bekend van mensen die vrijwillig terugkeren, voor vakantie of om zo'n proces aan te spannen of iets dergelijks, en die onder druk worden gezet om over Iraniërs in Nederland informatie te geven?

De heer **Siblesz**: Daar kan ik u absoluut niets over zeggen. Ik ga verder met de vragen van de heer Rijpstra. Hij vroeg of er overleg is met de Iraanse autoriteiten, eventueel in de vorm van overleg met de ambassade hier. Dat is niet het geval, niet in de zin van overleg over het ambtsbericht. Voor het ambtsbericht wordt hier en daar wel

van openbare informatie gebruik gemaakt, maar dat lijkt mij logisch. Contacten met de ambassade hier zijn er uitsluitend in het kader van het aanvragen van een laissez-passer. Over zijn vraag naar de bronnen heb ik al gezegd wat erover te zeggen valt. Op de vraag over een Europese aanpak ten aanzien van ambtsberichten, meer in het bijzonder gericht op uniformering ervan, komt de staatssecretaris terug. De contacten met Amnesty heb ik ook genoemd toen ik sprak over de staande uitnodiging die men heeft, ook in het kader van het opstellen van het ambtsbericht. De heer Van de Camp heeft gevraagd hoe BZ omgaat met kritiek op het ambtsbericht. Wij hebben daar al enige ervaring mee. Het vorige ambtsbericht heeft ook pittige kritiek opgeleverd. Ik heb vastgesteld dat de heel summiere behandeling van het ambtsbericht in juni in de Kamer, althans bij sommigen van u heeft geleid tot de vaststelling dat er verbeteringen zijn aangebracht ten aanzien van de weergave en de toerekenbaarheid van informatie in de vorm van verwijzingen en dergelijke. Hij stelde ook een vraag over de bronnen. Het is zeker niet waar dat een ambtsbericht uitsluitend op basis van literatuurstudie wordt vastgesteld. Integendeel, er wordt heel concreet met mensen gesproken die heel direct beschikken over informatie op de terreinen die ik noemde. Dat gesprek vindt plaats op een zodanige manier dat de vertrouwelijkheid gewaarborgd is.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter! Mag ik nog even bij interruptie een vraag stellen?

De **voorzitter**: Ik heb ook een keer gezondigd, maar ik zou u willen vragen om dit niet in een normaal algemeen overleg over te laten gaan. Vindt u het goed dat de heer Siblesz eerst zijn termijn afmaakt en dat wij daarna proberen nog een rondje te maken?

De heer **Van de Camp** (CDA): Als u de orde bewaakt...?

De **voorzitter**: Dat zal ik zeker doen vanaf nu.

De heer **Siblesz**: Voorzitter! De heer Van Oven heeft ook gevraagd naar

het aandeel van de ambassade in het ambtsbericht in verband met het netwerk en de betrouwbaarheid ervan. Ook daar heb ik al over gesproken.

Hij vroeg wat er waar is van de bewering dat vervolging zich eigenlijk voordoet in de vorm van strafrechtelijke vervolging op basis van commune delicten. De voetnoot die de heer Van Oven aanhaalde geeft daar ook een voorbeeld van. Dat is heel moeilijk vast te stellen. Het is heel goed mogelijk dat het ook gebeurt in samenhang met commune delicten zoals drugssmokkel. Daar krijg je heel lastig een vinger achter. Ik denk ook dat om die reden het ambtsbericht op een zorgvuldige manier is geformuleerd.

Ik kom nu bij de vraag over monitoring. Naar aanleiding van vragen vanuit de Kamer en toezeggingen van de regering op dat punt heeft er in een bepaalde periode monitoring plaatsgevonden – ik beperk mij nu tot de feitelijke aspecten van deze vraag – die inderdaad voorzag in het volgen van de aankomst op het vliegveld en een bezoek na drie dagen. Dat is overigens een algemene formule. In de praktijk zijn er ook als dat nodig is, uitzonderingen op gemaakt. Er is een geval geweest van een Iraniër die bij terugkeer is gearresteerd in verband met, wat wij aannemen, strafbare feiten bij het vertrek, zoals het gebruik van een vals visum in het paspoort. Met die persoon is daarna nog geregeld contact geweest, ruim na de periode van drie dagen. Overigens is ons het werk in dit opzicht in Iran sinds december moeilijker gemaakt, reden waarom wij ons op dit moment moeten beperken tot een passieve monitoring hetgeen overigens ook de praktijk is van de andere westerse landen die met ditzelfde fenomeen te maken hebben. Dat heeft overigens ook te maken met de constatering dat het eigenlijk niet nodig is. Maar misschien hoort u daar vanmiddag van de collega's van de Duitse en Zweedse diensten nog verder van. Voorts stelde de heer Van Oven nog een specifieke vraag over deserteurs. Bij mijn weten, maar ik ben niet van de laatste gegevens op de hoogte, is er nog geen sprake geweest van afgewezen, uitgeprocedeerde Iraanse deserteurs die vanuit Nederland zijn teruggestuurd. De ervaring die wij hadden ten aanzien van monitoring

heeft naar mijn indruk niet op die categorie betrekking.

De heer Rouvoet heeft ook, maar in iets andere zin, gevraagd of wij het wel aankunnen, met alle bronnen die er zijn en met de beperkte staf die er is en de omvang van het land. Wij hebben niet de pretentie om in het ambtsbericht een totale zekerheid te bieden. Wij proberen ook in de formulering van het ambtsbericht aan te geven wat de onzekerheidsmarges zijn. De omvang van het land speelt daarbij zeker een rol. De beperkte staf valt nogal mee. Er zijn drie mensen op de ambassade die zich hiermee bezighouden. Het aantal bronnen is ook navenant. Nogmaals, ik vind het heel degelijk maar de commissie kan natuurlijk altijd stellen dat het meer of beter moet zijn.

Over de capaciteit van de monitoring kan ik zeggen dat er op dit moment, zoals ik al zei, alleen maar passief wordt gemonitord. Dat is dus geen probleem dat zich nu echt manifesteert.

Mevrouw Sipkes heeft verwezen naar voorbeelden van mensen die bij terugkeer in de problemen zijn geraakt. Ik stel vast dat bij de gevallen die wij gevolgd hebben en die in het ene geval dat ik noemde, ook nog eens uitdrukkelijk onder onze aandacht zijn gebracht, wij niet konden constateren dat zich problemen voordeden. Als dat wel het geval is, dan zijn wij graag bereid om ernaar te kijken en te bezien of dat inderdaad correspondeert met onze bevindingen ter plaatse. Er is ook een vraag gesteld over hetgeen in het ambtsbericht is gesteld over kledingvoorschriften van de vrouw. Ik moet bekennen, dat ik die vraag niet helemaal scherp heb genoteerd.

De **voorzitter**: Volgens de informatie die ons hier vanochtend is gegeven, zijn er gevallen van steniging van vrouwen vanwege overspel bekend en worden er blijkbaar zwaardere straffen gegeven voor het overtreden van kledingvoorschriften.

De heer **Siblesz**: Wat betreft de steniging is geprobeerd uit te vinden wat er gebeurd was. In één geval hebben wij vastgesteld, dat die informatie niet op juistheid berustte en in drie andere gevallen zijn wij er inderdaad niet in geslaagd om met zekerheid vast te stellen of het nu wel of niet was gebeurd. Inmiddels is

er na het afsluiten van het ambtsbericht een geverifieerd geval van steniging vastgesteld en dat zal zeker in de volgende actualisering van het ambtsbericht worden genoemd. Mij wordt bevestigd, dat inderdaad ten aanzien van de overtreding van de kledingvoorschriften een geldboete wordt opgelegd.

De **voorzitter**: Vanochtend ging het ook over zweepslagen.

De heer **Siblesz**: Dat kunnen wij inderdaad niet bevestigen. Het feit dat het vanmorgen is genoemd, is wat mij betreft aanleiding om daar nog eens goed naar te kijken. In het ambtsbericht hebben wij over de onafhankelijkheid van de rechter vastgesteld, dat er van verbetering sprake is. Maar dat is allemaal buitengewoon relatief. Het lijkt mij ook, dat deze verbetering vooral betrekking heeft op de "gewone" procedures. Dat die rechtsgang niet aan onze maatstaven voldoet, is volstrekt duidelijk. Waar het om gaat, is aan te geven waar je die rechtsgang op de schaal van volstrekte willekeur tot een absolute rechtsstaat nu precies plaatst. Ook dat is natuurlijk niet met zekerheid aan te geven maar dat hebben wij ook niet geprobeerd te doen.

Ik vermoed, dat met de vraag over contacten met de BVD wordt bedoeld contacten die er zijn geweest naar aanleiding van berichten over het optreden van de Iraanse ambassade hier. Dat is een tijd geleden aan de orde geweest maar ik heb daar verder geen bemoeienis mee.

De **voorzitter**: Voordat wij een tweede, korte ronde houden, wil ik de staatssecretaris vragen of hij hier nog iets aan wil toevoegen.

Staatssecretaris **Patijn**: Voorzitter! Ik neem graag de vraag over de Europese aanpak voor mijn rekening. Het is tot nu toe heel moeilijk gebleken om op Europees niveau een gemeenschappelijk asielbeleid op te bouwen in termen van gemeenschappelijke gegevensgaring en het gemeenschappelijk opstellen van elementen of volledige ambtsberichten, laat staan materieel recht in de supranationale rechtsorde, die invulling geeft aan onze verplichtingen uit hoofde van de internationale asielconventies. Het enige wat er wel is, is een beperkte samenwerking op het gebied van

Schengen maar dat gaat om formeel asielrecht, dat wil zeggen om het vaststellen van regels, uitgaande van de politieke wenselijkheid dat binnen het Schengengebied een asiel-aanvrager slechts op één plek asiel mag aanvragen, in welk land dat moet plaatsvinden. Er is wel sprake van praktische en materiële samenwerking met een aantal bevriende staten, met name Duitsland, Denemarken en Zweden, maar Europese samenwerking in den brede en in politieke zin zullen wij eerst moeten opbouwen op basis van de vernieuwingen van het Verdrag van Amsterdam. Daarin is een veel scherpere rechtsbasis geformuleerd en door de overheveling van de derde naar de eerste pijler is een duidelijker rol voor de Europese Commissie en de overige instellingen geformuleerd. Gelet overigens op het feit, dat de verschillende lidstaten van de Europese Unie te maken hebben met een geheel verschillende asiëldruk is er ook niet onmiddellijk een gemeenschappelijk belang. De Portugezen hebben wel veel te maken met asiel uit Angola maar hebben geen direct belang om nu aan burden-sharing of gemeenschappelijke beleidsontwikkeling te doen voor asielaanvragen uit Bosnië. Voorzitter! In mei of juni van het vorige jaar is er naar aanleiding van het vorige ambtsbericht een zeer uitvoerig algemeen overleg gehouden, dat ook heeft geresulteerd in een nader, zeer intensief, overleg met zowel Amnesty International als VluchtelingenWerk. Op basis daarvan hebben wij de verschillende invalshoeken van zowel Amnesty International en VluchtelingenWerk enerzijds als het ministerie van Buitenlandse Zaken wat betreft het opstellen van ambtsberichten anderzijds over het voetlicht gehad. Gegevens zijn uitgewisseld en we hebben ook praktische afspraken gemaakt om tijdig elementen te signaleren. Kritiek op ambtsberichten van zeer serieuze zijde wordt ook buitengewoon serieus behandeld. Iedere nieuwe informatie sinds het uitbrengen van een ambtsbericht – het is natuurlijk een statisch proces; je brengt het uit en daarna gebeuren er nieuwe feiten – zal door ons altijd worden opgepikt, meegenomen en geverifieerd. Er is geen sprake van dat wij gefundeerde kritiek op het ambtsbericht links zouden laten liggen.

Voorzitter! De monitoring moet voorzichtig worden benaderd. Daar waar er sprake is van uitzettingen in onvoorspelbare situaties, is monitoring beslist noodzakelijk: wat gebeurt er bij de ontvangst op het vliegveld en wat gebeurt er in de eerste weken? Daarna wordt het echter hoe langer hoe moeilijker. De heer Rouvoet heeft gevraagd of monitoring op een land als Iran überhaupt mogelijk is. Welnu, dat is zeer beperkt mogelijk. Iran is zo groot als Frankrijk en heeft evenveel inwoners. Ik neem aan, dat de mensen die terugkeren zich over het land verspreiden. Dan is het voor een ambassade, zelfs in samenwerking met andere ambassades praktisch onmogelijk om dat in grote aantallen te doen.

Er is ook nog een principiële vraag en wel of monitoring überhaupt in het systeem past – afgezien van het signaleren van algemene tendensen over de wijze waarop de Iraanse overheden het verschijnsel terugkerende afgewezen asielzoekers tegemoet treedt – nadat op basis van de asielprocedures, de beroepszaken die daaruit zijn voortgevloeid en het onafhankelijk oordeel van de rechter dat iemand geen recht heeft om in Nederland te verblijven. De absolute eis dat iedere individuele asielzoeker gemonitord wordt, past mijns inziens niet in het systeem, nog afgezien van de fysieke onmogelijkheid.

De **voorzitter**: Over de wenselijkheid van monitoring komen wij nog te spreken, maar op dit moment moet nog wel de vraag aan de orde zijn waarom passieve monitoring voldoende zou zijn. Daarvoor geef ik graag de microfoon aan de leden.

De heer **Dittrich** (D66): Voorzitter! Mijn vraag heeft betrekking op belediging van de profeet Khomeiny. In de voetnoot op pagina 11 staat namelijk, dat daar de doodstraf op staat. Nu horen wij vaak dat een dergelijke belediging plaatsvindt wanneer iemand naar de ambassade wordt gebracht voor een presentatie. Welke gevolgen heeft het als iemand alsnog naar Iran wordt teruggestuurd? Wordt daarmee dan iets gedaan door de strafrechter? Ten aanzien van homoseksuelen staat in het ambtsbericht, dat de doodstraf nauwelijks plaatsvindt; nauwelijks, dus toch wel. Er wordt gesproken over vier getuigen. Dat is in de praktijk moeilijk. In andere

rapporten lezen wij dat ook de eigen waarneming van de rechter voldoende kan zijn om een straf op te leggen voor homoseksuele activiteiten. Kunt u uitleggen waarom dat niet in het ambtsbericht staat? Dat lijkt mij van wezenlijk belang. Dan kom ik bij de conclusie in het ambtsbericht ten aanzien van de risicogroepen. In het ambtsbericht zelf wordt vrij duidelijk naar voren gebracht dat ook intellectuelen onder toenemende druk staan. In de conclusie in het ambtsbericht worden alleen onafhankelijke schrijvers en journalisten genoemd. Onder intellectuelen wordt naar ik aanneem méér verstaan dan alleen maar schrijvers en journalisten. Waarom zijn de andere mensen geen risicogroep meer?

De heer **Rijpstra** (VVD): De staatssecretaris heeft gezegd, dat het moeilijk is Europees asielbeleid op te bouwen. Ziet de staatssecretaris een mogelijkheid om de ambtsberichten wat meer gemeenschappelijk te maken, desnoods tussen Nederland en België, Nederland en Duitsland en Nederland en de Scandinavische landen?

De **voorzitter**: In de eerste plaats ten aanzien van Iran, mag ik aannemen?

De heer **Van Oven** (PvdA): Wat is er in september veranderd waardoor monitoring nu alleen maar passief zou kunnen plaatsvinden? Houdt die passieve monitoring inderdaad niet méér in dan verstrekking van het telefoonnummer van de ambassade? De heer Siblesz merkte naar aanleiding van de terugkeer op, dat er geen problemen zijn geweest met de gevallen die zijn gevolgd. Is hem dan geen lijst van dossiers bekend die door Indië aan Justitie zijn gemeld, waarbij sprake zou zijn van detentiemishandeling, omkoperij en dergelijke? Het zou daarbij om meer dan tien personen gaan.

De heer **Van de Camp** (CDA): Begrijp ik het goed dat de huidige kritiek op dit ambtsbericht eventueel wordt weerlegd in een volgend ambtsbericht? Zowel de staatssecretaris als de heer Siblesz geeft aan dat er kritiek is. Dat is mij ook duidelijk, maar interessanter is de vraag, wat ermee gedaan wordt. Het verbaast mij dat de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken zich

afvraagt of monitoring van afgewezen asielzoekers principieel nog wel aan de orde is, terwijl de staatssecretaris van Justitie ons juist laat weten dat zij dat graag wil om de Kamer enigszins gerust te stellen over de toekomst van de uitgeprocedeerde asielzoekers. Zijn dat twee verschillende meningen of heb ik het niet goed begrepen? Heeft de ambassade volledige reismogelijkheden in Iran? Er zijn immers landen waarin de ambassademedewerkers slechts beperkte reismogelijkheden hebben?

De heer **Rouvoet** (RPF): Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de vragen over de passieve monitoring. Ik heb gevraagd hoe een en ander in zijn werk gaat: de driedagentermijn, de controle op het vliegveld, etc. Hoeveel mensen zijn daarvoor beschikbaar? Het antwoord was, dat dit niet speelt omdat er alleen sprake is van passieve monitoring. Kan er in ieder geval aangegeven worden, hoeveel mensen er voor die periode beschikbaar waren voor de in het ambtsbericht vermelde activiteiten? In het ambtsbericht staat: "Ons zijn geen concrete gevallen bekend." Vandaag zijn echter wel concrete gevallen genoemd. Wekt dat verbazing? Doet dat twijfel rijzen aan de bronnen? Of kan dat niet waar zijn?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Ik haak aan bij de vraag van de heer Van de Camp, of in het eerstvolgende ambtsbericht de kritieken van Amnesty, VluchtelingenWerk etc., verwerkt zullen worden. Wanneer je als advocaat en zeker als rechter je werk zorgvuldig wilt doen, betekent dit dan niet dat je moet wachten op het volgend ambtsbericht? Is het daarom niet verstandiger hier te reageren op de kritieken en te zeggen hoe daarmee zal worden omgegaan? Met betrekking tot verbetering van de rechtspraak werd gesteld, dat alles relatief is. Vervolgens werd opgemerkt, dat het waarschijnlijk vooral gaat om de gewone man en de gewone procesvoering. Wij hebben vanmorgen ook gehoord dat het zicht wat de ambassade op die verbeteringen kan hebben, zich waarschijnlijk beperkt tot civielrechtelijke procedures en minder tot het strafrecht, etc. Als er "nee" geschud wordt, kan dan misschien worden uitgelegd wat er verstaan wordt

onder "gewone man" en "gewone zaken"?

Mijn vraag naar de BVD strekte zich veel verder uit. Volgens het jaarverslag volgt de BVD nog steeds de activiteiten van de Iraanse geheime dienst alhier en heeft daarover nog steeds overleg met het ministerie.

De heer **Siblesz**: Ik weet niet, mijnheer Dittrich, of het beledigen van Khomeiney bij presentatie bij de ambassade problemen oplevert. Daarover kun je hooguit vermoedens hebben.

De heer **Dittrich** (D66): Het is toch wel relevant als er tot uitzetting wordt overgegaan?

De heer **Siblesz**: Dat is geen vraag van feitelijke aard die u aan mij zou moeten stellen. Ten aanzien van het veroordelen van homoseksuelen vroeg de heer Dittrich waar het aspect van de eigen waarneming van de rechter blijft. Dat is in eerdere ambtsberichten wel genoemd. In die zin is hier sprake van een omissie. Dat is bekend. De verwijzing naar de getuigen is een illustratie van het feit dat wij vaststellen dat in de praktijk veroordelingen nauwelijks plaatsvinden. Het is geen oversight aan onze kant geweest.

Verder heeft de heer Dittrich een vraag gesteld naar aanleiding van de conclusie in het ambtsbericht met betrekking tot intellectuelen. Het is inderdaad niet onze bedoeling geweest de conclusie in die zin beperkter te redigeren dan de tekst van het ambtsbericht zelf.

Ik bevestig aan de heer Van Oven dat passieve monitoring bestaat uit het beschikbaar stellen van informatie over hoe de ambassade bereikt kan worden in geval van problemen. De lijst die de heer Van Oven noemde, is niet bekend, noch bij ons, noch bij Justitie. Het moet geen enkel probleem zijn om die lijst te bekijken en te bezien wat in die concrete gevallen onze bevindingen zijn.

Wat doen wij met kritiek? Zover die gerechtvaardigd is, trekken wij ons die aan. Ik ben er bijvoorbeeld niet op voorhand van overtuigd dat de opmerkingen die zijn gemaakt in alle opzichten gerechtvaardigd zijn. Voorzover er sprake is van lacunes, zullen wij daarop de volgende keer terugkomen. Ik heb u al een

voorbeeld genoemd van constateringen van anderen dat wij bepaalde gegevens niet melden. Dat heeft voor een deel te maken met het feit dat dit een ambtsbericht is en specifiek gericht is op het vaststellen van feiten in een bepaalde procedure. Dat is niet bedoeld als een algemeen beeld van een mensenrechtensituatie, in dit geval Iran.

Ik ben mij niet bewust van beperkingen van de reismogelijkheden van de ambassade, mijnheer Van de Camp. Overigens levert onbeperkt reizen niet altijd onbeperkte mogelijkheden op. Ik verwijs naar de zaak Smit Tak. De vraag over passieve monitoring heb ik al beantwoord.

De heer **Van Oven** (PvdA): U zou nog kunnen aangeven, wat er veranderd is in het geheel op grond waarvan men van actieve naar passieve monitoring is overgegaan.

De **voorzitter**: Ja, en waarom het niet meer nodig zou zijn.

De heer **Siblesz**: Dat heb ik niet gezegd. Ik heb gezegd dat andere landen ermee opgehouden zijn omdat zij het niet meer nodig vinden. U hebt vanmiddag de gelegenheid om twee vertegenwoordigers van die andere landen daarover te vragen. Wij zijn ermee opgehouden omdat het ons op het vliegveld door de autoriteiten onmogelijk werd gemaakt.

De heer **Van Oven** (PvdA): Met welk motief is dat onmogelijk gemaakt?

De heer **Dittrich** (D66): Vinden de huisbezoeken na drie dagen nog wel plaats?

De heer **Siblesz**: Het onmogelijk maken van inreiscontroles op het vliegveld heeft te maken met grieven van de Iraanse autoriteiten over de manier waarop in de Nederlandse pers over het land geschreven wordt.

De **voorzitter**: Kunnen dergelijke controles niet op een andere manier plaatsvinden, zonder tussenkomst van de autoriteiten?

De heer **Siblesz**: Toegang tot het desbetreffende gedeelte van het vliegveld is slechts mogelijk met instemming van de Iraanse autoriteiten. Ik noemde de koppeling die de Iraanse autoriteiten leggen

met de onvrede over perspublicaties in Nederland als een feit; dat mag duidelijk zijn.

In het laatste concrete geval dat wij hebben onderzocht, is meer gedaan dan het brengen van een bezoekje na drie dagen. Wij hebben meerdere malen met betrokkene gesproken. De huisbezoeken als zodanig zijn gestaakt op het moment dat overgegaan is op passieve monitoring.

Mevrouw Sipkes heeft gevraagd naar het zicht op de rechtsgang. Dat is niet beperkt tot het civiele recht. In beperkte mate hebben wij ook zicht op de strafrechtprocedure, mede via bronnen van de ambassade die er kijk op hebben gezien hun eigen werkzaamheden. Ik moet het wat vaag laten, om redenen die ik al eerder heb genoemd.

Staatssecretaris **Patijn**: Voorzitter! Tussen de ambassades ter plekke is sprake van nauwe samenwerking en gegevensuitwisseling, ook omdat iedere ambassade eigen netwerken heeft. Niet iedere individuele ambassade kan een volledige covering geven van de diverse maatschappelijke groeperingen en feiten in het land. Bewust wordt met bevriende ambassades gewerkt aan pooling van informatie, met name gerichte informatie terzake van risicogroepen en praktijken van het regime. Er is sprake van zeer nauwkeurige gegevensuitwisseling en samenwerking.

Er is nog geen formele samenwerking tussen de Duitse en Nederlandse IND met betrekking tot het gezamenlijk opstellen van ambtsberichten. Dat is minder dringend, omdat de gegevensuitwisseling al in Teheran plaatsvindt. De diverse administratieve en bestuurlijke praktijken in Bonn en Den Haag lopen uit elkaar. Ik houd staande dat het op den duur wenselijk is om op dit punt op Europees niveau de formele samenwerking te intensiveren, mits dit geen stap terug betekent. Bij het opstellen van een ambtsbericht brengt ieder land, iedere diplomatie zijn eigen gevoeligheden mee. Ieder land neemt de eigen bilaterale betrekkingen in ogenschouw. Internationale samenwerking in brede zin leidt eerder tot een kleinste gemene veelvoud dan tot een verbetering van het ambtsbericht. Wij proberen het zoveel mogelijk. Het is bewust beleid om dit in de toekomst verder op te

bouwen op basis van de nieuwe rechtsbasis van het Verdrag van Amsterdam, maar op korte termijn verwacht ik geen schokkende verbeteringen.

Wat de monitoring betreft is er geen tegenstelling tussen mevrouw Schmitz en mij. Op basis van eerdere contacten met de Kamer is monitoring toegezegd. Wij zullen die toezegging zo goed mogelijk uitvoeren. De vraag is wat je kunt doen op de schaal van Iran en de middelen die wij daar hebben. Een tekort aan middelen zullen wij onder alle omstandigheden in alle landen hebben. Er worden wel degelijk pogingen ondernomen om aan monitoring te doen. Als wij er problemen mee krijgen, zullen wij als dat aangewezen is naar andere, ingenieuzere middelen zoeken. Monitoring tot in lengte van tijd en over het hele grondgebied is fysiek onmogelijk.

De opmerking over het systeem moet u voor mijn rekening laten. Zij behoort niet tot de feitelijke informatie. Er is sprake van een zekere spanning. Wij streven naar een maximale zorgvuldigheid in de asielprocedure. Dat betreft het beleid, de administratieve bewerking ervan en de uitkomst. Als de uitkomst leidt tot terugkeer naar het land van herkomst, moeten wij zoveel vertrouwen hebben in de kwaliteit en rechtvaardigheid van ons systeem, dat monitoring niet in alle individuele gevallen nodig is. Monitoring in algemene zin kan nadere informatie leveren over de hele asielsituatie.

Mevrouw Sipkes heeft gevraagd of de rechter niet moet wachten op het volgende ambtsbericht, totdat de kritiek weerlegd is. Neen, het ambtsbericht geeft een momentopname. Het beeld is niet statisch. Er kunnen dingen over het hoofd zijn gezien, hoe onwaarschijnlijk ik dat ook acht. Deze worden gesignaleerd en nagetrokken. Indien de aanvullingen relevant zijn, worden ze ter beschikking gesteld van het ministerie van Justitie via specifieke ambtsberichten. Het beeld is niet statisch, omdat wij vanuit de contacten met de IND bepaalde gegevens en vragen krijgen voorgelegd uit de vluchtreizen. Het is belangrijk dat wij kunnen reageren op de specifieke vluchtreizen en de problemen die daarin gesignaleerd worden. Vandaaruit moet het ambtsbericht steeds worden

geüpdatet. Dat is eerder het geval dan dat wij de meer algemene kritiek op de mensenrechtensituatie beschouwen als een reden om het allemaal weer op te schorten.

De heer **Rouvoet** (RPF): Voorzitter! Ik neem er genoeg mee dat niet al mijn vragen beantwoord worden, maar dat ze geen van alle beantwoord worden, vind ik een beetje vervelend. Ik pik er een concrete vraag uit. De huisbezoeken na drie dagen worden niet meer gehouden. Door hoeveel mensen werden deze bezoeken verricht?

De heer **Dittrich** (D66): Waarom worden die huisbezoeken nu eigenlijk niet meer verricht? De Iraanse overheid heeft daar toch geen invloed op?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Het ambtsbericht maakt er melding van dat mensen die teruggegaan zijn, geen problemen hebben ondervonden. Die opmerking kan op geen enkele manier hardgemaakt worden. Zelfs de monitoring na drie dagen is afgeschaft; er is tot passieve monitoring overgegaan. Als de conclusie niet hardgemaakt kan worden, wordt het wezen van het ambtsbericht onderuitgehaald.

De heer **Siblesz**: De huisbezoeken werden uitgevoerd door één medewerker van de ambassade. Die capaciteit was ruim voldoende. In een aantal onderzochte gevallen is vastgesteld dat men geen problemen ondervond. De betrokken medewerker van de ambassade heeft die conclusie kunnen trekken uit rechtstreekse gesprekken met betrokkenen. Dat is op zichzelf een reden om aan die huisbezoeken niet zoveel waarde te hechten en je ertoe te beperken, gelet op de problemen bij de inreis, dat problemen die er zijn gemeld worden. Dat haakt aan bij wat de staatssecretaris heeft gezegd over de mogelijk- en onmogelijkheden in algemene zin.

Staatssecretaris **Patijn**: Voorzitter! Het ambtsbericht schrijft nergens dat er geen problemen zijn met terugzendingen. Ik daag mevrouw Sipkes uit de bladzijde en de regel te noemen waar we dat schrijven. Het ambtsbericht zegt in zijn conclusie het volgende. Gelet op de algemene situatie in Iran kan terugzending van Iraanse asielzoekers die niet op

dergelijke gronden als vluchteling dan wel om humanitaire reden voor toelating in aanmerking komen, niet op voorhand onverantwoord worden geacht.

Voorzitter! Het gaat in feite over terugzending van mensen. Wij zijn ons er zeer van bewust dat het om mensen gaat. Het gaat om mensen, van wie in het lange traject van de asielprocedure in administratief beroep en door de rechter wordt vastgesteld dat zij in het individuele geval niet als vervolgd worden gekenmerkt. Ik blijf dus staan achter wat wij in het ambtsbericht geschreven hebben.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Midden op pagina 21 staat: Geen van de verwijderde Iraniërs heeft na terugkeer problemen ondervonden van de zijde van de autoriteiten wegens zijn of haar verblijf in Nederland en het indienen van een asielverzoek. Daar staat dus nadrukkelijk dat géén van de uitgeprocedeerden problemen heeft ondervonden.

De **voorzitter**: Wij zullen in het gemeen overleg tussen regering en Kamer op deze punten verdergaan. Ik dank de heer Siblesz en de staatssecretaris hartelijk voor hun aanwezigheid.

Lars Fransén, Swedish Immigration Board

Mr. **Chairman**: Dames en heren, in het kader van deze hoorzitting hebben wij ook gevraagd of vertegenwoordigers uit Zweden en de Bondsrepubliek Duitsland die te maken hebben met de beoordeling van de asielverzoeken en het verdere traject dat eventueel tot uitzetting kan leiden, naar Nederland wilden komen om ons in te lichten over de feitelijke gang van zaken in hun land. Ik ga daarom nu over op het Engels. Het is mij een genoegen om hier welkom te heten Mr. Lars Fransén, who is Asylum Counsellor of the Swedish Immigration Board and who specifically deals there with the asylum requests of Iranians. We agreed with Mr. Fransén that he would give a short introduction in English of about six minutes to explain in short the general procedure and more in particular what happens to asylum seekers whose requests have been denied by the Swedish authorities and under

what circumstances they are sent back. Also in view of the exchange of views we had with representatives of our own government it is interesting to know how the monitoring of returned asylum seekers has been organised. Next to Mr. Fransén is sitting Herr Doktor R.A.R. Schoppe, des Bundesamtes für die Anerkennung ausländischer Flüchtlinge; we will talk to him later. I give the floor to Mr. Lars Fransén, and I wish to thank him for taking the trouble to visit the Netherlands for this purpose.

Mr. Fransén: Thank you Mr. Chairman. I would like to take the opportunity to give a brief introduction on the Swedish asylum and refugee policy, before you start asking questions. As you know Sweden ratified the Geneva Convention on refugees a long time ago. The convention is fully incorporated in the Swedish Aliens Act. Besides that, Sweden has incorporated in its legislation the concept of granting asylum to those persons who are in need of protection without being recognized as refugees but who are in a refugee-like situation. Moreover the Swedish Aliens Act also provides the possibility to grant asylum to asylum seekers on merely individual humanitarian grounds, such as medical reasons or if a negative decision contravenes the requirements of humanitarian law. At the beginning of this year Sweden adopted a more transparent asylum and refugee act. The act has been in effect since January of this year. Compliance with the Geneva Convention on refugees has been fully observed as regards the criteria of persecution. The criteria apply irrespective of whether persecution is conducted by the authorities of the country concerned or whether these authorities cannot be expected to offer protection against persecution by private individuals. Furthermore, an alien in need of protection can obtain the right of asylum and a residence permit in Sweden if:

- the person has a well-founded fear of being sentenced to death or to corporal punishment or of being subjected to torture or other inhuman or degrading treatment or punishment;
- due to an external or internal armed conflict he needs protection or on account of an environmental

disaster he cannot return to his country of origin;

- because of his or her sex or homosexuality he or she has a well-founded fear of being subjected to persecution.

These three groups may be granted asylum in addition to those who are recognized as refugees under the Geneva Convention. The Swedish asylum procedure is a purely administrative procedure and not a court procedure. There are two authorities involved in this administrative procedure. The first instance is the Swedish Immigration Board, which I represent. The next instance is the Aliens Appeal Board. After these two instances the decision by the Aliens Appeal Board is final. When there is a negative final decision by the Aliens Appeal Board, the case – it is then called a deportation case – is submitted to the Swedish police authorities, who are responsible for the deportation. The deportation procedure is incorporated in our Aliens Act. When the Immigration Board and the Aliens Appeal Board try the case, they also take into account whether deportation is feasible and whether the person runs any risk. So we have an active and not a passive deportation procedure.

Mr. Chairman: Could you be more specific about the country we are discussing this afternoon, i.e. Iran? What is your general policy on Iran? Is it possible to send people back to Iran and under what conditions?

Mr. Fransén: When it comes to the policy of Iranian asylum seekers the Swedish government authorities do not have an expressly laid-out policy. Every asylum case is based and determined on individual grounds. Every case is tested against the Swedish Aliens Act and on the grounds I just mentioned. To define a policy you have to study individual cases, groups of cases or precedents established by the Aliens Appeal Board or by the government itself if the Aliens Appeal Board has referred the case to the government. To be more explicit as regards this position I would first of all say that there is no prohibition in Sweden on expelling Iranian asylum seekers back to Iran if the authorities are of the opinion that a person has inadequate asylum reasons to stay in Sweden. Our implementation of the

evaluation of the human rights situation indicates that the situation in Iran is not acceptable, but not so bad that it requires a complete prohibition on expelling people back to Iran. For instance, if you compare the situation to the one in Iran's neighbouring country, Iraq, in respect of which the Swedish authorities and the Swedish government have imposed a prohibition, we find that this situation is not similar to the one in Iran.

As regards a policy line I would say that Iranian asylum seekers stand a good chance to be granted asylum in Sweden if they have a credible asylum story and if they participated or were involved in illegal, political or religious activities against the regime, and were exposed to persecution by the authorities on account of this background and would still run the risk of being persecuted or harassed when they go back to Iran; they need protection. Furthermore, under our Aliens Act, we are able to apply the rule of the benefit of the doubt if a case is open to doubts because of elements in the case that speak both in favour and against the asylum seeker. This means that doubtfulness of the case benefits the asylum seeker. If you study some of our precedents you will see that we have a painstaking system and that, if we cannot exclude that he or she will be at risk, the person will be allowed to stay in Sweden.

Mr. Chairman: So, in the general procedure no decision is taken about the moment the deportation will physically take place?

Mr. Fransén: This is incorporated in the Aliens Act. We have also tried whether it was possible to deport a person when the Immigration board and the Aliens Appeal Board took a negative decision.

Mrs. Sipkes (GroenLinks): Thank you for all the information you have given us. You said that there is a general rule of the benefit of the doubt in favour of the rejected asylum seekers. According to our ministry your country has sent back hundreds of Iranians during the past years. Among them were persons who belonged to religious minorities. Aren't these persons precisely the

persons who deserve the benefit of the doubt?

Mr. **Rouvoet** (RPF): You talked about asylum seekers who would stand a good chance of getting asylum in Sweden if they were involved in activities directed against the regime. International organisations often tell us that a lot of people are subject to persecution because of what they think or say, or because of who they are or what their beliefs are. They are not actively involved in activities against the regime, but they are confronted with the consequences of the lack of freedom of press, speech or religion. What is your perception of the situation in Iran with respect to these rights and of what significance are they to asylum seekers in Sweden?

Mr. **Van Oven** (PvdA): I am interested in figures: what is the percentage of rejected Iranian asylum seekers and how many of them were deported to Iran during the last two years? Did you receive any information about how they fared in Iran after they went back? Did the Swedish embassy gather any information?

Mr. **Fransén**: It is difficult to define the rule of the benefit of the doubt in general terms, because you have to look into every individual case. If you have been involved in trying asylum cases, you know that a case is neither black nor white, but grey. You come to a point where there are reasons which speak in favour of the asylum seekers and reasons which speak against them. If we reach a point during the procedure where we cannot go any further, for example as regards fact-finding or questioning, we have reached a "fifty-fifty-situation": fifty per cent in favour and fifty per cent against the refugees. In that case we practice the rule of the benefit of the doubt. So we apply the rule and the decision will be in favour of the asylum seekers. It is very difficult to answer this question in more general terms when you are discussing groups of asylum seekers. When you study the many cases of Iranian refugees you can see that we reach a point at which we apply the rule of the benefit of the doubt. Will Mr. Rouvoet, please, repeat his question about the non-active

involvement in activities against the regime?

Mr. **Rouvoet** (RPF): You spoke about those who are actively involved in activities against the regime, but there are many people who are not actively involved in these activities, but who suffer persecution on account of their religion, their homosexuality or whatever. This is about the freedom of speech, the freedom of press. Are you aware of any report on which decisions are based with respect to those freedoms.

Mr. **Fransén**: In general there is no prohibition on sending people back to Iran. Our evaluation is not that the situation in Iran is so bad that we are not able to send people back to Iran because of the said lack of freedom. If we find, in an individual case, that a person, due to certain circumstances, will be persecuted, harassed or discriminated and thus is in need of protection, we will grant him an asylum in Sweden.

Mr. **Chairman**: Can you give us some information about the number of rejections?

Mr. **Fransén**: In 1996 we had an influx of 400 asylum seekers from Iran. In the same year 10 persons, about 3%, were granted refugee status in Sweden. 36 persons, 9%, were granted de facto status. They were recognized as being in a refugee-like situation. 29 persons, 7%, were granted asylum on humanitarian grounds. So 75 persons, 19%, were granted asylum in Sweden in 1996. In 1996 198 persons were deported to Iran. But you should know that the figures overlap from year to year. Some of these persons could have come to Sweden in 1994 or 1995. It still implies that between 10% to 20% of the Iranian population in Sweden is granted asylum.

Mr. **Van Oven** (PvdA): Is your embassy able to find out any news on their arrival in Iran and their situation afterwards?

Mr. **Fransén**: In general there is no follow-up or monitoring of the returnees in individual cases. The body implementing the deportations, the police authorities, give a deportation report about the actual

case, however only regarding the Deportation Procedure Act. After the person concerned is handed over to the country of origin by the Swedish police, there is no continuous monitoring of the case. First of all, in general we don't think it is feasible. Neither do we have the resources to implement it. If the Immigration Board or the Swedish authorities however receive an alarming report or information that something has gone wrong, we will of course immediately request a study or evaluation of the deportation case from the Swedish police authority who has carried out the deportation and the Swedish embassy in Teheran. They will follow up the case and report back to us. This will only happen when there is an alarming report in an individual case.

Mr. **Chairman**: It only happens on request.

Mr. **Fransén**: And if there is alarming information on the case.

Mr. **Van de Camp** (CDA): You just mentioned that the decision of the Aliens Appeal Board also includes the sending back of an asylum seeker to Iran. Does that imply that the person in question is sent back immediately to Iran or is there a certain period before this decision is put into effect. My second question concerns the information the Swedish government is collecting on the human rights situation in Iran. Can you tell us something about this subject? This is one of the main issues in the political debate in the Netherlands. It concerns the question as to whether our government has the correct information on persons or institutions. I am asking you for some practical information.

Mr. **Fransén**: First of all, according to our Aliens Act, asylum seekers must be deported within two weeks up to one month. The police authorities which handle the case, therefore have to take immediate steps towards deportation. In the Swedish press and in the information you have, there are reports concerning cases that take more time due to different circumstances. One circumstance is that the police cannot find the asylum seekers because they have gone into hiding. Sometimes the police is not effective

enough. The police can have other priorities. In general the cause is that the person or persons in question are hiding themselves.

How do we get our information?

First of all from reports, statements and fact-findings from our Foreign Office. The Swedish Immigration Board and the Aliens Appeal Board are part of the Foreign Office. We also receive information from the Swedish embassy in the country concerned, in this case from Teheran. These reports are based on facts and evaluated by the Foreign Office, the embassy and the Swedish immigration authorities. These reports may relate to individual questions in a particular case, as well as fact-findings and country-related reports on the human rights situation and an evaluation of the situation in the country and the region. Of course the Swedish Immigration Board as well as the Aliens Appeal Board have their own immigration attachés, stationed in different regions to watch and evaluate the political and human rights situation. At this moment there are five attachés in different regions: the Middle-East region, the African region and in the Asian region. These persons mainly report and evaluate the human rights situation in the country or region concerned.

Besides, the Immigration Board and the Aliens Appeal Board do their own fact-finding travelling. The Immigration Board also receives information from the United Nations High Commissioner and from NGO's. We study the reports of Amnesty International and participate in preparing reports on various countries. We study the United States Annual Human Rights reports. We also closely cooperate with the UNHCR on individual cases and with the NGO's involved.

We also receive our information from the asylum seekers themselves, a valuable source. By studying a case, you may discover a pattern. We study several cases. They are scrutinized, evaluated and compared with the objective facts we receive from other sources. So I think that also the statements from the asylum seekers are of value and useful.

Mr. Chairman: The government provides us with reports on the situation in a country in order to decide whether or not an asylum status should be granted. In our

system those reports are also used in court. Are these reports also provided by your government?

Mr. Fransén: No.

Mr. Rijpstra (VVD): In our country a subject of discussion is the question as to whether a country is a safe country. What criteria does Sweden apply to decide whether a country is a safe country?

You said that a deportation takes place within two weeks up to one month. What do you do with refugees who don't have any documents?

Mr. Fransén: If a person is a refugee, he may of course stay in Sweden. I am obliged to refer asylum seekers without papers to the police authorities, because the police is the authority implementing the deportations. As far as I am informed by the police, the deportation takes place by Iran Air from Stockholm (Arlanda) to Teheran. The persons concerned normally have a form of identification: an Iranian passport, a birth certificate or other documents, issued by the Iranian authorities. As far as I know, with those documents the implementation of these deportations has gone well. The deported persons were accepted by the Iranian authorities at the airport. There were also successful deportations of Iranians without any documents or travel documents at all. As far as I know, there was no contact between the Swedish police authorities and the Iranian embassy before the deportation. So they were sent back to Iran without papers and as far as I know, the deportation was successful.

Then there is the question of the first asylum country: what does Sweden consider to be a safe country? First of all we adhere to the concept of first asylum. Our Aliens Act does not mention whether a country is supposed to be safe or unsafe, but we have a so-called working paper which states the countries that, according to the first asylum concept, are considered to be safe, meaning: safe from refoulement, safe from being sent back to the country of origin. Our criteria for a safe country are first of all that the country has signed the Geneva Convention on Refugees, in the second place that the country adheres to the Convention, in the

third place that the country itself has some sort of asylum procedure, so that a person who is sent back to the third country will enter an asylum procedure in that country, and in the fourth place that the country at least adheres to basic human standards in general terms.

Mr. Chairman: You told us that Iraq is not considered a safe country of origin. Are there any other countries like Iraq in the Swedish view, to which you don't send back people?

Mr. Fransén: For the moment Iraq is the only country.

Mr. Dittich (D66): I still have one question. You mentioned that in 1996 198 asylum seekers were deported back to Iran. Do people in Sweden protest against these deportations, and do they go on hunger strike to influence the decisions on these deportations.

Mr. Fransén: When I entered this Parliament building today I recognized a situation similar to the one in Sweden. We have the same things happening: there are always demonstrations going on and always people protesting against the decision of the authorities. We had demonstrations about Iranian, Somali and Iraqi asylum seekers in Sweden.

Mr. Chairman: Did these demonstrations and/or other actions lead to a reconsideration of cases?

Mr. Fransén: That is a political question.

Mr. Chairman: I was asking a factual question.

Mr. Fransén: I can answer your question as a private person, not as a civil servant. I think that to some extent these actions led to a reconsideration. Let me tell you about a big issue two years ago, a case of a Turkish family. They came to Sweden some years ago asking for asylum, claiming that they came from Iraq. They concealed their natural background. They, of course, were granted asylum, as Iraqi nationals. After three or four years it was disclosed that they came from Turkey, not from Iraq. Under our Aliens Act it is possible to revoke a permission to stay in Sweden, if the

person lied about his background or his circumstances and if this fraud had an effect on the decision. So the case was revoked by the authorities and then of course it became a big issue in Sweden. The media, the churches: everybody was against the government.

Mr. **Chairman**: What was the outcome?

Mr. **Fransén**: The outcome was that they were sent back to Turkey. They were not prosecuted or harassed in Turkey. Politically the outcome did speed up our amendments to the Aliens Act which was adopted in January 1996, in particular the incorporation of the children's convention in our Aliens Act.

Mrs. **Sipkes** (GroenLinks): Mr. Fransén, you mentioned that some people were sent back without any documents, and that there were no problems. Are you saying that they did not come back to Stockholm, or are you saying that those people did not have problems with the authorities in the country where they arrived?

Mr. **Fransén**: Both.

Mrs. **Sipkes** (GroenLinks): But do you have a monitoring system?

Mr. **Fransén**: We did not monitor the cases. To us the case was finished when the persons were handed over to the Iranian authorities. However, if anything had gone wrong in those cases, I think we would have received alarming reports, either from the relatives in Sweden or from NGO's or the UNHCR. As far as I know, we did not receive any alarming reports about these cases in Iran.

Mr. **Van Oven** (PvdA): You told us that of the 400 Iranian asylum seekers in 1996 75 obtained a permission, one way or another. So 325 did not. Of them, 198 were deported, so 127 are still in Sweden. Do you expect that, eventually, all of them will be deported, or is there some kind of procedure by which they will be accepted and get a de facto title?

Mr. **Fransén**: According to the law they must be deported, but as long as they are still in Sweden, their case

may under certain extreme circumstances be reviewed by the Aliens Appeal Board. For instance if there are new asylum claims because the situation has changed in the country or changed with respect to the asylum seekers. Secondly, the case can be reconsidered if there are new circumstances of strong individual humanitarian reasons, such as medical reasons. Then the case may be reviewed, but only on new facts, not on old facts.

Mr. **Van de Camp** (CDA): Why doesn't the Swedish government ask the Iranian embassy in Stockholm for a laissez passer?

Mr. **Fransén**: As far as I know, there is no formal contact between the police authorities and the Iranian embassy in Sweden. I don't know why there is no contact. It is our experience that a deportation can be done successfully without documents.

Mr. **Dittrich** (D66): Is there a specific reason why the Swedish authorities use Iran Air, and not the Swedish airline company? For instance in the Netherlands the deportee has to fly back by KLM, the Dutch airline. Could that be the reason that no laissez passer is needed?

Mr. **Fransén**: Maybe. I don't know. I do know that when a deportee is taken to the plane, the police informs the captain. Normally there is no police escort.

Mr. **Chairman**: Mr. Fransén, I thank you very much on behalf of my colleagues for having made the trip to Holland and also for explaining us in a very forward Smörrebröd-way fashion, how your system works. Thank you very much indeed.

Raad van Iraanse vluchtelingen en migranten in Nederland

Mr. **Chairman**: Ik verwachtte de heren Hamid-Reza Es'haqi en Tangestani van de Raad van Iraanse vluchtelingen en migranten in Nederland, die sinds 1989 actief is, maar ik zie dat er heel andere mensen achter de microfoons plaatsnemen. Dat is niet erg. Misschien willen zij zichzelf voorstellen en volgens de bekende procedure hun belangrijkste punten naar voren brengen inzake de

situatie van asielzoekers in Nederland en hun beoordeling van het ambtsbericht.

Mrs. **Nemazi**: My name is Marian Nemazi. I'm representing the International Federation of Iranian refugees' and immigrants' councils, Netherlands branch, and I have come here from the United States. We want to talk about the fact that Iran is not safe under any circumstances. Human rights' violations in Iran continue to occur on an every minute basis. Nothing has changed in Iran and nothing can change in Iran under the rule of the Islamic Republic of Iran. A lot of the sources that the Ministry of Foreign Affairs says it cites within its report, say the same thing: Iran is not safe by any standards. In the Ministry of Foreign Affairs' report there is mention of the sources that have been used but a lot of these sources have not even been quoted in the report and some of them have been mentioned only once or twice.

The basis of the report is the report on Iran by Maurice Copithorne, who is the UN special representative. However, there is no mention that even his report is inconsistent with the report of the previous UN special representative on Iran, whose consistent critique of the Iranian government caused that government to not allow him to enter Iran for several years and he was forced to resign because of that matter. In-country sources that are stated to have been used in the report are unclear and they are not credible from our point of view. Several times the Iranian press, which is controlled by the Islamic regime, has been mentioned in the report, though it was not cited initially as source. Even though we understand that the Dutch government has not invoked a safe country of origin principle regarding Iran, in effect we believe that that is exactly what this report states, because it points to the criteria of a safe country of origin, which includes democratic institutions. In the report there is talk about elections in Iran, about pluralism and about a limited dose of democracy within parliament. All of these issues are a farce and difficult to respond to in a reasonable manner. It states that human rights' violations have decreased in Iran and that there are legal safeguards without any mention of the fact that Iran is a

theocracy, which is antithetical to universal human rights standards. It is the rule of God, the rule of the supreme spiritual leader. There is no rule of law in Iran and that is the basic thing that we have to understand. 99% of the law is implemented by different groups who all have their own paramilitary troops who carry out their law as they deem it necessary, all to maintain the Islamic Republic of Iran. Whether it is the Hezbollah, the revolutionary guards or different ayatollahs, different people can interpret the law anyway they choose. There is no legal guarantee in any circumstances under which a person can be safe to believe that they will not be arrested, be discriminated or be persecuted. Even if a law is passed in the Majlis, it does not guarantee anything, it does not give any legal safeguard. The regime's own agents are not safe in Iran. Khatami, the new president, recently invited an old friend of his from France, and he was arrested at the airport. He was detained for three days and was then sent back to France. The report talks about the rule of law. We have to distinguish between what is stated as a law in principle and what is done in practice and how nothing matters if it disagrees with the rule of the Islamic Republic of Iran and of Islam. Recently a lawyer was executed because of something that he was alleged to have done 18 years ago. This is the rule of Iran; there is no rule of law in Iran. To say anything to the contrary is a misrepresentation of the truth. There is not one system within the Islamic Republic of Iran and we cannot say that such a thing exists. Another issue, another criteria for a safe country is stability. It mentions in this report that there is stability in Iran. How can there be stability when no one can be sure of when and if they will be arrested or persecuted? Therefore I think it is very safe to say that any Iranian who applies for asylum should not be returned to Iran under any circumstances. The Iranian government sees the application for asylum as a political act. All Iranian asylum seekers become refugees "sur place" just by the fact of applying for asylum. In Iranian papers the Iranians who live abroad are depicted as if they were the AIDS virus. If they don't have AIDS themselves, they are like the virus

that infects society. They are corrupt, they are prostitutes. The Ministry of Foreign Affairs' report is completely biased, it's racist and...

Mr. Chairman: Why is it racist?

Mrs. Nemazi: It is culturally relative but I'm sorry, I think I should be able to finish speaking before questions are given to me. I would appreciate getting the same respect as every other speaker.

Mr. Chairman: We will grant you that, of course.

Mrs. Nemazi: Thank you. The report is completely biased and it assists the Islamic Republic of Iran in improving its image; it does an even better job than the Islamic Republic has been able to do itself. The same situation as in Iran would be intolerable in Holland; that is a reality. No one in Holland would dream of living under a theocracy. In Holland there is a secular society where religion is kept separate from the state. There is something called the universality of human rights. No one said that human rights are only for people who live in the West; that some people who are unfortunate enough to be born in Iran cannot have basic human rights; that it is okay for their prisons to be the same as other third world prisons and that it does not matter that they are not up to Western standards. That is racism or cultural relativism. It says that people in Iran cannot have the same rights and the same dignity as anyone else living in the West. There are over a thousand people whose lives are at stake, whose security is at stake. We are not talking about a report that is just sitting on our desks. We are talking about human beings whose lives are going to change depending on what the Dutch parliament decides. It is very important that a just decision is reached, because there are human lives at stake. We are held accountable to promote and protect the universal human rights standards. Otherwise we are doing exactly what the Islamic Republic says, that because we are Iranians and because we have a different culture and an Islamic society, norms should not apply to people who live in Iran. I do not think anyone here could really agree with that. I do not

think that any Dutch child at the age of nine would agree to be married off. I do not think that anyone in this society would agree that women who have a free sexual relationship should be stoned, as has happened to a specific Iranian woman two months ago. The last thing I want to say is that whatever happens, whoever does not make a stand against this report, against deporting Iranians back to Iran will be held accountable by history, whether they helped the Islamic Republic of Iran to persecute its people or whether they stood up for basic universal human rights. Thank you.

Mr. Chairman: Can you explain to us why Iranian asylum seekers throw away their papers and are not willing to tell about the way in which they arrive in Holland, Germany or other countries, may be even the US? It is not only their passports but also their airline tickets, luggage tags etc.

Mrs. Nemazi: I think this is an issue that affects many different types of asylum seekers. I think that this question doesn't apply to the Ministry of Foreign Affairs' report. Why asylum seekers do the things that they do in general is very clearly laid out in the UNHCR's handbook regarding refugee cases. Asylum seekers have fear, they fled persecution, they don't necessarily trust authorities. That's all very clearly laid out in the handbook.

Mrs. Sipkes (GroenLinks): It may be clearly laid out in the handbook, but the question remains: why do all asylum seekers from Iran rid themselves of their documents? You say that Iran is not a safe country. And you accuse the Dutch government of racism. I think there is a difference between racism and cultural relativism. Could you be more explicit, because by accusing the Dutch government of racism, you accuse all the governments of the European countries. Is that correct? Could you give us some clear examples of things that happen to rejected asylum seekers upon their return to Iran?

Mrs. Nemazi: Regarding racism and the cultural relativism, I think that is very clearly set out in this document. I have read documents for many, many years and I worked with various international human rights

organisations. I was very surprised to read this document. It is so blatant that it was very difficult for me. I have written a response to hand to you and I have a thousand pages of documents, but I'm not sure I want to give it to you. I am not sure if anything is going to change as a result of this hearing. It seems to be policy to deport Iranians. The Swedish and the German governments say the same thing. The reason I have called it racism and culturally related is that it is basically the same thing. All governments have agreed that there are certain universal human rights standards, such as the right to be able to dress the way you want, the right to be able to say what you want, the right to choose your own religion, the right to have your own political opinion, the right not to be tortured, the right not to be executed, the right to listen to what music you want to hear, the right to have sex with anyone you want. Those rights do not exist in Iran, but they do form an universal standard. When a government, such as yours, which I always assumed to be one of the more progressive governments in the world, when your government says something like this, it makes me very ...

Mr. Chairman: Maybe you can help us by telling us what exactly you mean.

Mrs. Nemazi: I shall go through the report. One example is the section on prisons. As almost everywhere in the third world, facilities in Iranian prisons do not meet Western standards. The report explains how great Iranian prisons are, but when Copithorne went there, he spoke only to the prisoners who the Islamic Republic allowed him to speak to. These are his words and that is what has been reflected as the situation in prisons in Iran. Also there is a section on the way political opponents are sometimes being accused of criminal activities as a way of persecuting them. The report adds that, though this may be the case, this doesn't deny the fact that may be these political members are indeed involved in drugs smuggling. The section on the democratic processes in Iran mentions something about the fact that Iran doesn't have the same types of political parties as in the West. But there are

three schools of thought in the Iranian regime. There is no mention that those three schools are all reactionary, all Islamic; they are there to maintain the Islamic Republic of Iran. Why should only the West have political parties that are free to say and do as they please? In another section it says that, if people hand out flyers of a legally banned organisation, they might get fined. Well, in reality much more happens to them. But even so, it should be unacceptable for a government of a country like yours, where people can hand out a pamphlet, without getting a fine.

These are just some examples. I looked at it in detail. I will hand out my response afterwards.

Mr. Van de Camp (CDA): I understand your rather emotional reaction as regards the Teheran regime, but today we are talking about individual asylum seekers and all the problems involved. I think it is, at least for my political party, impossible to reform the political system in Teheran and to help 68 million people. Our primary task is to solve the question as to what to do about the asylum seekers in the Netherlands and in Western Europe. You mentioned already the reactions of the governments of Sweden and Germany. You know the discussions going on in the Netherlands. What can you tell us about the people who returned to Iran? Can you give us examples of the problems they meet in Iran and maybe some figures instead of a general political analysis.

Mrs. Nemazi: Regarding asylum seekers, I understand that the refugee definition provides for an individual case-by-case basis. But again, because of the situation in Iran and because applying for asylum is seen as a political act, there should be a ban on deportations to Iran. There was such a ban in the Netherlands until 1995, which was a very progressive move on the part of your government. Nothing has changed in Iran since 1995 to deem that such a ban should no longer exist. You said you cannot change the Islamic Republic of Iran. Well, nobody is asking you to do so. The Islamic Republic of Iran will be overthrown eventually, as all unjust systems are, by the people of Iran

themselves. What we are asking you is that you don't assist the Islamic Republic in its persecution. Don't write a report that supports the Islamic Republic and excuses its actions and negates 18 years of terror and cruelty. That's what we are asking you.

Mrs. Sipkes (GroenLinks): I have the same question as Mr. Van de Camp. Can you give us concrete examples of what happened to people who returned or were sent back?

Mrs. Nemazi: I'm sorry I forgot about that. As you know there is a lot of censorship and a lot of repression in Iran. Despite all of this censorship and repression we do get news of activities going on. For example recently we got news of the oil workers who went on strike this year and how they were attacked and several of their leaders were killed. We heard about a hunger strike in prison. Though it is very difficult to get news out of Iran, we heard about people being stoned without knowing how many. When an asylum seeker goes back to Iran or is sent back to Iran forcibly, there is no way of knowing exactly what happens to each and everyone of them. That's a reality. Furthermore, that nothing happens to them within one year, two years or three years doesn't mean that nothing will happen to them in the future. For example the lawyer I mentioned was executed for something he was accused of eighteen years ago. However, we do have examples, live cases, of people who were deported primarily from Turkey, because the Turkish government and the Iranian government have very close relations and there have been many deportations from Turkey, even when the person had been accepted by the United Nations High Commissioner for Refugees. We have cases of people who have managed to escape and return to Turkey after two, three, four years. They bring stories of persecution, of torture, of imprisonment, and their torture and imprisonment have been corroborated by medical personnel who work with the UNHCR in ascertaining refugee cases in Turkey. I have facts to this information and there are examples in recent reports of Amnesty International. They recently did a report on the situation of

Iranian refugees in Turkey. There is a report from the US Committee for Refugees, again which mentions specific cases of people who have faced persecution when they were deported to Iran. That was sent to you and the complete information is in this document. There are also reports, for example from Amnesty International, of people who returned and have been executed. The Dutch embassy is in Iran and it cannot follow the cases of people. So it's impossible to know what happens to each and everyone but there is enough evidence that people who are forcibly returned do face persecution. That is enough to place a ban on deportations to Iran.

Mr. Chairman: Have you any specific information about cases of people who were forcibly returned from the Netherlands? Can you explain why people who have received a refugee or asylum status in a Western country voluntarily go back to Iran from time to time, for instance to organize their financial situation? This is in contradiction with your statement that no one who has asked for asylum can go back?

Mrs. Nemazi: You asked whether there are any examples of people being forcibly returned from Holland who have faced persecution and problems. It's been stated today earlier on by different speakers that this has happened and that there are some contradictions in the report of the Ministry of Foreign Affairs. This report itself states that there has been a problem. At first it says nobody has a problem and then it talks about a particular case of someone who actually did have a problem. It is written in such language that it is difficult to even find out what actually happened. I have also heard in the Dutch media that there have been reports of people who have faced problems when they returned to Iran. But the question is not where the person was deported from. The question is what happens to people in Iran when they arrive in Iran irrespective of where they come from. It doesn't matter whether they were deported from Holland or from Turkey. What happens to them is the same. Regarding people who have returned voluntarily, ask them. You cannot base an asylum policy on a small group of people who decide to

return. That is not the issue. The issue is that people have a right to asylum and that Iran is not safe by any standards.

Mr. Chairman: Do you have anything to add to finish your testimony?

Mrs. Nemazi: No.

Mr. Chairman: Thank you very much.

Vereniging van Iraanse vluchtelingen in Nederland

De voorzitter: U bent een van de Iraanse vluchtelingenzelforganisaties, die zich inzet voor de belangen van Iraanse vluchtelingen en asielzoekers, en wilt een constructieve bijdrage leveren aan deze hoorzitting, waarvoor ik u graag de gelegenheid geef. Als ik mij niet vergis, bent u de heer Naseri, mevrouw Ghassemi, de heer Hosseinzadeh en de heer Akbari. Kunt u kort uitleggen wat uw vereniging doet en hierbij aangeven wat u te berde wilt brengen over de zaak waarover wij vandaag spreken?

De heer Hosseinzadeh: Ik voer namens de Vereniging van Iraanse vluchtelingen in Nederland het woord. U hebt al iets gezegd over de achtergrond en de doelstelling van de vereniging. Wij zijn inderdaad een zelforganisatie, die de belangen van de Iraanse vluchtelingen in Nederland behartigt. Over het onderwerp van vandaag heb ik het volgende te melden.

Dames en heren, ik dank de vaste commissies voor Justitie en voor Buitenlandse Zaken voor het beleggen van deze hoorzitting en uiteraard voor het uitnodigen van onze vereniging. Om herhaling te vermijden zal ik niet ingaan op de details van het ambtsbericht. Hiervoor verwijs ik u naar het commentaar van het Platform van Iraanse vluchtelingenorganisaties in Nederland, dat eerder aan u is toegestuurd. In de ambtsberichten van 1 mei 1996 en 5 juni 1997, die in dezelfde kabinetsperiode met hetzelfde asielbeleid zijn opgemaakt en zelfs door dezelfde ambtenaar zijn ondertekend, kan men interessante verschillen en tegenstrijdigheden constateren. Ik zal hieromtrent een paar voorbeelden geven. In het ambtsbericht van 1 mei 1996 staat

op pagina 2 onder Politieke activiteiten, dat er geen sprake is van een georganiseerde oppositie tegen het politieke bestel. Ontplooiing van activiteiten, zoals het verspreiden van pamfletten, en de deelname aan politieke bijeenkomsten zouden kunnen leiden tot arrestatie, maar in de praktijk wordt volgens het bericht zelden tegen dergelijke activiteiten opgetreden. In het ambtsbericht van 6 juli 1997 is men voorzichtiger geweest. Er is een onderscheid gemaakt tussen de Mujaheddin en andere oppositiepartijen. Die zijn apart vermeld.

Het is van belang erop te wijzen, dat in het ambtsbericht van 1997 wordt vermeld, dat politieke activiteiten, waaronder het verspreiden van pamfletten en het deelnemen aan niet-toegestane bijeenkomsten van illegale oppositiepartijen, zoals Tudeh Party, Delafshe Kawiani en de Koerdische democratische partij van Iran, niet tot repressie aanleiding geven. Er is niet veel uitleg nodig om te kunnen constateren, dat het een niet met het ander rijmt. Volgens het ene ambtsbericht is er in Iran geen georganiseerde oppositie, maar in het andere ambtsbericht meldt dezelfde bron, dat deelnemen aan activiteiten van genoemde organisaties niet tot repressie kan leiden. Dames en heren, de Koerdische Democratische Partij van Iran is de organisatie wiens leiders in 1992 in het Mikonnos restaurant in Berlijn bij een aanslag om het leven zijn gebracht. Is dat geen repressie? Voor deze aanslag zijn de autoriteiten van Iran door de Duitse rechtbank verantwoordelijk gesteld. In het ambtsbericht wordt uitgebreid ingegaan op het rechtssysteem van Iran en er wordt opgemerkt, dat het strafrecht op de islamitische wetgeving, genaamd Sha'aria, is gebaseerd. Voor meer inzicht in de Sha'aria, zal ik een paar artikelen van deze wetgeving voorlezen. In artikel 99 wordt gezegd: In de volgende gevallen wordt ontucht met de dood bestraft: geslachtsverkeer met bloedverwanten waarmee geslachtsverkeer verboden is; geslachtsverkeer met stiefmoeder, de echtgenote van de vader; geslachtsverkeer van een niet-moslim met een vrouwelijke moslim, in dit geval wordt de niet-moslim ter dood veroordeeld. Dus het is oppassen geblazen met het versieren van moslimvrouwen.

In artikel 114 staat: Bij steniging van een gehuwde persoon die op grond van eigen bekentenis wegens ontucht is veroordeeld, werpt de islamitische rechter de eerste steen en de anderen volgen. In het ambtsbericht wordt beweerd dat voor zoets vier getuigen nodig zijn. In een ander artikel staat, dat de ontucht van een volwassen man of een volwassen vrouw die gehuwd zijn eerst met geseling en aansluitend met steniging wordt gestraft. In het ambtsbericht staat, dat geen gevallen van steniging bekend zijn. Op 29 januari 1996 en op 8 juni 1996 en zelfs op 10 juni 1997, dus een paar maanden geleden, zijn gevallen van steniging in de pers en in de officiële media van Iran gemeld. De straf voor het drinken van roesverwekkende drank bestaat zowel voor een man als een vrouw uit 80 zweepslagen. Zowel het actieve als het passieve homoseksuele verkeer wordt hard gestraft. Op homoseksueel geslachtsverkeer staat de doodstraf. Het bepalen van de wijze van strafvoltrekking valt onder de competentie van de islamitische rechters. Ik zal de commissie een exemplaar van een in het Nederlands vertaalde strafwetgeving laten overhandigen.

Dames en heren, de schrijver van de ambtsberichten die van bovengenoemde wetgeving op de hoogte is, meldt bij de conclusies: desondanks is Iran geen rechtsstaat naar westerse maatstaven. Ik weet niet wat mijn conclusie moet zijn. Wil hij hiermee suggereren, dat er twee soorten rechten voor de mens bestaan, namelijk een type mensenrechten voor de westerse mensen en een ander type voor de mensen in Iran en in andere derdewereldlanden?

In het ambtsbericht van 1996 wordt geconcludeerd, dat de mensenrechtensituatie in Iran is verbeterd vergeleken met de situatie in de beginjaren van de islamitische revolutie. Een jaar later wordt in het ambtsbericht geconcludeerd, dat de situatie in Iran zich ten opzichte van de beginjaren van de islamitische revolutie heeft gestabiliseerd. Over de situatie van de mensenrechten wordt gezweven.

Dames en heren! Geachte leden van de commissie! Met het oog op het bovengenoemde alsmede in aanmerking nemende wat de andere organisaties en uitgenodigden hierover hebben gezegd, willen wij

melden, dat onze vereniging het niet eens is met het beeld dat dit ambtsbericht van de situatie in Iran schetst en dat wij de objectiviteit van dit bericht ernstig in twijfel trekken. Wij stellen voor, dat een onafhankelijke commissie in het leven wordt geroepen om een onderzoek naar de werkelijke situatie in Iran te verrichten en om de oppositie in Iran en die in het buitenland erbij te betrekken. Hangende dit onderzoek stellen wij voor, het verwijderen van uitgeprocedeerde asielzoekers die op basis van de genoemde ambtsberichten zijn afgewezen, uit te stellen of te staken en op grond van het onafhankelijke onderzoek de afgewezen Iraanse asielzoekers een nieuwe kans te geven. Twee collega's van mij zullen hierop ingaan.

De voorzitter: U moet weten wat u belangrijk vindt: of onze vragen beantwoorden of doorgaan met uw statement.

De heer Hosseinzadeh: Ik geef het woord aan mijn collega.

De voorzitter: Oké, mevrouw Ghassemi, ga uw gang.

Mevrouw Ghassemi: Voorzitter! Ik wil kort iets zeggen in verband met onjuiste informatie in het ambtsbericht over de positie van de vrouwen.

Allereerst wijs ik erop, dat in het ambtsbericht staat, dat er nu in het kabinet van Iran een vrouwelijke minister zit. Dat is geheel onjuist. Er zit geen vrouwelijke minister in het kabinet. Het kabinet heeft een vrouwelijk adviseur. Men spreekt van: presidentsadviseur in vrouwelijke zaken. Een dergelijk functie zou een belediging zijn voor de mannen in Iran. Het is dus onjuist te zeggen, dat er een vrouwelijke minister is. Verder wordt gezegd dat er een vrouwelijke burgemeester is. In Iran is er echter geen vrouwelijke burgemeester. Teheran heeft twintig delen. In een van die delen heeft een vrouw een positie, maar omdat zij een vrouw is, krijgt zij een mannelijke assistent om de "problemen" die te maken hebben met allerlei onregelmatigheden die niet passen bij de breekbare geest en lichamelijke capaciteit van de vrouw op te lossen.

Voorts wordt gesproken over de vrouwelijke vertegenwoordigers in

het parlement. Mevrouw Karami heeft uitgebreid uitgelegd hoe dit zit. Die vrouwen zijn allen vrouwen of dochters van een mullah. Er staat vervolgens, dat naar schatting 342 vrouwen een hoge functie hebben en dat 300 vrouwen een rechterlijke positie hebben. Echter, vrouwen mogen niet rechter worden. De bedoelde vrouwen zijn allemaal onderzoeksrechter. Volgens de Sha'aria mogen vrouwen niet rechter worden. Haar hersens zijn daar namelijk niet geschikt voor. Het kabinet heeft ongeveer twintig ministers. Hoe kan de schrijver van het ambtsbericht nagaan of die 300 hoge posities in de praktijk bestaan?

De heer Nasser: Voor de pauze is gevraagd naar de religieuze apartheid in Iran. In het ambtsbericht wordt ook ingegaan op religieuze vrijheid. Er is in Iran zeker sprake van religieuze apartheid. Zelfs wettelijk erkende religieuze minderheden zijn volgens de mullahs onrein. Het hebben van eigen afgevaardigden in het parlement moet dus niet beschouwd worden als een positief recht. Zij mogen alleen hun eigen vertegenwoordiger kiezen. Zij hebben aparte scholen, hun winkels moeten voor moslims herkenbaar zijn etc.

De heer Akbari: Ik wil alleen aandacht vragen voor een verschil tussen twee ambtsberichten. De heer Siblesz blijft niet trouw aan zijn eigen ambtsbericht. Hij heeft in het bericht van 1 mei 1996 de conclusie getrokken dat de mensenrechtensituatie in Iran verbeterd is. In het tweede ambtsbericht schrijft hij echter dat de pragmatische opstelling van de Iraanse overheid niet betekent dat de mensenrechtensituatie verbeterd is. Wij vragen ons ernstig af of de mensenrechtensituatie in Iran veranderd is ten opzichte van het vorig jaar. Wellicht is de mening van de heer Siblesz veranderd onder druk van de publieke opinie en van de politiek.

De heer Dittrich (D66): De heer Siblesz heeft ons verteld dat mensen met een status of met een Nederlands paspoort soms naar Iran teruggaan om financiële zaken af te handelen. Zij achten het verblijf daar dan kennelijk niet onveilig. Beschikt u over harde feiten ten aanzien hiervan?

U heeft de problemen uitgebreid en op sommige punten ook overtuigend uiteengezet. Is het echter niet mogelijk dat vluchtelingen uit Iran primair om economische motieven in Nederland asiel vragen? Mag zo'n persoon in uw optiek dan niet teruggestuurd worden?

De heer **Rijpstra** (VVD): Hoe beoordeelt u de asielprocedure in Nederland? Ik proef uit uw woorden dat elke asielzoeker in Nederland ook maar asiel moet krijgen. Heb ik dat goed beluisterd?

De heer **Nasseri**: Er zijn allerlei redenen voor mensen om terug te gaan naar Iran. Niet iedereen heeft een vluchtelingenstatus. Velen zijn in het kader van gezinshereniging in Nederland. Zij hebben geen politieke problemen en kunnen dus terug naar Iran. Er zijn ook mensen die bijvoorbeeld 14 of 15 jaar geleden actief zijn geweest maar dat inmiddels niet meer zijn. Zij hebben eigenlijk afgerekend met hun verleden. Daarnaast komt het voor dat mensen een dubbele nationaliteit hebben.

De Iraanse overheid is ontzettend voorzichtig, juist vanwege de aandacht die er hiervoor is. Er vindt een soort indirecte monitoring plaats. De familieleden en vrienden van betrokkenen zijn nog in Nederland. Wij gaan ervan uit dat de Iraanse overheid, gelet op de ontwikkelingen in het asielbeleid van diverse Europese landen, terughoudend is. Het is heel goed mogelijk dat, als straks heel veel Iraniërs teruggaan, zij een groot risico lopen. Dit betekent in ieder geval niet dat Iran veilig is. Er gaan nu enkele honderden Iraniërs terug, maar er zijn er vele tienduizenden die er zelfs niet van kunnen dromen om terug te gaan.

Wij zijn overigens niet van mening dat iedereen die in Nederland asiel aanvraagt een positieve beslissing moet krijgen, maar zolang wij er niet zeker van zijn dat iedereen die een aanvraag indient een juiste en eerlijke beoordeling krijgt, moet er zeer voorzichtig opgetreden worden. Ik neem mijzelf als voorbeeld. Ik ben in 1984 in Nederland gekomen. Toen ik op Schiphol arriveerde, waren er ook veel mensen die direct teruggestuurd werden. Ik weet niet wat er van hen is geworden. Zolang de asielprocedure niet met voldoende zekerheden is omgeven – ik wijs op

de ambtsberichten – moet men er ontzettend voorzichtig mee zijn om asielzoekers terug te sturen.

De heer **Akbari**: Er is veel gesproken over monitoring in verband met de veiligheid van teruggestuurde Iraanse asielzoekers. In het ambtsbericht van de heer Siblesz komt de monitoring neer op het vaststellen van de aankomst op de luchthaven van Iran. Verder wordt in de meeste gevallen volstaan met een bezoek drie dagen na aankomst. Ik wijs erop dat er mensen zijn die acht jaar geleden uit de gevangenis zijn ontslagen maar die nog steeds wekelijks een verklaring bij de politie moeten afleggen inzake hun bezigheden van de afgelopen tijd. Hoe kan een monitoring na drie dagen een beeld geven van hetgeen er na verloop van tijd zal gebeuren? Wat gebeurt er na een maand of drie met deze mensen? Op welke wijze kan de monitoring daarop gericht worden?

De heer **Van Oven** (PvdA): De heer Siblesz en de staatssecretaris hebben aangegeven dat er maar beperkte mogelijkheden zijn tot monitoring. Wellicht is uw vereniging in staat om zelfstandig of via contacten een bijdrage aan de monitoring te leveren. Sedert 1 mei 1996 zijn er enkele tientallen Iraniërs gedwongen naar Iran uitgezet. Heeft uw vereniging specifieke ervaringen opgedaan met betrokkenen? Heeft u, wanneer daar aanleiding toe was, hiervan ook melding gemaakt bij Justitie of Buitenlandse Zaken?

De heer **Akbari**: Wij zijn lid van het platform van Iraanse vluchtelingenorganisaties in Nederland. Inmiddels heeft dit platform al een commentaar terzake aan de commissie ter beschikking gesteld. Op de pagina's 19 en 20 zijn vijf gevallen beschreven van vrijwillige terugkeer naar Iran. Zij zijn vermoord of zij hebben in de gevangenis gezeten. Vanmorgen heeft INLIA gemeld dat vier mensen die door Nederland zijn teruggestuurd naar Iran in de gevangenis terecht zijn gekomen. Onze vereniging heeft niet zoveel contacten. Het is bekend dat in Iran mensen voor hun leven vrezden. Als iemand onder druk gezet wordt, kan hij niet openlijk spreken. De monitoring is dan ook zeer moeilijk. Een en ander dient te geschieden in samenwerking met de georgani-

seerde Iraanse oppositie in ballingschap. Er is een soort netwerk door deze organisaties opgebouwd. Vertegenwoordigers hiervan hebben zeer veel contact met het vaderland. Zij kunnen helpen bij de monitoring van de teruggekeerde Iraanse asielzoeker.

De heer **Van Oven** (PvdA): Die gevallen kent u dus via INLIA. Zij waren niet direct aan uw vereniging bekend.

De heer **Akbari**: De vijf gevallen die in het commentaar van het platform zijn genoemd, zijn niet allen afkomstig uit Nederland. Onze vereniging bestaat uit mensen die al lang in Nederland zijn. Veel contacten met Iran zijn al verloren gegaan. Ik ben al hier al bijna 13 jaar. Ik ben daardoor niet meer goed in staat om in Iran informatie in te winnen.

De heer **Rouvoet** (RPF): Het is mij vandaag en ook in de schriftelijk verstrekte informatie opgevallen dat in nogal wat gevallen zeer expliciete opmerkingen in het ambtsbericht weerlegd kunnen worden aan de hand van de strafwetbepalingen. Wij hebben dit gezien bij het overtreden van de kledingvoorschriften, het bezit van alcoholische dranken en van een satellietschotel, waarop veel zwaardere straffen zouden staan dan ons wordt gemeld. Wij hebben dit ook gezien ten aanzien van het wel of niet opleggen van de doodstraf bij geloofsafval en ten slotte nog bij de vier getuigen bij overspel of homoseksualiteit. Wij krijgen ook weer berichten dat de inschatting van een rechter vaak al voldoende is. Is er een verklaring voor dat het zo expliciet anders in het ambtsbericht is opgenomen? Had naar uw oordeel de Nederlandse ambassade beter kunnen weten? Of heeft het te maken met de ingewikkeldheid van de Sjarie'a of anderszins? Kunt u een begin van een verklaring daarvoor geven?

U bent de eerste die reageert op het vanmorgen door mij gebruikte begrip "religious apartheid". Kunt u daarover meer informatie geven? Wij treffen het niet in het ambtsbericht aan, terwijl ik een boek bezit waarin aangegeven wordt waarom tot die term is gekomen. Als ik het goed begrijp mogen niet-moslims moslims niet groeten – salueren in militaire zin – dus zij krijgen geen hoge

functies. Hetzelfde speelt in restaurants en winkels, omdat de niet-moslim geen voedsel mag aanraken wat door een moslim wordt gegeten. Van die uitingen van religious apartheid hoor ik graag een aantal voorbeelden. Wellicht kunnen die achteraf worden gegeven. Wordt dit door de Iraanse autoriteiten gelijkgesteld aan contrarevolutio- nair, dus is niet-moslim zijn min of meer hetzelfde?

De heer **Nasseri**: Wij vragen ons ook wel eens af hoe de ambassade aan dit soort gegevens komt. Is dat van horen zeggen of zegt men dat geen nieuws goed nieuws is? Men gaat er ten aanzien van de politieke partijen van uit dat er geen politieke activiteiten zijn. Wij zien echter dat er veel aanhangers van illegale politieke organisaties ook in Nederland asiel aanvragen. Het gaat dan om niet zichtbare activiteiten. Wij moeten een en ander niet vergelijken met de politieke activiteiten in Nederland. Er zijn geen demonstraties, maar er zijn wel ondergrondse politieke activiteiten. Zo lang er onvrede is, is er ook tegenstand. Het rechtssys- teem betreft een ontzettend ingewikkelde materie, zeker voor de ambassade. Wat de onreinheid van niet-moslims betreft, is bijvoorbeeld ontucht van een moslimman met een niet-moslimvrouw toegestaan. Het wordt ook toegejuicht, want het is een moslim met een niet-moslim. Maar andersom wordt de niet- moslim gestenigd of ter dood veroordeeld. De situatie in Iran kan min of meer vergeleken worden met de inquisitie in het verleden in Europa. Wij zullen proberen om gegevens over onreinheid van niet-moslims later toe te sturen. Volgens de Iraanse wetgeving kan een niet-moslim, zelfs de erkende religieuze minderheden zoals christenen, joden, geen andere moslimvertegenwoordigers kiezen. Zij mogen alleen hun eigen vertegenwoordigers kiezen. Ook kinderen mogen alleen in hun eigen school studeren. Geen enkel moslimkind gaat naar een christelijke school. Het wordt officieel niet door de Iraanse overheid gezegd, maar praktisch is er absoluut apartheid. Men zegt dat er met de erkende religieuze minderheden niets mis is, maar er is bijvoorbeeld geen enkele mullah bereid om een kop thee bij een niet-moslim te drinken.

De heer **Rouvoet** (RPF): Is het absoluut uitgesloten dat leden van de erkende godsdiensten ooit in overheidsdienst komen?

De heer **Nasseri**: Officieel is het niet uitgesloten, maar in de praktijk kunnen zij veel functies niet bekleden, bijvoorbeeld rechter. Je moet daarvoor absoluut een islamitische geleerde zijn. Een ander voorbeeld is het onderwijs, waar men alleen op de eigen school les geeft.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Collega Van Oven heeft gevraagd naar de rol van uw organisatie bij terugkeer in verband met eventuele monitoring. U antwoordde daarop dat het beste is, dit te doen met de oppositiepartijen, zoals zij buiten Iran functioneren. Dat lijkt mij niet zo logisch. Monitoring kan toch het beste met mensen in Iran gebeuren? Zo'n systeem moet toch niet met de oppositiepartijen buiten Iran worden opgezet?

De heer **Akbari**: De oppositiepartijen hebben eigen netwerken. Leden daarvan hebben kennissen en familie. Wij zijn niet zo'n grote organisatie, vergeleken met de oppositiepartijen die in andere landen actief zijn. Wij zijn in Nederland georganiseerd, maar er zijn ook politieke partijen in Europa en in Amerika actief. Zij hebben een actief netwerk met Iran. Ik bedoel niet dat wij niet willen meedoen. Dat willen wij zeker, maar onze mogelijk- heden zijn beperkt.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Bij monitoring denk je in het algemeen aan wat onafhankelijker instanties en niet aan groeperingen die in de ogen van het regime per definitie verdacht zijn.

De heer **Dittrich** (D66): Uw eerste voorstel was om een onafhankelijke onderzoekscommissie in te stellen die onder andere in Iran de echte feiten boven water zou halen. Denkt u dat zo'n onafhankelijke onderzoeks- commissie meer kans heeft om met oppositionele groepen en dergelijke te spreken dan bijvoorbeeld medewerkers van Europese ambassades?

De **voorzitter**: Is het überhaupt denkbaar dat zo'n onafhankelijke commissie zou werken?

De heer **Akbari**: Wij denken in eerste instantie van wel. Ambts- berichten van het ministerie van Buitenlandse Zaken worden eenzijdig opgesteld. Het ministerie heeft nooit enig contact gehad met de vluchtelingenorganisaties in Nederland. Men heeft nooit met ons contact opgenomen. De Iraanse vluchtelingenorganisaties zijn ook een bron.

Ik denk dat zo'n commissie in de praktijk mogelijk is. Ik heb al gezegd dat de informatie eenzijdig is verzameld. Soms lijkt het alsof de ambassade niet wilde luisteren naar geluiden uit Iran. Als de ambassade bijvoorbeeld naar de officiële krant had gekeken, had men kunnen zien dat er mensen zijn die gestenigd worden, in de gevangenis zitten en dat er executies plaatsvinden. Dat wordt in de officiële media vermeld. Het ministerie van Buitenlandse Zaken ziet dat niet. Wij denken dan ook dat dit onderzoek door een andere organisatie moet gebeuren, in overleg met de oppositie. Er staat bijvoorbeeld dat 320 vrouwen een hoge functie bekleden. Wat is de informatiebron daarvan? Mijn collega, mevrouw Ghassemi, heeft gezegd dat er zelfs wordt gezegd dat er een vrouw minister is. Dat klopt niet. Als zulke feitelijke gegevens niet kloppen, vraag ik mij af hoe er zo'n harde conclusie getrokken kan worden dat er een verbetering in de mensenrechtensituatie in Iran heeft plaatsgevonden.

De **voorzitter**: Ik dank u hartelijk voor uw aanwezigheid en voor uw informatie.

Nationale Raad voor Verzet van Iran

Mr. **Chairman**: Velen van ons hebben in verschillende hoedanighe- den contact met u gehad, als oppositionele groepering die het regime in Iran bevecht. Ik vraag u om niet te zeer in te gaan op de algemene positie van Iran, maar vooral op het ambtsbericht over Iran en de positie van Iraanse asiel- zoekers. Wat doet de Raad voor Verzet specifiek voor asielzoekers? In English: I ask you to focus on the items that are the subject of discussion this afternoon and not to give a general statement about the aims of the national resistance council, because most of us are already sufficiently informed. So

please tell us about your activities and policies in the context of the Dutch report on the situation in Iran and on the situation of refugees and asylum seekers. But I shall first give you the opportunity to introduce yourself.

Mr. Hossein: Mrs. Pour Tabbakh is the Netherlands representative of the National Council of Resistance of Iran. Dr. Hashemi is a prominent lawyer and specialist on international affairs. Mrs. Pour Tabbakh will present her speech in Persian and I shall translate.

Mrs. Pour Tabbakh: Mr. Chairman, ladies and gentlemen! First I would like to thank you for this opportunity to speak about the rights and the plight of my compatriots, who have escaped the land which has been turned into an inferno by Khomeini and his followers. At least 100,000 people have been executed under the Mullahs' rule and an even larger number have been subjected to medieval torture.

Unfortunately, the decisions made in the Netherlands on the fate of Iranian asylum seekers are based not on the realities of today's Iran, but on the report presented by the Dutch Foreign Ministry, which is in fact the report by the representative mission of the Netherlands in Teheran. Contrary to the claim made in the report of the Foreign Ministry that the number of human rights violations has considerably decreased since the consolidation of the regime, the situation has actually deteriorated continuously.

According to the report of the United Nations Human Rights Commission's Special Representative on Iran, which is also cited in the Foreign Ministry's report, at least 50 persons were executed in 1995. According to Amnesty International's annual report at least 110 people were executed, some in public, more than twice as many as reported in 1995. The regime's newspapers reported 150 persons executed in public in 1996. I would like to draw your attention to the fact that in just two months after Khatami became president, in August and September, some 50 persons were publicly hanged. Their names and particulars are available.

On the issue of stoning: it is written in the report that in the light of the fact that four witnesses are needed

to prove the crime, they have not observed any cases of stoning. In recent years, this inhuman punishment has been carried out continuously. One of the latest appalling cases of stoning took place on August 12, when a 20 year old woman was stoned in Boukan. The unfortunate woman began to breath again and the officials sent her back for trial and another round of stoning. This shocking report was covered by many of the international news agencies.

On the issue of amputation of hands and fingers: it is written in the report that 27 conditions must be met before this punishment can be carried out. The report is trying to suggest that amputation is not a common punishment, but Tehran's rulers have never needed to observe the 27 conditions. This kind of punishment has been common practice. On September 2 and 17, 1997, the hands of three persons were cut off in Tehran.

The Foreign Ministry's report mentions torture in just two lines, without further explanations. This is why Amnesty International writes in its 1996 annual report that the methods of torture or ill-treatment of prisoners and detainees includes "beatings, burning, prolonged enforced standing-up, detention in confined spaces, suspension, sometimes from a rotating ceiling fan, exposure to severe cold, shackling the arms in a painful position and prolonged sleep deprivation".

Due to lack of time I will not get into other medieval punishments nor into the situation of the religious minorities. The written text has been distributed for your reference.

On the issue of the right of citizen's freedom of expression the report also suffices to say that life in Iran must be adjusted to Islamic patterns and rules. The International Congress of the Pen Club issued a resolution this past August demanding investigation by impartial missions into the case of the attempt on the lives of 16 Iranian writers who were travelling by bus to Armenia. It also demanded investigation into the case of other writers who have died in suspicious circumstances. The above mentioned do not include writers, such as Faraj Sarkouhi, whose case made headlines in the world press. On the issue of discrimination against women, the report seems to

be speaking about the behaviour of a democratic country in Europe.

Please, let's hear about the plight of Iranian women from a female member of parliament which was published in the press on September 25, this year. This deputy says: "Iranian women are really oppressed, as a wife, as a mother, as a daughter, in the society as a worker. She is under pressure and has no one to seek help from."

It is not without reason that the statistics on women who commit suicide in Iran has had an unprecedented rise during the years of the Mullahs' rule. The medieval treatment and punishment of women, such as stoning, compulsory veiling and continuous harassment in the streets and in other places, deprivation from the right to divorce or the custody of children and many other cases which are part of the regime's laws.

In the short period since Khatami became president, 12 Iranian dissidents have been assassinated by the Iranian regime's agents outside Iran. Two base camps of the Iranian Resistance were bombarded by nine of the regimes's fighter Bombers on September 29. This is why in 1996, the regime set a new record by murdering 30 dissidents, a 300% rise compared to the previous year. The last word is that the Dutch Department of Internal Security wrote in its annual report that Iranian asylum seekers are not safe from the intelligence agents of the Iranian regime, even in the Netherlands. So, how can we expect the regime to leave defenceless civilians unharmed in the territory which is under its own jurisdiction?

On August 12 and 13, extensive clashes and demonstrations took place in the small town of Nayriz in Fars Province in Southern Iran. People clashed with the Guards, the suppressive forces, which led to the death of a large group of people and the wounding and arrest of hundreds of others. The reason for their protest was the government's intention to change the provincial division of Nayriz. The demands of the residents of Nayriz were not met and 3,000 armed guards were dispatched to the scene. A 4 year old boy was shot while in the arms of his mother. He was wounded in the arms and leg and his mother in the chest. Dozens of youngsters of 12, 13 and 14 years of age who had come

to accompany their parents were also shot and wounded. All their names are available. There is another contradiction in the report. The report says that the supporters of the Mujageddin are in a different position. We would like to ask you: how could suppression and repression just be limited to only one organization, in this case the Mujageddin? The repression of the Iranian regime is...

Mr. Chairman: May I interrupt you. You are giving a statement now, which is your right, but you are here for a hearing. This means that we want to ask you questions. If you go on like this we will be running out of time.

Mr. Hossein: Can we have just have one more minute to finish? We try to make it as brief as possible.

Mrs. Pour Tabbakh: The present Iran is only safe, not for the Iranian people, but for the Mullahs and their agents. Why is it that even the supporters and members of the Mujageddin are being rejected? I would like to emphasize that I have not come here to only defend the right to asylum for the Mujageddin, but I also have a list of hundreds of Mujageddin supporters that due to their allegiance to their organization could face arrest, torture and execution should they be returned to Iran. The Dutch government has unfortunately rejected their cases. Indeed, if Iran was safe, why has the number of Iranian refugees steadily increased in recent years? Why is it that when Iranians received deportation orders they go on hunger strike? Could economic and social reasons really be the sole reason for such large migrations? Finally, on behalf of the Iranian resistance, I would like to urge you as representatives of the people of the Netherlands to pay careful attention to the dramatic situation of human rights in Iran. Do not allow the expulsion of those people who have sought refuge in your country in search of security and freedom. Surely you remember the time of the occupation of your country by Hitler. Other nations of Europe welcomed the leaders, combatants and freedom fighters of the Netherlands. It did not take long before you and your country were free. The Iranian people too will soon uproot the

Mullahs' dictatorship and establish peace, freedom, tranquillity and friendship in their country. On that day, the friendship of the people of the Netherlands and all other nations who supported our resistance and defended the fundamental rights of our people will find their answer in strong friendship and unforgettable bonds between our nations.

Mr. Chairman: You have told us that you have a list with specific names of people in the Netherlands that the Dutch government denied a status. Is that correct?

Mrs. Pour Tabbakh: I have said that we have a list available of supporters of the Iranian resistance and the Mujageddin who were not given a refugee status. Their cases were rejected. As I said: I am not here just to defend the case of the Mujageddin. We believe that every Iranian who has escaped from Iran and from the Mullahs' rule should be given the right to a refugee status in this country.

Mr. Chairman: Did you send this list to the Ministry of Justice?

Mrs. Pour Tabbakh: We reported these cases by giving letters of confirmation and also reports on the human rights violations concerning specific cases. We sent these reports to the Ministry of Foreign Affairs and also to the Ministry of Justice.

Mr. Chairman: During the last two years, how many of your supporters were granted asylum and how many were rejected?

Mrs. Pour Tabbakh: I cannot give you any specific figures right now, but immediately after this meeting I can give them to you with the relevant documents.

Mr. Dittrich (D66): I would like to hear your reaction to the statement of Amnesty International. Early this afternoon Amnesty International said that after a thorough, serious, legal procedure that ends in a denial of the right to asylum, the person concerned can be deported back to Iran. What is your response to that statement?

Mr. Van Oven (PvdA): I understand from your statement that you have concrete knowledge about the

situation in Iran. Since 1 May 1996 some of the people who were rejected as refugees in the Netherlands were forced to go back to Iran. Does your organization have any concrete knowledge about their fate since they returned to Iran?

Mrs. Sipkes (GroenLinks): As a member of the Iranian opposition, the Resistance Movement, you are travelling freely in Europe, the United States, etc. Do you go back to Iran occasionally? How often? What are your experiences in those cases.

Mr. Hashemi: With regard to the report by the representative of Amnesty International, as a specialist and as a lawyer I just want to emphasize one point. To answer this question I actually point out two legal principles. I am sure that you, ladies and gentlemen who are here and who are familiar with the law, know about the principle that in case of doubt the victim should benefit therefrom. United Nations resolutions – the last one was actually sponsored and the main sponsor was the government of The Netherlands – reiterated the deterioration of violation of human rights in Iran. The Islamic Republic of the Mullahs has been a place where human rights were frequently violated in the past 18 years. I do not think that you are able to tell exactly in every specific case whether or not a person who has been sent to Iran, is going to face any threat. If you have any doubt regarding a specific case, I think that you should decide in favour of the victim.

Mr. Chairman: We are running out of time. I suggest that you address the second question, i.e. have you any specific knowledge about people who were sent back to Iran, and Mrs. Sipkes's question, i.e. how do you obtain your knowledge about Iran. Who are the people of your organization that travel to Iran.

Mrs. Pour Tabbakh: The Iranian regime is using various methods to put pressure on the families and relatives of those who are sent back to Iran. In some cases they left the persons alone for a while. They also asked very heavy commitments from their families. I can give you a specific example. X was sent back to Iran last year by the Dutch government and we have been informed

that the Iranian government asked a very heavy fine from his family. Another case is an army officer, a colonel of the former regime. He was sent back to Iran from abroad and after two or three months he was executed by the Iranian regime on charges of spying for the United States. If you wish, we can provide you with information on the relevant cases.

As regards the other question, mujaheddin or other resistance supporters who are actively involved in activities against the Iranian regime, cannot go back to Iran because they would be arrested immediately on their arrival and put to death by the Iranian regime.

Mr. **Chairman**: Thank you very much for your information.

Mr. **Van Oven** (PvdA): Mr. Chairman! I should like to emphasize that we are very interested in the exact data about refugees who had problems in Iran.

Mr. **Chairman**: Of course.

Mr. **Hossein**: My colleague has something very important to say.

Mr. **Chairman**: I'm sorry, but we have run out of time due to the way you decided to use your time.

Coördinatiecomité van de Iraanse asielzoekers en vluchtelingen in Nederland

De **voorzitter**: Het comité wordt vertegenwoordigd door vier personen, met als woordvoerder de heer Jafari. Het comité heeft ons informatie doen toekomen. Ik verzoek de vertegenwoordigers om kort de punten toe te lichten waarvan zij menen dat wij er aandacht aan moeten besteden. Ik moge verzoeken om het kort te doen, opdat wij ook nog vragen kunnen stellen.

De heer **Jafari**: Naast mij zitten mevrouw Kian en de heer Hossein Kabki, vluchteling. Wij zullen spreken namens het coördinatiecomité Iraanse asielzoekers en vluchtelingen in Nederland en vooral namens de groep van vluchtelingen die al dertig dagen voor het gebouw van het parlement een sitdownactie voert. Geachte leden en aanwezigen. Nu ik de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en de vertegenwoordigers van

Duitsland en Zweden heb horen spreken, heb ik nieuwe hoop opgevat. Er zijn namelijk heel veel nieuwe feiten boven tafel gekomen, die wij straks zullen aanduiden. Onze kritiek op het ambtsbericht spitst zich toe op twee aspecten, namelijk de totstandkoming van het ambtsbericht en de inhoud ervan. Het ambtsbericht is opgesteld door Buitenlandse Zaken. Het ministerie heeft echter naast deze functie ook andere taken. Een daarvan is het totstandbrengen van een duurzame relatie met het Iraanse regime om de politieke en economische belangen te behartigen. Deze overwegingen spelen een rol bij het kiezen van de bronnen, zo nemen wij aan. Maar hoe zit het met die bronnen? Buitenlandse Zaken maakt gebruik van – let u op de volgorde – de Nederlandse ambassade in Teheran, de vertegenwoordigingen van de EU-lidstaten, het vertrouwelijke Duitse ambtsbericht en, ten slotte, de gezaghebbende mensenrechtenorganisaties. Het is overigens wel erg toevallig dat rapporten van de UNHCR, het US State department en de Human Rights Watch geen enkele keer als bron worden aangehaald, hoewel ze nadrukkelijk in de inleiding staan. Sterker nog, Buitenlandse Zaken gebruikt zeven keer níét haar eigen bronnen. Amnesty International, een gezaghebbende organisatie met adviesgevende bevoegdheden bij de VN, wordt slechts een keer als bron vermeld. Het merendeel van de informatie lijkt afkomstig van de ambassade in Teheran. Wij hebben van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken zelf gehoord dat Iran het de ambassade onmogelijk maakt om onderzoek te doen. Buitenlandse Zaken is er echter trots op er een uitgebreid netwerk onder oppositiegroepen en geestelijken op na te houden. Maar om welke oppositie gaat het? De oppositie die hier elke maand executies en arrestaties openbaar maakt of de zogenaamde oppositie in het Iraanse parlement? En om welke geestelijken gaat het? De geestelijken die een huisarrest hebben of aan wie een spreekverbod of een contactverbod is opgelegd of de geestelijken die in de Majlish zitting hebben? De inhoud van het ambtsbericht is werkelijk een bevestiging van het voorafgaande, gezien de discrepantie met de werkelijkheid en met andere rapporten. Het ambtsbericht kenmerkt het regime als een

religious oligarchy en vermijdt termen als "dictatuur". Het Iraanse regime is echter een totalitair regime. Alle aspecten van het leven, zoals kleding, gedrag, cultuur en vrijetijdsbesteding, zijn direct onderworpen aan de macht van de regering. Het is dus onmogelijk om in Iran van de normen af te wijken zonder de politieke orde te beschadigen. Het ambtsbericht gaat er voorts van uit dat Iran een rechtstaat is, waarin wetten gerespecteerd worden en iedereen voor de wet gelijk is. Maar de achttienjarige staat van dienst van het regime is een aaneensluiting van schendingen van mensenrechten en van de nationale en internationale wetten. De rapporteur concludeert echter dat het regime zijn positie heeft geconsolideerd en dat de repressie in het algemeen is afgenomen. Hoe heeft het regime zijn positie geconsolideerd en hoe handhaaft het de status quo? Door het geven van democratische rechten of door repressie? Oordeelt u zelf maar. In juni 1996 nam het parlement nieuwe wetgeving aan aangaande islamitische strafwetten. Voor het beledigen van autoriteiten kan men lange gevangenisstraffen en zelfs de doodstraf krijgen. Voor spionage kan men, als strijder tegen God, worden veroordeeld en de doodstraf krijgen. Twee maanden later maakten de autoriteiten bekend dat in west-Azerbeidzjan 41 mensen wegens spionage waren opgepakt. Dat is zeker niet toevallig... In 1996 werden 110 executies officieel gerapporteerd. Politieke ex-gevangenen worden weer massaal gearresteerd. In de nacht van 10 september 1997 zijn in Jezd enkele ex-gevangenen opnieuw opgepakt. Op 28 september verklaarden de autoriteiten zelf, in Kerman 50 mensen wegens spionage en sabotage te hebben gearresteerd. Volgens de Iraanse krant Keham werden in één jaar ruim een miljoen vrouwen voor het overtreden van de kledingsregels opgepakt. De knokploegen van de Hezbollah intimideren dissidenten en vallen vrouwen aan. De rapporteur negeert ze gewoon. In 1993 richtte het regime, na een serie opstanden, een nieuwe elite-eenheid op, met meer dan 17.000 manschappen. In tegenstelling met deze feiten en de constatering van de heer Copithorne dat de mensenrechtensituatie in 1996 is verslechterd, beweert men in het ambtsbericht dat

Iran veilig is. Ook zou er geen oppositie bestaan. In juni gingen een paar duizend politieke gevangenen in Sjiraz, Tebriz, Isfahan en Ahvaz in hongerstaking. Zeven gevangenen stierven aan de gevolgen en aan martelingen. Drie werden geëxecuteerd. Hun familieleden werden gearresteerd, waaronder tien mensen tijdens de begrafenis van een van de genoemde mensen. Ook de demonstraties van de oliearbeiders en de doden die daarbij vielen, eveneens de vele opstanden, blijven onbesproken. Het ambtsbericht spreekt steeds in relatieve termen: er komt meer democratie, de rechtsgang is verbeterd. Als dit zo al zou zijn, zou het nog niets zeggen over de realiteit. Het hele ambtsbericht is in werkelijkheid bepaald door de hoop die Buitenlandse Zaken investeert in de nieuwe president Gadjamih. De vraag is echter of de executies zijn opgehouden, of de revolutionaire rechtbanken zijn opgeheven, of arbeiders onafhankelijke bonden mogen oprichten, of vrouwen niet meer worden onderdrukt en of het niet onder deze regering is, dat drie schepen van Smit-Tak worden vastgehouden.

De heer **Verhagen** (CDA): U wijst erop dat een en ander niet wordt vermeld in de UNHCR-rapportage, terwijl het in de inleiding wel als een van de bronnen wordt genoemd. Hoe kijkt u aan tegen de conclusie van UNHCR dat mensen wel kunnen worden teruggestuurd naar Iran? Kan naar uw oordeel überhaupt iemand naar Iran worden teruggestuurd? Of dient iedereen die hier asiel aanvraagt, ook een status te verkrijgen?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Vanochtend is er door een van de sprekers op gewezen dat het vreemd is dat, als een ambtsbericht wordt opgesteld en daarvoor verschillende bronnen worden geraadpleegd, voorbij wordt gegaan aan bronnen die men dicht bij huis heeft, namelijk de dossiers van de asielzoekers. Het valt mij op dat alle organisaties van Iraanse asielzoekers en vluchtelingen die wij vandaag spreken, met dezelfde bronnen komen. Men komt niet met een verzameling van gegevens die in de dossiers kunnen worden aangetroffen, maar verwijst naar wat een VN-rapporteur of Amnesty zegt. Waar komt dat door?

Is dit een gevolg van terughoudendheid bij asielzoekers om hun dossiers beschikbaar te stellen of denkt men dat die andere bronnen meer gezaghebbend zijn?

De heer **Rijpstra** (VVD): Wat is uw mening over de Nederlandse asielprocedure, ook met het oog op de mogelijkheid dat daar uiteindelijk een voor de asielzoeker negatieve beslissing uitrolt, met name toegespitst op Iran?

De heer **Van Oven** (PvdA): Als u eist dat de dossiers van alle uitgeprocedeerde asielzoekers weer worden geopend, rijst de vraag wat de consequentie moet zijn van een afwijzing die het gevolg is van een nieuwe procedure.

De **voorzitter**: Ik leg het coördinatiecomité dezelfde vraag voor die ik al eerder heb gesteld: waarom maken asielzoekers hun papieren zoek, behalve de paspoorten die ze soms aan reisagenten moeten geven? Ik denk ook aan tickets, bagagetaggs enz.

De heer **Dittrich** (D66): U zegt dat in het ambtsbericht wordt aangegeven dat Iran een veilig land is. Zou u nu eens kunnen aanwijzen waar dat staat? Verder wijs ik erop dat in de conclusie, behorend bij het ambtsbericht, een aantal risicogroepen wordt genoemd waarover wordt gesteld dat ze niet moeten worden teruggestuurd. Kunt u extra risicogroepen aangeven die naar uw oordeel niet teruggestuurd mogen worden?

De heer **Jafari**: Wat de UNHCR betreft ben ik van oordeel dat conclusies en observaties gescheiden moeten worden gehouden. Ik constateer dat dit in het ambtsbericht niet gebeurt. Er mag geen verstrengeling of interactie ontstaan tussen conclusie en observatie. Enerzijds wordt gezegd dat Iran wél veilig genoeg is om mensen terug te sturen, anderzijds gaat het erom de mensenrechten te beoordelen. In het UNHCR-rapport worden kritische opmerkingen gemaakt over de mensenrechtensituatie in Iran, maar ik kan het absoluut niet eens zijn met de conclusies die men op grond daarvan trekt. Vandaar dat ik zeg dat sommige zaken onvermeld blijven. Mevrouw Sipkes vraagt waarom wij onze eigen dossiers niet gebruiken.

Ik geef haar een voorbeeld. Onder de stakers die nu buiten het parlamentsgebouw zitten, zijn er velen die rondlopen met bevestigingen van oppositiegroepen die in Iran actief maar verboden zijn. Onze angst is dat wij niet serieus worden genomen. Als wij inderdaad serieus worden genomen, waarom hebben die mensen dan geen status gekregen? Waarom moeten die mensen al meer dan dertig dagen voor het parlement op deze manier hun stem laten horen? Het is verder voor ons een te grote stap om die dossiers hier naar toe mee te nemen. Inderdaad kiezen wij ervoor om meer gezaghebbende bronnen aan te halen, maar dat ligt niet aan ons maar aan de politiek.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): U had ten minste een poging kunnen wagen...

De heer **Jafari**: Als u erin geïnteresseerd bent, zal ik u een en ander persoonlijk doen toekomen. De heer Rijpstra heeft een vraag gesteld over de procedure. Daar is inderdaad het een en ander over te zeggen. Amnesty International en andere groepen hebben al aangegeven waarom daar veel haken en ogen aan zitten. Ik geef een voorbeeld uit de praktijk: een IND-ambtenaar zegt tijdens een interview tegen een vluchteling: eigenlijk had je in Iran je mond moeten houden. Ik vind dat dergelijke zaken veel zeggen over de wijze waarop de procedure in de praktijk uitwerkt. Ik geef een ander voorbeeld. Vaak wordt tegen een vluchteling gezegd: het zijn de wetten van uw land. Dat is enkele mensen zo door de IND voorgehouden: dat zijn nu eenmaal de wetten van uw land. Dat wordt gezegd, of die wetten de mensenrechten respecteren of niet, of ze beantwoorden aan internationale normen of niet. Een dergelijke indruk krijgen wij ook van het ambtsbericht. Er wordt sterk de nadruk gelegd op de wetten.

De heer **Rijpstra** (VVD): U noemt een paar voorbeelden waarbij ik mij best wat kan voorstellen. Als de procedure wel zorgvuldig is, komt er echter een moment waarop een positieve of een negatieve beslissing wordt genomen. Accepteert u ook een negatieve beslissing?

De heer **Jafari**: Ik accepteer een

negatieve beslissing. Het is aan het ministerie van Justitie om iemand als vluchteling te erkennen of niet. Wat ik niet accepteer, is dat Iraanse vluchtelingen naar Iran teruggestuurd worden, omdat zij daar te groot risico lopen. Het is echter niet aan mij om te bepalen of iemand wel of niet als vluchteling erkend wordt, en Justitie werkt met eigen criteria.

De heer **Rijpstra** (VVD): In feite bepaalt u als organisatie dan of iemand terug kan of niet. Wij hebben echter een procedure, die zorgvuldig wordt gevoerd en tot een oordeel leidt.

De **voorzitter**: De vraag lijkt mij helder: vindt u, afgezien van de vraag welke beslissing Justitie over de status neemt, dat iemand die asiel heeft aangevraagd, kan worden teruggestuurd of niet?

De heer **Kabki**: Wij bekijken altijd waarop de beslissingen die Justitie genomen heeft, zijn gebaseerd. Dat zijn de ambtsberichten van Buitenlandse Zaken over Iran. Er is genoeg kritiek op die ambtsberichten. Wij weten zeker dat de asielprocedure niet zorgvuldig verloopt. Wij hebben ook vanmorgen gehoord dat de hongerstakers in Groesbeek een heel goed interview hebben gekregen en goede gelegenheid hebben gehad om hun verhaal uitgebreid te vertellen. Het is echter mogelijk dat er fouten zijn gemaakt in de asielprocedure van de ongeveer 1300 uitgeprocedeerde Iraniërs; ik denk zelfs bij allemaal. Omdat er geen zekerheid over bestaat dat de asielprocedure helemaal zorgvuldig is, moeten Iraanse asielzoekers, vooral de uitgeprocedeerde, het voordeel van de twijfel krijgen. Dat zeggen wij.

De **voorzitter**: Allemaal? Wij beslissen niet en u beslist niet, maar als u zegt dat zij allemaal moeten kunnen blijven, weten wij tenminste wat u vindt. Vindt u dat?

Mevrouw **Kian**: In ieder geval is het comité tegen deportatie. Ik geef een voorbeeld. Rezul Moharami is tien jaar geleden uit Iran gevlucht. Hij is een aanhanger van een linkse organisatie en was mijn kameraad. Een jaar geleden is hij op eigen initiatief naar Iran gegaan. Drie maanden geleden heb ik telefonisch uit Frankrijk vernomen dat hij

geëxecuteerd is. Dit is het antwoord op de vraag van de heer Van Oven.

De heer **Van Oven** (PvdA): Met alle respect voor het voorbeeld, dan blijft het de vraag wat voor zin het heeft om alle dossiers te openen. Als u op voorhand zegt dat niemand terug mag naar Iran, moeten zij immers allemaal een of andere status krijgen.

Mevrouw **Kian**: Vandaag is gebleken dat het ambtsbericht problematisch is. Als wij dat aanvaarden, moeten wij beginnen bij heropening van de dossiers.

De **voorzitter**: De standpunten lijken mij helder. Misschien kan de heer Jafari eerst zijn beantwoording afmaken.

De heer **Jafari**: Waarom doen asielzoekers hun papieren weg? Als een asielzoeker uit zijn land vlucht, moet hij op dat moment beoordelen wat hij kan doen om zijn leven te redden. Hiervoor zal hij al het nodige doen. Dat is zijn beoordeling op dat moment.

De **voorzitter**: Ik vind het belangrijk dat wij met u de dingen bespreken die in de werkelijkheid gebeuren. In de werkelijkheid komt een asielzoeker hier met een reisorganisatie, omdat hij geen andere mogelijkheid heeft. Hij geeft zijn paspoort aan die reisorganisatie, maar later heeft hij ook zijn ticket en zijn bagagepapieren niet meer, zodat niet kan worden nagegaan welke route hij heeft afgelegd. Waarom doet hij dat?

De heer **Jafari**: Ik denk dat het de angst is die men in het algemeen voor autoriteiten heeft. Men wantrouwt de procedure.

De **voorzitter**: Voordat de procedure in Duitsland op 1 november 1993 veranderd werd, hadden de mensen die papieren in meerderheid wel.

Mevrouw **Kian**: Toen hadden de mensen de kans om een status te krijgen.

De **voorzitter**: Nu ook.

Mevrouw **Kian**: Men zoekt gewoon naar veiligheid. Ik denk dat u, als u zo'n positie had gehad en op zoek was naar veiligheid, ook uw papieren zou weggooien en hier asiel zou aanvragen.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Hebt u concreet met dit soort gevallen te maken gehad? Hebt u zelf persoonlijk aan een asielzoeker gevraagd waarom hij dat heeft gedaan en gezegd dat het ten nadele van hem kan werken?

Mevrouw **Kian**: Dertien jaar geleden ben ik zelf gevlucht. Het eerste wat ik gedaan heb, is alle papieren weggooien omdat ik bang was voor deportatie.

De **voorzitter**: Wij nemen de beslissing niet en u ook niet. Wat veel van mijn collega's en ik denken, is dat er een discussie gaande is over de beste manier om asiel te krijgen en dat een paar dingen die gewoon deel uitmaken van de praktijk, hier niet boven tafel komen. Het lijkt ons veel beter dat er in een hoorzitting als deze openlijk over gesproken wordt. Wij weten dat reisorganisaties asielzoekers adviseren, hun papieren af te geven, omdat het dan moeilijker is, iemand naar zijn land terug te sturen. Het wordt dan echter ook moeilijker, in het verhoor vast te stellen hoe iemand hier is gekomen. De mensen zeggen dan "ik weet het niet meer", maar zij zijn intelligent genoeg om te weten met welk vliegtuig of welke trein zij gekomen zijn. Ik probeer de patstelling hierin te doorbreken, omdat je ziet dat mensen in ons land die verder van zo'n procedure afstaan, zich afvragen waar die voor dient. Vanmorgen is hier al een ochtendblad geciteerd, wat ik verder niet zal doen.

De heer **Kabki**: Ik denk dat wij begrip moeten hebben voor de angst van degene die net gevlucht is uit een land met een totalitair regime zoals Iran. Wij hebben eerder gemerkt dat mensen die in Nederland asiel aanvragen, in eerste instantie niet hun hele verhaal durven te vertellen. Dat is van dezelfde orde. Je wilt namelijk alles doen om je leven te redden. Je durft niet het risico te nemen om alle papieren bij je te hebben, met het gevaar dat je direct teruggestuurd wordt.

De heer **Dittrich** (D66): U zei dat in het ambtsbericht staat dat Iran een veilig land is. Waar staat dat?

De heer **Jafari**: Ik nuanceer het: het is een politieke conclusie die eruit

getrokken wordt. Het is een conclusie van de politiek, algemeen. Het is meermalen door vele politici in de mond genomen dat Iran een veilig land is.

De heer **Dittrich** (D66): Dat is niet waar.

De **voorzitter**: Ik denk dat de meningen daarover verschillen.

De heer **Rouvoet** (RPF): Ik sluit even aan bij het punt van de angst voor autoriteiten, waardoor men niet met alles in een keer naar voren komt. Eerder vandaag is gesproken over het verschijnsel dat bij het eerste verhoor vaak niet alleen onvolledige, maar ook verkeerde gegevens worden verstrekt, bijvoorbeeld om vrienden en familie in Iran te beschermen. Wijst uw comité er in contacten met Iraanse asielzoekers ook op dat dit buitengewoon negatief voor de hele procedure kan uitpakken doordat in tweede instantie de conclusie zal worden getrokken dat het verhaal rammelt?

De heer **Jafari**: Alles berust misschien op een zinloze traditie. Misschien was het vroeger voor de mensen handiger om de papieren weg te gooien. Wat gebeurt er echter? Als iemand aankomt, hoort hij van de medevluchtelingen: dit is het beste wat je kunt doen. Zonder na te denken is dat ook zo. Voor ons, maar ook voor de regering zelf is een functie weggelegd. Wij moeten een open sfeer scheppen, een sfeer zonder angst, zodat men zijn verhaal kwijt kan. Daartoe moeten voldoende mogelijkheden geschapen worden. Er moet daarvoor ook voldoende tijd zijn tijdens de interviews. Misschien moet het ministerie een soort pr-functie vervullen en de vluchtelingen van tevoren duidelijk maken: je hebt voldoende tijd. Verder zou het ministerie kunnen zeggen wat in hun voordeel is en wat niet.

De heer **Hossein Kabki**: Voorzitter! Ons worden vragen gesteld over zaken waarmee wij eigenlijk niets te maken hebben als het gaat om de veiligheidssituatie in Iran. Daar heb ik geen bezwaar tegen. Ik wil wel op enkele zaken wijzen die te maken hebben met de mensenrechtensituatie in Iran en met het functioneren van de Nederlandse ambassade in Teheran.

Vandaag is herhaaldelijk gevraagd een concreet geval aan te geven van iemand die teruggestuurd is.

Eigenlijk kan ik zo'n voorbeeld niet geven, maar wel kan ik iets vertellen over een voorval bij de Nederlandse ambassade in Teheran. Daaruit blijkt dat men zich daar niet erg kan bemoeien met de schendingen van de mensenrechten.

Ik zal geen namen noemen, maar de voorzitter krijgt van mij de brief die hierover gaat. De familie van een Iraanse asielzoeker, die tot mijn grote spijt is uitgeprocedeerd en die vanwege technische fouten hier naar de rechter is gegaan, wordt in Iran onder druk gezet door extreme groeperingen, door onbekenden en door de inlichtingendienst. De familie wordt dagelijks bedreigd. De vrouw is met haar twee kinderen naar de Nederlandse ambassade gegaan om te vertellen dat haar man in Nederland asiel heeft aangevraagd en dat zij en haar kinderen dagelijks bedreigd worden. Zij wordt weggestuurd met het antwoord, dat zij een brief kan schrijven naar de ambassadeur. Dat doet zij twee keer, maar tot nu toe heeft zij van de ambassade geen reactie gekregen. Tijdens het symposium in Nijmegen heb ik dit aan een vertegenwoordiger van Buitenlandse Zaken gemeld. Verder heb ik hierover een brief geschreven. Op die brief heb ik op 30 juni 1997 antwoord gekregen. Er wordt in gezegd, dat men het geval via de ambassade gaat onderzoeken. Tot nu toe heb ik niets meer gehoord. Ik weet zeker dat de Nederlandse ambassade niets kan doen. Maar het ambtsbericht wordt gewoon geschreven binnen het gebouw van de ambassade. Ik zal de desbetreffende brief aan de voorzitter geven. Namen wil ik in dit verband niet noemen, maar verdere informatie heeft Buitenlandse Zaken. Ik hoop, voorzitter, dat u die kunt krijgen.

De **voorzitter**: U kunt ons de brief geven. Wij zullen de namen eruit halen en ik neem aan dat hierover nadere vragen zullen worden gesteld.

De heer **Jafari**: Voorzitter! Ik wil nog een korte reactie geven naar aanleiding van de mededelingen van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en de vertegenwoordigers van Duitsland en Zweden.

In het ambtsbericht staat, dat het monitoringsysteem van de regering op twee elementen is gebaseerd: op het vliegveld wordt gecheckt en drie dagen na aankomst wordt bij de mensen thuis een bezoek gebracht. Vandaag heb ik begrepen, dat dit helemaal niet het geval is, omdat dit van de Iraanse regering niet mag. Het gaat mij nu om de periode vanaf december 1996. Het ambtsbericht is toch van 5 juli?

Ik hoor nu iemand fluisteren dat het moet zijn: september dit jaar. Dan heb ik dit verkeerd begrepen. Ik dacht dat het was: december 1996. De vraag is echter: waarom mag dit niet? Blijkbaar wil de Iraanse regering dit niet. Nu is het voor Buitenlandse Zaken gemakkelijk om te roepen: Nederland mag niet monitoren. Vervolgens zegt men daar: het is eigenlijk niet eens nodig. Dit is wel heel gemakkelijk gereedeneerd.

Uit de woorden van de Duitse vertegenwoordiger heb ik opge maakt, dat Duitsland helemaal geen uitzettingsbeleid heeft. Van het aantal uitgeprocedeerde Iraniërs wordt slechts 5% werkelijk naar Iran teruggestuurd. Ook van de Zweedse vertegenwoordiger heb ik begrepen, dat zij geen monitoringsysteem hebben. Zij geven toe niet in staat te zijn in Iran na te gaan wat daar met de mensen gebeurt.

Mevrouw **Kian**: Voorzitter! Mevrouw Sipkes vroeg wat in Iran de situatie is van gescheiden vrouwen die teruggestaan zijn. Een vrouw die op eigen initiatief terug naar Iran is gegaan, is verkracht door een dokter, omdat zij een tijdje in een westerse cultuur had gewoond. Ik verwijs mevrouw Sipkes naar een bericht in het Algemeen Dagblad van april 1996.

Verder wil ik iets zeggen in verband met Iraniërs die op eigen initiatief teruggaan of die teruggezonden worden. Jammer genoeg hebben wij op dit punt geen presentatie gekregen. Wel hebben twee andere overheden iets gezegd. Er is heel weinig bekend over het aantal Iraniërs dat teruggaat naar Iran. Er zijn dus geen feiten om in de discussie te brengen. Dat vind ik jammer. Er zijn bij de vluchtelingen verschillende categorieën. Er zijn mensen die het te doen is om gezinshereniging. Er zijn ook mensen die van een situatie ergens willen profiteren. Die

mensen zijn er overal. Hiervan kunnen wij voorbeelden geven. Er worden ook mensen door de Iraanse regering hierheen gestuurd om te spioneren. Waarom zeggen jullie hier niets over? Ik verwijs de leden naar het verslag van de BVD. De mensen die door Iran hierheen gestuurd worden, zijn thuis veilig. Die mensen ontmoeten in Iran geen problemen.

De voorzitter: Dit punt lijkt mij duidelijk. Ik dank u voor het beantwoorden van de vragen.

Platform van Iraanse vluchtelingenorganisaties

De voorzitter: Volgens onze informatie zou u uw inbreng gezamenlijk voorbereiden met het VON. Wij gaan er dus van uit dat u weer aan de Vluchtelingenorganisaties Nederland wilt berichten op welke wijze een en ander verloopt.

De heer Farrokhseresht: Voordat ik met mijn inleiding begin, moet ik een mededeling doen. Ik zeg er met nadruk bij dat het niet mijn bedoeling is om een paniekerige sfeer te creëren. Tijdens de hoorzitting vond er op het Plein een bijeenkomst plaats. Om 15.30 uur zijn er door twee mensen opnames gemaakt en foto's genomen, hetgeen door de aanwezigen is opgemerkt. De politie heeft een van deze twee mensen opgepakt. Tegenover de politie heeft deze man toegegeven dat hij afkomstig is van de Iraanse ambassade. Meer informatie hierover is te krijgen bij de heer J. van der Krol, binnenstadinspecteur. Het Platform van Iraanse vluchtelingenorganisaties in Nederland (PIVON) dankt de commissies voor hun uitnodiging om nadere informatie te verschaffen over de politieke situatie in Iran. In het platform werken acht organisaties van asielzoekers en erkende vluchtelingen uit Iran samen, namelijk de Coördinatiecommissie van Iraanse asielzoekers en vluchtelingen in Nederland...

De voorzitter: Die komen dus in feite twee keer, maar dat geeft niet.

De heer Farrokhseresht: Wellicht komen er verschillende standpunten naar voren. Ik noem verder het Iraans cultureel centrum in Hoorn, de Iraanse stichting taal en cultuur

HAFEZ, het Iraanse tijdschrift Hoop, Participation refuges in Europe, de Stichting Pajwak, de Stichting Pazand, de Vereniging van Iraanse vluchtelingen in Nederland. Ter voorbereiding op deze hoorzitting geven wij een feitelijk commentaar op het ambtsbericht van 5 juni. Naast de leden van het platform hebben ook sommige Iraanse politieke organisaties in Nederland hieraan een bijdrage geleverd. Ik noem de Culturele vereniging van Iraniers in Almere, de Democratische partij van Koerdistan van Iran, de Iraanse nationale conferentie, de Iraanse nationale verzetsbeweging, Nabard culturele associatie in Nederland, de organisatie van de revolutionaire arbeiders van Iran en de Volks Fedaiyan van Iran (Meerderheid). Van dat commentaar hebben de commissies een exemplaar ontvangen. Ik beperk mij nu tot de hoofdlijnen die voor deze hoorzitting van belang zijn. Wij nemen aan dat men bekend is met de rapporten van Amnesty International, met name dat van 1997 en dat van Capithorne van 11 oktober 1996. Wij onderschrijven de bevindingen van deze rapporten. Het ambtsbericht bevat belangrijke informatie over de situatie in Iran. Toch mankeert er veel aan. Ons grootste bezwaar is dat gesuggereerd wordt dat het ambtsbericht objectief en feitelijk is, terwijl het dat in werkelijkheid niet is. Het ambtsbericht is, om het zacht uit te drukken, op grond van wishful thinking geschreven. Er wordt gesuggereerd dat er momenteel een sfeer van tolerantie heerst en dat uitzetting naar Iran mogelijk is. Deze grondhouding wordt onderbouwd met eenzijdig geselecteerde feiten die daarin passen. De onderbouwing is niet systematisch en consequent. De ene keer is het ambtsbericht gebaseerd op een "tolerante wet". Wanneer die ontbreekt, doet het ambtsbericht een beroep op een "tolerante" praktijk. Voor de duidelijkheid zal ik een paar aspecten aangeven: in het ambtsbericht wordt een willekeurige interpretatie of formulering van de wetten gegeven. Bijna alle woordvoerders hebben over de stenigingen gesproken. Voor de veroordeling tot steniging zijn inderdaad vier getuigen nodig. Echter, de bekentenis van de betrokkene is ook voldoende. Een ander belangrijk punt is hetgeen over kinderhuwelijken in het

ambtsbericht is opgenomen. Men is van mening dat kinderhuwelijken in de ogen van de Iraanse autoriteiten eigenlijk onislamitisch zijn. Artikel 1041 van het burgerlijk wetboek is zeer duidelijk. Daarin staat dat kinderhuwelijken verboden zijn. In de eerste noot bij dat artikel staat echter dat kinderhuwelijken wel zijn toegestaan met toestemming van de voogd. In artikel 1210 wordt eigenlijk een definitie gegeven van de leeftijd waarop men volwassen is. Voor jongens is die leeftijd 15 en voor meisjes 9 maandjaar.

De voorzitter: Er ontstaat nu wellicht een misverstand. Wat bedoelt u met maandjaar?

De heer Farrokhseresht: Een maandjaar is gebaseerd op de omwentelingen van de maan. Dat zijn 355 dagen, dus het zijn geen complete jaren. Een complete interpretatie van de wet, met inbegrip van alle noten, betekent dat kinderhuwelijken – kinderen jonger dan 9 jaar – wel zijn toegestaan. Een tweede manco bij het ambtsbericht. Terwijl de nieuwe islamitische wetgeving zowel door de autoriteiten zelf als door de media in Iran als aanscherping van wetgeving wordt gezien – en in dat commentaar hebben wij een concreet citaat van een van de autoriteiten opgenomen – gaat men er in het ambtsbericht van uit dat de nieuwe wetgeving in de praktijk niet wordt toegepast. Als wij van een regering verwachten dat zij haar wetgeving niet toepast, wat moeten wij dan meer verwachten van die regering? Een derde manco bij het ambtsbericht is dat de gebeurtenissen totaal geïsoleerd van de context worden bekeken. In het ambtsbericht wordt gesteld dat iemand die een illegaal pamflet verspreidt, wordt veroordeeld tot 2, 3 dagen à 3 maanden. Laten wij aannemen dat dit juist is. Het verspreiden van een pamflet geeft echter aanleiding voor de autoriteiten om die persoon onder druk te zetten om te weten te komen of hij banden heeft met een organisatie. Als dit het geval is, is de bestraffing bijzonder zwaar. Ik vraag mij af of het Nederlandse verzet tegen het fascisme alleen bezig was met of terroristische activiteiten of het verspreiden van pamfletten. Dat is het beeld dat in het ambtsbericht van verschillende soorten activiteiten van de politieke

organisaties wordt gegeven. Men is of bezig met terroristische activiteiten – in dit geval geeft het ambtsbericht toe dat de bestraffing echt zwaar is – of men is bezig met het verspreiden van illegale pamfletten. Door verschillende delegaties is benadrukt dat men er op grond van het ambtsbericht in dit geval van uitgaat dat geen nieuws goed nieuws is. Omdat het ambtsbericht een beperkt beeld geeft van de verscheidenheid van de activiteiten en omdat de opstellers niets horen over de bestraffing van andere soorten activiteiten, gaat het ambtsbericht ervan uit dat er geen sprake is van andere soorten activiteiten, dus geen nieuws, goed nieuws. Het ambtsbericht is ondynamisch. Ik noem een voorbeeld. In het ambtsbericht van 1 mei over de situatie van de intellectuelen wordt gesteld dat er sprake is van islamitische vrijheden, maar dat de intellectuelen en de pers zelfcensuur opleggen. Ik vergelijk dit met de beoordeling van de situatie van intellectuelen in het recente ambtsbericht. Daarin wordt toegegeven dat de situatie van de intellectuelen triest is. In die zin is het ambtsbericht echt ondynamisch. De gebeurtenissen voor 1 mei, dus voor de opstelling van het voorlaatste ambtsbericht, hebben al plaatsgevonden, dus in het ambtsbericht had men kunnen concluderen dat de situatie ook toen voor de intellectuelen triest was. Wij hebben ook gebruikgemaakt van het rapport van Amnesty International en van Capithorne, maar daarnaast wilden wij onafhankelijk werk verrichten. Als het resultaat van het werk van het platform – met de beperkte faciliteiten en mogelijkheden – wordt vergeleken met het resultaat van het ambtsbericht, kom je tot de conclusie dat de beperkingen van de bronnen van het ambtsbericht zwaar zijn. Zelfs de kranten in Iran heeft men niet doorgenomen. Ik plaats een groot vraagteken bij de bronnen van het ambtsbericht.

De heer **Rijpstra** (VVD): Wij kennen allen de 1300 uitgeprocedeerde mensen uit Iran. Moeten zij terug of niet? Moet de beoordeling worden herzien? Vindt u dat, als uit de procedure volgt dat mensen terug kunnen, zij ook werkelijk terug moeten gaan? Of heeft u hetzelfde standpunt als uw voorgangers?

De heer **Dittrich** (D66): U beroept zich op de rapportage van Amnesty International. U zegt, die te ondersteunen. Amnesty heeft gezegd dat, als er een zorgvuldige, serieuze procedure is gevolgd en mensen de gelegenheid hebben gehad om hun verhaal te doen aan een contactambtenaar, maar dan toch worden afgewezen, het mogelijk moet zijn om die mensen terug te sturen. Onderschrijft u dat standpunt? In de conclusie uit het ambtsbericht is een aantal risicogroepen gedefinieerd, onder andere: intellectuelen en contrarevolutionairen. Vindt u dat die risicogroepen uitgebreid moeten worden of zegt u: onder geen enkele omstandigheid kan er iemand teruggestuurd worden?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): U heeft zo onafhankelijk mogelijk willen werken. Heeft u zelf kritiek op de rapporten van Amnesty International, VluchtelingenWerk en dergelijke? In kritisch Nederland heeft iedere club altijd kritiek op een andere. U onderschrijft dus die rapporten? Of bent u van mening dat er zaken in staan die niet kloppen? Welke vragen hebben wij naar uw mening niet gesteld, die wel gesteld hadden moeten worden?

De heer **Van Oven** (PvdA): Op blz. 19 van uw commentaar hebt u het over de terugkeer van vluchtelingen. In de gevallen die u noemt, gaat het bijna steeds om vrijwillige terugkeer. In één geval wordt iemand uit Duitsland gedwongen uitgezet. Heeft uw organisatie ervaring met vluchtelingen die gedwongen uit Nederland zijn teruggekeerd? Sedert 1 mei 1996, een datum die ook in het ambtsbericht wordt genoemd, zijn dat er enkele tientallen. Hebt u praktische kennis over wat hen is overkomen?

De **voorzitter**: Ik zie drie clusters vragen. De heer Rijpstra en de heer Dittrich hebben vragen gesteld over Amnesty en hun oordeel over eventuele terugkeer na herziening van de 1300 gevallen. Mevrouw Sipkes vraagt wat wij vergeten zijn te vragen. De heer Van Oven vraagt of u specifieke kennis hebt over wat er gebeurt met mensen die door de Nederlandse overheid teruggestuurd zijn.

De heer **Farrokhsersht**: Het is best mogelijk dat iemand naar Nederland

komt en zijn verhaal laat horen, en dat hij na een zorgvuldige procedure uitgeprocedeed raakt. Die kans is best aanwezig, maar wij zijn van mening dat niemand uitgeleverd moet worden. Dat wat momenteel wordt gedaan, is geen uitzetting maar uitlevering. Als iemand is uitgeprocedeed, probeert de Nederlandse regering twee problemen in één klap op te lossen. Het eerste is het probleem van de uitgeprocedeerde asielzoeker. Het tweede is de illegaliteit. Om die twee problemen in één klap op te lossen wordt de uitgeprocedeerde uitgeleverd. Ons inziens is het de keuze van de asielzoeker zelf of hij terugkeert naar Iran of kiest voor een ander land, met een ander asielverzoek.

De heer **Van Oven** (PvdA): Als hij daartoe de gelegenheid heeft en als hij dat wil.

De heer **Farrokhsersht**: Dat is eigenlijk de keuze van de asielzoeker zelf en niet van de Nederlandse regering.

De heer **Verhagen** (CDA): Als u hem de gelegenheid wilt geven om een ander asielverhaal te houden, stelt u dan geen vraagtekens bij het asielverhaal dat hij in de procedure heeft gehouden?

De heer **Farrokhsersht**: Ik begrijp de vraag niet.

De heer **Verhagen** (CDA): U zegt dat de asielzoeker de gelegenheid moet hebben om in een ander land eventueel ook een ander asielverhaal te kunnen houden. Stelt u dan geen vraagtekens bij het asielverhaal dat hij in de Nederlandse procedure heeft gehouden?

De heer **Javanmardi**: Mijn collega heeft niet gezegd een ander asielverhaal, maar hij heeft gezegd dat hij het recht moet hebben om ergens anders asiel aan te vragen. Naar onze mening moeten de mensen zelf het recht hebben om te kiezen waar zij heen gaan. Wij zijn van mening dat dit geen uitzetting, maar uitlevering is.

De **voorzitter**: Waar vindt u dat UNHCR en Amnesty het niet goed hebben in hun rapporten?

De heer **Javanmardi**: In deze bijna tien uur heeft iedereen wat gezegd

over de dingen die onmogelijk zijn in Iran. Jullie zijn ervan overtuigd dat de veiligheidsdienst en de censuur in Iran een grote rol spelen. Daardoor kun je nooit zeggen dat je alle verhalen over een geval hebt gekregen. Ik ben positief over alle mensenrechtenorganisaties, zoals Amnesty International, maar ik vind dat niemand kan zeggen dat hij alle informatie beschikbaar heeft in Iran om een rapport te maken.

De **voorzitter**: Wat hebben wij over het hoofd gezien?

De heer **Javanmardi**: Mijn collega, de heer Sadeghi, vindt dat jullie niet hebben gevraagd of monitoring in Iran mogelijk is of niet, maar misschien was hij niet aanwezig bij die vraag. Hij vindt dat er weinig of geen aandacht aan deze vraag is besteed. Vindt u niet dat dit moet?

De **voorzitter**: Wat wij vinden is niet belangrijk.

De heer **Farrokhsersht**: Ik ga door met de andere vragen: wij zijn van mening dat de omvang van de risicogroepen veel uitgebreider gedefinieerd moet worden dan in het ambtsbericht, wat betreft de politieke organisaties, vrouwen en minderheden, zowel etnisch als religieus. Wij zijn van mening dat er voor hen een veel soepeler beleid moet komen. Het is niet strijdig hiermee dat wij zeggen dat niemand teruggestuurd moet worden naar Iran. In mijn vorige antwoord heb ik geprobeerd om dat uit te leggen. Dan de vraag over directe ervaring met teruggestuurde Iraniërs. Wij hebben wat in de bronnen staat, opgenomen in het commentaar. Wij hebben zelf geen directe ervaring met degenen die zijn teruggestuurd. Wij hebben wel een geval van een asielzoeker wiens vrouw is lastiggevallen door de autoriteiten. Dat verhaal is bekend bij een van de geheime agenten van Nederland, evenals de persoonlijke gegevens van degene wiens vrouw is lastiggevallen door de autoriteiten. Om concreet aan te geven hoe serieus de situatie is, zal ik de bedreigingen uit het verhaal van de betrokkene even doornemen: als uw man geen contact zoekt of verklaring aflegt, dan kan de vrouw nooit naar Nederland, de zoon kan aangereden worden en het huis kan geraakt worden door een granaat.

De **voorzitter**: Is dat in Nederland tegen een asielzoeker gezegd?

De heer **Farrokhsersht**: Nee, door een Iraanse agent in Iran tegen die vrouw. De dagvaarding van die vrouw kan de geheime dienst aan u overleggen.

Ik verwachtte dat de vraag zou worden gesteld of er sprake is van economische vluchtelingen. Hierop wil ik graag reageren. Uit een paar onderzoeken, onder andere van het UAF en van het ministerie van VWS, is heel duidelijk gebleken dat Iraanse vluchtelingen de hoogst en meest opgeleide vluchtelingen zijn, al klinkt dat misschien een beetje arrogant. Zij behoren tot de middenklasse en de hogere klassen van hun samenleving. Op de vraag of er sprake is van economische vluchtelingen, is mijn antwoord dus "nee".

De **voorzitter**: Ik dank alle aanwezigen hartelijk voor hun uithoudingsvermogen. Ik dank de leden voor hun aanwezigheid. Ik wens allen een goede reis thuis. U kunt er zeker van zijn dat niemand meer kan zeggen dat hij niet geïnformeerd is, gezien de vele aandacht die er voor deze dag was.

Sluiting 19.00 uur.